

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra bohemistiky

Barbora Veselá

Germanismy v lašských nářečích

Analýza mluvy mladé generace v Karviné

(German Loanwords In Silesian Dialect)

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: doc. PhDr. Josef Jodas

OLOMOUC 2011

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vykonala samostatně a podle pokynů vedoucího práce doc. PhDr. Josefa Jodase. Všechny prameny, ze kterých jsem čerpala, jsou uvedeny v seznamu literatury.

V Olomouci dne 7. 8. 2011

.....

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce doc. PhDr. Josefu Jodasovi za mnoho cenných rad, konstruktivní kritiku a metodické vedení práce.

Obsah

1. Úvod	5
2. Postavení německých přejímek ve spisovném a nespisovném jazyce	6
2.1 Postavení německých přejímek ve slezských nářečích	10
3. Stav zkoumání německých přejímek v českém národním jazyce	13
4. Lexikografická zpracování	18
5. Sestavení korpusu	23
5.1 Sémantická klasifikace excerpovaných položek	25
6. Dotazníkový průzkum	26
7. Analýza výsledků	32
7.1 Respondenti	32
7.2 Položky dotazníku	35
7.2.1 Výsledky kategorie A1.....	35
7.2.2 Výsledky kategorie A2	38
7.2.3 Výsledky kategorie B	40
7.2.4 Výsledky kategorie C	43
8. Závěr	46
9. Anotace	49
10. Použitá literatura	51
11. Přílohy	54

1. Úvod

Český jazyk má s německým jazykem bezesporu mnoho společného. Silné kontakty mezi nimi existovaly po staletí. Vliv němčiny je obzvlášť patrný v některých převážně pohraničních oblastech, mezi něž patří i Slezsko. Status germanismů ve slezských nářečích procházel vývojem, při němž sehrál významnou roli především aspekt sociální a ekonomický. V ostatních oblastech byla často při přejímání slov z němčiny primární geografická situace.

Slezské lexikum se zdá být germanismy poměrně nasyceno. Německé přejímky sice tvoří podstatnou část místní mluvy, postupně ovšem dochází k jejich zániku. Tento trend můžeme zaznamenat nejen ve Slezsku, ale i na celém území České republiky.

Tato práce se zabývá postavením germanismů v mluvě mladé generace ve vybrané lokalitě regionu (Karviná). Jejím hlavním cílem je zjistit, do jaké míry mladá generace tyto výrazy ovládá, a zmapovat frekvenci jejich výskytu. Práce se dále na vybraných výrazech snaží postihnout povahu užívání německých přejímek v běžné mluvě této generace.

2. Postavení německých přejímek ve spisovném a nespisovném jazyce

Germanismy¹ tvoří podstatnou část české slovní zásoby. Jsou obsaženy jak ve spisovném, tak i v nespisovném jazyce. „*Nespisovná část slovní zásoby je [...] složkou diferenční, přičemž převážná část nespisovných výrazů se svou sémantickou složkou váže na odpovídající výrazy spisovné.*“²

Německé výpůjčky ve spisovném jazyce zaujímají většinou stabilní pozici, neboť patří do obecné aktivní slovní zásoby, jako např. *balón, cukr, hřebík, chléb, muset, polštář, vrah* ad. Tyto lexémy se českému jazykovému systému přizpůsobily natolik, že mluvčí vůbec nepocituje jejich cizí původ. Frekvence některých z nich je navíc velmi vysoká. Udržení mnohých germanismů ve všeobecném povědomí je dáno jejich užíváním ve frazeologickém spojení.³ Část germanismů se ve spisovné češtině ocitá na periférii jazyka. Jsou jimi především historismy (*markrabě, rychtář*), názvy některých rostlin (*dejvorec, kontryhel*) apod.⁴ Stejně rozvrstvení napříč spektrem kvalifikátorů ovšem platí i pro slova domácího původu.

Procento germanismů v běžné mluvě se odhaduje jako mnohem vyšší než ve spisovné češtině, resp. její psané formě. Jejich množství ale nelze ani přibližně odhadnout.⁵ Německé přejímky v běžně mluveném jazyce velmi rychle zanikají.⁶ Proces cíleného nahrazování germanismů výrazy domácího původu datujeme už

¹ Pro potřeby této práce chápeme germanismus v souladu s definicí uvedenou ve Slovníku lingvistických termínů pro filology jako „*jazykový prvek přejatý z němčiny do jiného jazyka nebo podle němčiny v něm vytvořený*“. (LOTKO, E.: *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2003, s. 41.)

² JANČÁK, P.: *Spisovná a nespisovná slovní zásoba v Českém jazykovém atlase*. Naše řeč, 1995, 78, s. 1.

³ Viz např. výrazy *vindra, bulík* ad., které se samostatně již téměř neuvžívají. Znamé jsou pouze ve spojeních *nemít ani vindru, věšet někomu bulíky na nos*.

⁴ Srov. BĚLIČ, J.: *Poznámky o postavení německých přejatých slov*. In: *Slawisch-deutsche Wechselbeziehungen in Sprache, Literatur und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1969, s. 9-10.

⁵ Srov. BĚLIČ, J.: *Poznámky o postavení německých přejatých slov*. In: *Slawisch-deutsche Wechselbeziehungen in Sprache, Literatur und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1969, s. 10-11.; SKÁLA, E.: *Deutsche Lehnwörter in der heutigen tschechischen Umgangssprache*. In: *Deutsch-tschechische Beziehungen im Bereich der Sprache und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1968, s. 130.

⁶ Srov. SKÁLA, E.: *Deutsche Lehnwörter in der heutigen tschechischen Umgangssprache*. In: *Deutsch-tschechische Beziehungen im Bereich der Sprache und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1968, s. 127.

do počátků 19. století, kdy panoval puristický názor o „rozkladném vlivu němčiny“⁷. Ústup germanismů ovšem neprobíhal stejně rychle na celém území. Čechy byly postiženy procesem přibližování a vyrovnávání běžně mluveného jazyka se spisovnou češtinou více než Morava či Slezsko. To bylo způsobeno především koncentrací do jednoho kulturního centra, jímž byla Praha, zatímco na Moravě a ve Slezsku dodnes existuje center hned několik.⁸

Původní význam naprosté většiny německých přejímek zůstal zachován. Až na výjimky tyto výrazy v českém jazyce chyběly, a proto bylo nutno sáhnout k výpůjčce. To platí především pro odborné výrazy. Slova s obecnou platností mají často český ekvivalent. Dochází tak mezi nimi ke konkurenčnímu boji a přejatá slova tak často získávají expresivní zabarvení a sklouzávají do nižší jazykové vrstvy. Na základě zhodnocení materiálu obsaženého ve Slovníku spisovného jazyka českého lze vypočítat dvě hlavní tendence ve vývoji germanismů: generalizace významu a posun do expresivní roviny směrem k negativnímu emocionálnímu hodnocení. Původní význam slova získává širší platnost a současně také hanlivé zabarvení.⁹ Ze srovnání počtu negativně a pozitivně konotovaných výrazů vyplývá, že slova s negativním expresivním zabarvením jasně převažují.¹⁰

Expresivita řady germanismů je primárně dána už jejich samotnou hláskoslovnou podobou. Hláskové skupiny /šp/, /št/, /šm/, /ks/, /kš/, /kv/, /ajs/, /unk/ aj., které jsou pro ně příznačné¹¹, se v citově neutrálních výrazech nevyskytují.

V rámci nespisovných útvarů českého jazyka se značným množstvím germanismů vyznačují dialekty. Jazykový kontakt se sousedním německým územím je nejvíc patrný v pohraničních oblastech. V této souvislosti však musíme rozlišovat mezi jednotlivými či sporadickými výskyty slov, které se vyskytují především při jazykové hranici, a všeobecně rozšířenými výrazy i ve vnitrozemí.¹²

⁷ TROST, P.: *Německo-česká dvojjazyčnost*. In: *Studie o jazycích a literatuře*. Praha: Torst 1995, s. 139.

⁸ Srov. SKÁLA, E: *Deutsche Lehnwörter in der heutigen tschechischen Umgangssprache*. In: *Deutsch-tschechische Beziehungen im Bereich der Sprache und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1968, s. 139.

⁹ Viz např. *frajer*: původně *mileneč*, *nápadník*, dnes *naparáděný*, *vyzývavý*, *okázale se chovající mladík*

¹⁰ Srov. ŠMÍDOVÁ, J.: *Germanismy ve Slovníku spisovného jazyka českého*. Diplomová práce. Olomouc 1999, s. 46-72.

¹¹ Viz např.: *špitál*, *štokrle*, *šmirgl*, *ksicht*, *kšeft*, *kvalt*, *majzlík*, *švung*

¹² Srov. KLOFEROVÁ, S.: *K německým výpůjčkám v nářečích*. Slovo a slovesnost, 1994, 55, s. 202.

Vedle geografického hlediska měla na podílu německých přejímek v nářečích velký vliv politicko-hospodářská a kulturní situace celé země a především jejich jednotlivých oblastí.

Významné postavení zauímají germanismy také ve slanzích a argotu. Jejich postavení je zde ovšem jiné. V případě slangů a argotu se výrazy nepřejímají z důvodu prosté vyjadřovací potřeby, ale cíleně jako odmítnutí běžného způsobu dorozumívání. V argotu jde navíc o záměrné znesnadnění jazykového porozumění ze strany většinové společnosti. O vzájemných vztazích mezi češtinou a němčinou v rámci těchto nespisovných útvarů národního jazyka svědčí naopak i množství bohemismů v německém argotu.¹³

Postavení německých přejímek ve spisovném a nespisovném jazyce lze dokumentovat na materiálu Českého jazykového atlasu. Podle Jančáka představují nejčastější typ zeměpisně diferencovaného lexika právě ty případy, „*kdy zpravidla jeden z ekvivalentů sledovaného významu, zúčastněných na rozrůznění českého jazykového území, je zároveň výrazem spisovným*“.¹⁴ Z toho vyplývá, že stejně jako dialektismy zauímají tyto spisovné výrazy určitý areál a jsou tedy geograficky vymežitelné. Náležitost do spisovné vrstvy jazyka jim ale propůjčuje jistý status nadřazenosti a umožňuje jejich průnik do areálů s odlišnými nářečními pojmenováními. Jak dokládá Kloferová, „*kodifikační zařazení na ose spisovnost-nespisovnost často nekoresponduje s užívaností jednotlivých výrazů v jejich zeměpisném rozšíření*“.¹⁵ Mnohé výrazy, mezi nimiž zauímají podstatné místo také germanismy, nebyly přijaty tvůrci kodifikačních příruček a zůstaly tak hodnoceny jako nespisovné, tzn. nářeční nebo oblastní.¹⁶ Kloferová¹⁷ uvádí následující důvody:

- a) Zvláště po uveřejnění Českého jazykového atlasu se objektivně potvrdilo, že určení reprezentativnosti a neutralnosti v SSJČ do značné míry vycházelo z jazykového úzu v Čechách, kde se ovšem nachází i

¹³ Srov. BĚLIČ, J.: *Poznámky o postavení německých přejatých slov*. In: *Slawisch-deutsche Wechselbeziehungen in Sprache, Literatur und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1969, s. 17.

¹⁴ JANČÁK, P.: *Spisovná a nespisovná slovní zásoba v Českém jazykovém atlase*. Naše řeč, 1995, 78, s. 3.

¹⁵ KLOFEROVÁ, S.: *Nářeční slovní zásoba a status spisovnosti*. In: *Spisovnost a nespisovnost dnes*. Brno: Masarykova univerzita v Brně 1996, s. 143.

¹⁶ Vycházíme ze Slovníku spisovného jazyka českého. Příruční slovník jazyka českého zde není zohledněn.

¹⁷ Srov. KLOFEROVÁ, S.: *Nářeční slovní zásoba a status spisovnosti*. In: *Spisovnost a nespisovnost dnes*. Brno: Masarykova univerzita v Brně 1996, s. 143.

politické a kulturní centrum země. Jazykové povědomí moravských a slezských mluvčích se tak dostalo do většího kontrastu se spisovným jazykem.¹⁸

- b) Jeden z hlavních důvodů podle Kloferové představuje i domácí či cizí původ slova. Aby měla přejímka z cizího jazyka možnost stát se součástí spisovné vrstvy jazyka, musí se přizpůsobit jeho systému. Jak již bylo zmíněno, u značného množství germanismů dnes mluvčí nepociťuje jejich cizí původ. Germanismy ovšem mívají často specifickou hláskovou podobu, která má za následek jejich expresivitu, a tudíž bývají hodnoceny buď jako hovorové, popř. obecné (v omezené míře jako oblastně moravské), nebo jako zcela nespisovné.

V mnoha případech ovšem zařazení na ose spisovnost-nespisovnost odpovídá geografickému rozšíření jednotlivých výrazů. Spisovný výraz se pak kryje s pojmenováním na většinovém území a nespisovné výrazy zaujímají jen jeho (zpravidla) okrajové části. Podle Jančáka¹⁹ je toto typické právě pro oblast Slezska. Tam je ve srovnání s Čechami a Moravou počet germanismů vyšší.

Souhrnem lze konstatovat, že slova přejatá z němčiny a přes němčinu jsou zastoupena ve všech útvarech a vrstvách českého národního jazyka. V naprosté většině případů se germanismy přizpůsobily českému jazykovému systému a organicky splynuly se slovní zásobou domácí. Německé přejímky se staly východiskem mnohých odvozenin a novotvarů. V některých případech se jejich význam dále vyvíjel bez ohledu na význam původní, což mělo za následek vznik pojmenování, která nemají paralelu ve výchozím jazyce, popř. se jejich „*dvojí význam projevuje ve formálním rozštěpení slova*“.²⁰

¹⁸ V rámci česko-moravsko-slezské lexikální trichotomie bývá velmi často hodnocen jako spisovný výraz český, popř. také výraz moravský (spíš jako oblastní varianta). Slezské výrazy jsou v tomto případě hodnoceny jako spisovné velmi zřídka.

¹⁹ Stov. JANČÁK, P.: *Spisovná a nespisovná slovní zásoba v Českém jazykovém atlase*. Naše řeč, 1995, 78, s. 4.

²⁰ BĚLIČ, J.: *Poznámky o postavení německých přejatých slov*. In: *Slawisch-deutsche Wechselbeziehungen in Sprache, Literatur und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1969, s. 17.

2.1 Postavení německých přejímek ve slezských nářečích

Slezská nářečí zahrnují oblast Opavska, Hlučínska, Ostravska, Frýdecko-Místecka, Frenštátska pod Radhoštěm a Novojičínska. Slezskou nářeční skupinu dělíme do tří základních podskupin.²¹

- 1) Jižní (moravská) podskupina se nachází v těsném sousedství s východomoravskou nářeční skupinou. Zaujímá prostor kolem Štramberka, Příboru a Frenštátu pod Radhoštěm.
- 2) Západní (opavská) podskupina zaujímá severozápadní část slezského území. Rozléhá se kolem Opavy, na západě mírně přesahuje do Polska, na východě sahá až za Hlučínsko. Její nejjižnější body tvoří Studénka s Pustějovem (Bílovecko).
- 3) Východní (ostravská) podskupina zabírá největší část slezské nářeční oblasti, rozléhá se kolem Ostravy a Frýdku-Místku. V severozápadní části sousedí se západní podskupinou a v jihozápadním úseku má společnou hranici s podskupinou jižní. Na východě pak hraničí s polsko-českým smíšeným pruhem.

Nářečí polsko-českého smíšeného pruhu se nacházejí v oblasti kolem Bohumína, Karviné, Českého Těšína a Jablunkova.

Slezské dialekty jsou specifické z hlediska jazykově kontaktové situace. Po několik staletí totiž sousedily s nářečími tří jiných jazyků. Na západě a severozápadě to byly dialekty německé, na severovýchodě a východě polské a konečně na jihovýchodě nářečí slovenské. Pouze jejich jižní a jihozápadní hranice umožňovala kontakt s nářečími českými, resp. moravskými.

Sochová²² na jazykovém materiálu získaném ze studénské jazykové oblasti objasňuje historické navrstvení germanismů. Platnost některých příkladů se dá vztáhnout na oblast celého Slezska. Soužití s německým obyvatelstvem sahající

²¹ Srov. BĚLIČ, J.: *Nástin české dialektologie*. Praha: SPN 1972.

²² Srov. SOCHOVÁ, Z.: *Lašská slovní zásoba. Jihovýchodní okraj západolašské oblasti*. Praha: Academia 2001.

daleko do minulosti potvrzuje existence „nejstarší, onomaziologicky nevyhraněn[é] vrstvy“ (např. *fest, na štorc*) a „vrstv[y] výrazů sporadicky roztroušených po různých věcných okruzích“²³ (např. *hecovač, mordovač, špas, futro*). Mnohé výrazy z této vrstvy byly buď přijaty do spisovné slovní zásoby, nebo se udržují v rovině interdialektu.

Mezi výrazy v mladší vrstvě germanismů řadí Sochová výrazy z okruhů bydlení, odívání, obouvání a obchodu a odborné výrazy z různých řemesel (např. *dach, ryna, štof, lajbik, brezle*).²⁴

Kromě geografické situace, která přejímání slov z němčiny umožňovala, charakterizuje postavení germanismů ve slezských nářečích především aspekt sociální a ekonomický, neboť se v jejich vývoji uplatnil zvláště intenzivně.

V šedesátých letech 18. století bylo na Ostravsku objeveno uhlí, což mělo za následek rozsáhlou industrializaci kraje – začal se budovat místní těžký průmysl a bohatá železniční síť. Tímto vznikly předpoklady pro příliv germanismů zejména v oblasti průmyslové terminologie (hornické²⁵, hutnické²⁶, zednářské²⁷ ad.) a terminologie železniční²⁸. Jejich převážně německý původ byl způsoben tím, že obyvatelstvo Slezska bylo z velké části německé²⁹ a také majitelé dolů a hutí byli především Němci.

Tradiční teritoriální dialekt narušil jazyk velkého množství imigrantů z různých zemí. Původní slezské venkovské obyvatelstvo se urbanizovalo, tradiční dialekt byl tímto oslabován a postupně jej vytlačovala mluva ve městech, v nichž

²³ SOCHOVÁ, Z.: *Lašská slovní zásoba. Jihovýchodní okraj západolašské oblasti*. Praha: Academia 2001.

²⁴ Analýza excerpovaných položek vybraných pro účely této práce (viz s. 25) obsáhlost těchto sémantických okruhů potvrzuje. Kromě silně zastoupených oblastí jako „oděv a jeho části“, „nábytek a vybavení domácnosti“ nebo „jídlo a nápoje“ se potvrdila např. existence obsáhlého aparátu popisu bot a jejich částí.

²⁵ Např. *anšlak, anšzleger, beglajter, cagel, farač, feršlag, feršyber, firung, forhaltnyč, hartovač, helmisko, kerner, lagier, lufthoki, šlaka, šlam, štajger*

²⁶ Např. *ajzmagazín, bihajster, brecher, drebank, falovač, gisner, hajcman, šplint, švajsovač, treger*

²⁷ Např. *bauplac, blicablajter, cegla, colštok, dachpapa, dichtung, delovač, ferklajdunk, murovač, pucóvka, terovač*

²⁸ Např. *ajzymbaniok, ajznbán, banhof, bremdař, bumelcug, cug, (cug)fira, cvakmajster, damfula, ferker, glajzy/šíny, šfela, šnelcug, šraňky, veksel*

²⁹ Německým obyvatelstvem se zde rozumí obyvatelé Slezska, kteří volili jako běžně dorozumívací jazyk němčinu. Nejedná se tedy pouze o Němce, ale také např. o Židy.

žili především dělníci a úředníci.³⁰ Na celém slezském území byl rozšířen česko-německý bilingvismus. V roce 1851 byla ve Slezsku němčina navíc ustanovena jediným úředním jazykem.³¹

V roce 1918 zaniklo Rakousko-Uhersko a rakouské Slezsko³² bylo připojeno k Československé republice. Hlučínsko, které spadalo pod pruskou správu, bylo připojeno až o dva roky později. Mezi českou a polskou stranou vznikl čtyřicet let trvající spor o Těšínsko. V roce 1920 byly sice určeny hranice, které ale polská strana nerespektovala a v roce 1938 obsadila českou část Těšínska a Fryštát³³. Na základě Mnichovské dohody byla část slezského území připojena k Německu.³⁴ Po napadení Polska připadlo Polskem obsazené české území rovněž Německu. Zbylá část Slezska se v roce 1939 stala součástí Protektorátu Čechy a Morava.³⁵

Po skončení 2. světové války se hranice vrátila do stavu před rokem 1938. Následoval násilný odsun Němců, kteří ve Slezsku představovali většinu obyvatel. Teprve v roce 1958 byl vyřešen spor o Těšínsko a obě strany přijaly rozdělení území z roku 1920. Z tohoto období pochází jen několik výrazů přejatých do češtiny (např. *rajch*, *protektorat*).³⁶

V 50. a 60. letech došlo na území Slezska k druhé vlně průmyslového rozmachu, který ještě posílil probíhající proces urbanizace.³⁷ Je s ním spojen i příliv nových pracovních sil, především však z Moravy, Čech a ze Slovenska.³⁸ Odsunem německého obyvatelstva zaniká po několik staletí trvající bilingvismus a vysychají tak prameny možných německých přejímek.

³⁰ ŠRÁMEK, R.: *Jak se proměňují slezská nářečí*. In: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia 1997, s. 233.

³¹ TOMOLOVÁ, T., STOLAŘÍK, I., ŠTIKA, J.: *Těšínsko. Přírodní prostředí, dějiny, obyvatelstvo, nářečí, zaměstnání*. 1. sv. Šenov u Ostravy: Muzeum Těšínska 1997, s. 60.

³² Rakouské Slezsko je označení části Slezska, které zůstalo Rakousku-Uhersku po uzavření Vratislavského míru 1742. Toto území je téměř shodné s dnešním územím Českého Slezska (patřila k němu i dnešní polská část Těšínska, Hlučínsko k němu naopak nenáleželo).

³³ Dnes je Fryštát jednou z městských částí Karviné.

³⁴ Konkrétně Hlučínsko a Opavsko.

³⁵ Připojení k Polsku a následně k Velkoněmecké říši mělo výrazný dopad například na žáky základních škol, protože spolu se změnou státu se změnil také vyučovací jazyk.

³⁶ SOCHOVÁ, Z.: *Lašská slovní zásoba. Jihovýchodní okraj západolašské oblasti*. Praha: Academia 2001.

³⁷ V 50. letech bylo např. založeno město Havířov.

³⁸ ŠRÁMEK, R.: *Jak se proměňují slezská nářečí*. In: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia 1997, s. 233.

3. Stav zkoumání německých přejímek v českém národním jazyce

O vztahu mezi německým a českým jazykem vzniklo velké množství prací, především v podobě dílčích studií. Žádná z nich však zatím nepřinesla souhrnnou analýzu německých vlivů na češtinu v jednotlivých plánech a vrstvách a v různých etapách jejího vývoje.

O zájmu o tuto problematiku svědčí například diskuse v českém tisku na začátku dvacátého století vyvolaná Brücknerovým provokativním výrokem: „*Když člověk čte současnou češtinu a zvláště denní tisk, musí si text nejprve přeložit do němčiny, aby mu skutečně rozuměl.*“³⁹ Brückner chtěl tímto poukázat na velké množství frází a kalků z němčiny a vytvořit tak prostor pro výměnu názorů o problematice česko-německé lexikální kongruence⁴⁰. Otázku, zda je čeština přeloženou němčinou, lze především chápat jako poukázání na fakt, že čeština má s němčinou mnoho styčných bodů, více než s jinými jazyky.

Mnoho českých jazykovědců se v rámci zkoumání problematiky česko-německých jazykových vztahů soustředilo na období mezi 13. a 18. stoletím.⁴¹ Jmenujme alespoň M. Komárka⁴², J. Gebauera⁴³ nebo A. Beera⁴⁴.

Německým přejímkám v češtině věnoval ve své lexikografické práci značnou pozornost také moravský rodák E. Rippl. Výsledkem jeho celoživotní práce mělo být vydání slovníku germanismů a kalků z němčiny. K jeho zveřejnění ovšem nedošlo z důvodu ztráty materiálu při převozu a Ripplův záměr tak zůstal

³⁹ TROST, P.: *Česko-německá lexikální kongruence*. In: *Studie o jazycích a literatuře*. Praha: Torst 1995, s. 166.

⁴⁰ Srov. TROST, P.: *Česko-německá lexikální kongruence*. In: *Studie o jazycích a literatuře*. Praha: Torst 1995, s. 166-168.

⁴¹ KLOFEROVÁ, S.: *K německým výpůjčkám v nářečích*. Slovo a slovesnost, 1994, 55, s. 202.

⁴² KOMÁREK, M.: *Historická mluvnice česká*. Praha: SPN 1958.

⁴³ GEBAUER, J.: *Historická mluvnice jazyka českého*. Praha: ČSAV 1894-1898.

⁴⁴ BEER, A.: *O stopách vlivu německého v češtině staré*. In: *Věstník Královské České společnosti nauk* 7. 1905, s. 1-25.

pouze v podobě programového článku⁴⁵ o budoucím směřování výzkumu o germanismech v českém jazyce.⁴⁶

V 50. letech zveřejnil N. Reiter dosud nejobsáhlejší studii o německých kalcích v češtině⁴⁷, kterou ovšem vzbudil velkou vlnu kritiky nejen u českých lingvistů. Reiter sice předložil bohatý soupis jistě pracně vyexcerpovaných položek, zůstal však u pouhého výčtu bez využití jakéhokoliv hodnotícího kritéria. Mimo to jsou mnohé jeho výklady zavádějící a často zcela mylné.⁴⁸ Množství materiálu, ačkoli nevyužitého, ovšem nepochybně dokazuje silné česko-německé kontakty. Význam této práce spočívá minimálně v tom, že prokazuje existenci podstatné a zároveň i poměrně rozsáhlé oblasti slovní zásoby, která doposud nebyla dostatečně zpracována.

V 60. letech vydali B. Havránek a R. Fischer dva svazky německy psaného sborníku, které obsahovaly více než třicet studií týkajících se česko-německých kulturních a jazykových vztahů.⁴⁹ Význam těchto textů je zcela zásadní. V úvodní stati první části sborníku Havránek⁵⁰ předkládá stručnou historii německých přejímek v české slovní zásobě a zdůrazňuje, že na cizí jazykové vlivy nelze pohlížet pouze negativně. Otázkou bilingvismu na českém území v minulosti se zabývá Trost. Popisuje vývoj vztahů mezi němčinou a češtinou od 13. století do dnešních dob, přičemž se kromě lexikální stránky věnuje i otázkám syntaktickým a hláskoslovným. Mezi dalšími přispěvateli najdeme například A. Lamprechta, J. Běliče, M. Komárka, V. Šmilauera nebo S. Utěšeného. Jejich práce se týkají převážně onomastiky a hláskosloví.

Oproti prvnímu svazku se druhý díl sborníku týká spíše novějších česko-německých vztahů. V kontextu této práce je vhodné zmínit příspěvky zejména dvou

⁴⁵ RIPPL, E.: *Wege und Voraussetzungen einer deutsch-tschechischen Lehnwörterkunde*. In: *Slavia* 18. Praha a Stuttgart 1944, s. 1-31.

⁴⁶ SKÁLA, E.: *Deutsche Lehnwörter in der heutigen tschechischen Umgangssprache*. In: *Deutsch-tschechische Beziehungen im Bereich der Sprache und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1968, s. 128.

⁴⁷ REITER, N.: *Die deutschen Lehnübersetzungen im Tschechischen*. Berlin 1953.

⁴⁸ SKÁLA, E., ŠTINDLOVÁ, J.: *Pochybená práce o českých kalcích z němčiny*. *Slovo a slovesnost*, 1960, 21, s. 206-213.

⁴⁹ HAVRÁNEK, B., FISCHER, R.: *Deutsch-tschechische Beziehungen im Bereich der Sprache und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1965, 1968.

⁵⁰ HAVRÁNEK, B.: *Die sprachlichen Beziehungen zwischen dem Tschechischen und Deutschen*. In: *Deutsch-tschechische Beziehungen im Bereich der Sprache und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1965, s. 15-19.

autorů, S. Utěšeného⁵¹ a E. Skály⁵². Utěšený se ve svém článku zabývá rozšířením německých přejímek v nářečích. Na základě starší korespondenční ankety Ústavu pro jazyk český ČSAV dokazuje, že některé germanismy jsou rozšířeny po téměř celém území, zatímco jiné mají pouze oblastní⁵³, či úzce lokální charakter. Poukazuje rovněž na stoupající množství germanismů směrem na východ území. Význam jeho tvrzení spočívá především v tom, že v tehdejší době ještě nebyl dostupný materiál, který by v potřebné míře umožnil analýzu rozšíření nářeční slovní zásoby.⁵⁴

Skála popisuje postavení německých přejímek v běžné mluvě a pokouší se odhadnout jejich další vývoj. Analyzuje podíl germanismů v české slovní zásobě na materiálu Slovníku spisovného jazyka českého, na základě nahrávek olomouckých mluvcích⁵⁵ a textového korpusu mluvcích z Prahy⁵⁶. Skála dochází k následujícím závěrům. Oddíl A-M ve SSJČ obsahuje celkem 64 768 slov, přičemž 1 986 slov (nejsou započítána slova odvozená), tj. 1,67 %, představují germanismy. Zvukové nahrávky olomoucké mluvy obsahují 10 136 slov, z nichž 278 (2,7 %) tvoří slova cizího původu. Přejímky z němčiny jsou zastoupeny počtem 43 (0,43 % všech slov a 15,4 % cizích slov).

Na základě těchto dvou korpusů olomoucké a pražské mluvy se Skála snaží postihnout frekvenci užívání vybraných germanismů. Podstatnou část jeho práce představuje soupis téměř tří set germanismů, které vy excerpoval z výše zmíněných zdrojů. Obsah tohoto registru doplnil dalšími několika sty výrazy z různých slovníků⁵⁷ a pokusil se je klasifikovat do několika sémantických skupin.⁵⁸ V závěru

⁵¹ UTĚŠENÝ, S.: *Zum sprachgeographischen Studium der deutschen Lehnwörter in tschechischen Dialekten*. In: *Deutsch-tschechische Beziehungen im Bereich der Sprache und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1968, s. 109-125.

⁵² SKÁLA, E.: *Deutsche Lehnwörter in der heutigen tschechischen Umgangssprache*. In: *Deutsch-tschechische Beziehungen im Bereich der Sprache und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1968, s. 127-141.

⁵³ Pod pojmem „oblastní“ Utěšený chápe přináležitost českou, moravskou nebo slezskou.

⁵⁴ Například první vydání Běličova *Nástinu české dialektologie* pochází z roku 1972, *Český jazykový atlas* začal vycházet až od roku 1992.

⁵⁵ Nahrávky pořídili F. Hladiš a J. Kovalčík.

⁵⁶ Korpus textů sestavila I. Tonarová. (TONAROVÁ, I.: *Příspěvek ke studiu slovní zásoby běžné mluvy pražské*. Diplomová práce. Praha 1965.)

⁵⁷ Např. KŘÍSTEK, V.: *Ostravská hornická mluva*. Praha: SPN 1956.; PRANDSTETTER, E.: *Z hornického a hutnického názvosloví*. Naše řeč, 1950, 34, s. 57-60.; ŠPATNÝ, F.: *Německo-český slovník pro myslivce a milovníky lovu*. Praha 1876.; ZIMOVÁ, B.: *Vorařský slang pražského Podskalí*. In: *Rozpravy ČSAV* 75, seš. 7, 1965, s. 16-19.; LAMPRECHT, A.: *Slovník středoopavského nářečí*. Ostrava 1963.

práce Skála uvádí soupis lexémů typických pro Moravu a Slezsko a dodává, že mnohé z nich jsou v Čechách zcela neznámé a čeští mluvčí by jim ani nerozuměli.⁵⁹

Utěšený⁶⁰ dochází stejně jako Skála k závěru, že mluva na Moravě je nasycena germanismy mnohem více než mluva v Čechách, a předpokládá, že ve Slezsku bude podíl germanismů na slovní zásobě ještě vyšší. Do svého výzkumu ale korpus slezské mluvy nezahrnul.

Kromě Utěšeného zaměřil svou pozornost na germanismy v nářečích především R. Šrámek⁶¹.

V 60. letech publikoval zásadní stať J. Bělič.⁶² Shrnuje v ní tehdejší stav zkoumání a částečně hodnotí dosavadní sekundární literaturu k tématu. Podstata jeho práce spočívá ve zhodnocení německých přejímek z hlediska jejich postavení v českém národním jazyce. Zkoumá souvislosti mezi jejich příznakovostí a spisovností a pozornost věnuje i jejich rozšíření a předpokládanému dalšímu vývoji.

Dvě čísla Havránkova a Fischerova sborníku byla vzorem E. Eichlerovi⁶³, který o deset let později uveřejnil publikaci podobného charakteru. Zaměřil se ovšem čistě na jazykové vztahy mezi češtinou a němčinou. V roce 2003 vydal Eichler další sborník, který tentokrát shromáždil příspěvky tematicky orientované na česko-německé kulturní a jazykové vztahy na přelomu tisíciletí.⁶⁴

⁵⁸ Jedná se odborné a slangové výrazy různých skupin, např. krejčích, truhlářů, herců, horníků, sklářů, lesníků ad.

⁵⁹ SKÁLA, E.: *Deutsche Lehnwörter in der heutigen tschechischen Umgangssprache*. In: *Deutsch-tschechische Beziehungen im Bereich der Sprache und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1968, s. 140.

⁶⁰ Srov. UTĚŠENÝ, S.: *Zum sprachgeographischen Studium der deutschen Lehnwörter in tschechischen Dialekten*. In: *Deutsch-tschechische Beziehungen im Bereich der Sprache und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1968, s. 109-125.

⁶¹ Srov. ŠRÁMEK, R.: *Působení neslovanského jazyka na české (lašské) nářečí*. In: *Slezský sborník* 61, 1963, s. 146-165.

⁶² BĚLIČ, J.: *Poznámky o postavení německých přejatých slov v dnešní češtině*. In: *Slawisch-deutsche Wechselbeziehungen in Sprache, Literatur und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1969, s. 7-18.

⁶³ EICHLER, E.: *Beiträge zum Deutsch-Slawischen Sprachkontakt. Philologisch-historisch Klasse 67, č. 2*. Berlin: Akademie Verlag 1977.

⁶⁴ EICHLER, E.: *Selecta-Bohemico-Germanica. Tschechisch-deutsche Beziehungen im Bereich der Sprache und Kultur*. Münster: LIT Verlag 2003.

Zásadní význam pro výzkum postavení germanismů v českém jazyce má bezpochyby vydání Českého jazykového atlasu⁶⁵ (dále jen ČJA). Toto dílo prohloubilo dosavadní znalosti vývoje nářečí českého národního jazyka a zároveň poskytlo východisko pro popis současného běžně mluveného jazyka. Představuje vůbec první dílo, které souhrnně představuje zeměpisné rozšíření nářeční slovní zásoby.

Při výzkumu germanismů v mluvě mladé generace ovšem nelze ČJA využít jako základní pramen pro excerpci zkoumaných položek. Jsou pro to dva hlavní důvody:

- a) Od doby, kdy probíhal sběr materiálu⁶⁶, do roku vydání ČJA uplynulo více než třicet let. Časový rozdíl představuje zhruba jednu celou generaci. Tehdejší mladá generace dnes již představuje generaci střední až starší. Během této doby došlo přirozeně k dalšímu vývoji jazyka, přičemž stále trvajícím trendem je postupný zánik germanismů. Na materiál ČJA je tedy nutno pohlížet i z tohoto hlediska.
- b) Lexikální okruhy⁶⁷, na něž se průzkum zaměřil, se týkají spíše staršího, venkovského způsobu života. Mladá generace s takovými výrazy dnes přijde do kontaktu velmi zřídka, pokud vůbec.⁶⁸ Rozhodně však netvoří běžnou součást její mluvy. Mnohé výrazy, dnes rozšířené, naopak ČJA nereflektuje.

Bohatost a nevyčerpanost této problematiky dokládá i dnes množství autorů, kteří se jí zabývají. Za všechny jmenujme například J. Jodase, A. Jaklovou, M. Janečkovou nebo S. Kloferovou. Jejich články se z velké míry zaměřují na germanismy v argotu a slanzích, často si jich pak všímají v rámci onomastiky.

Přes relativně velké množství prací zabývajících se problematikou německých přejímek, nebyla zatím napsána žádná, která by v celé šíři zmapovala

⁶⁵ BALHAR, J. a kol.: *Český jazykový atlas 1-5*. Praha: Academia 1992, 1997, 1999, 2002, 2005.; BALHAR, J. a kol.: *Český jazykový atlas – Dodatky*. Praha: Academia 2011. (v tisku); Lexiku jsou věnovány první tři svazky.

⁶⁶ Terénní průzkumy byly prováděny v 60.–70. letech 20. století.

⁶⁷ 1. svazek: místní a domácí prostředí, člověk; 2. svazek: zahrada a sad, živočišstvo, les a rostlinstvo, krajina, čas a počasí, vesnice dříve a nyní, zábavy a zvyky; 3. svazek: polní zemědělské práce, hospodářská usedlost, zemědělské nářadí a nástroje, dobytek, drůbež

⁶⁸ Některé z nich navíc dnes již řadíme do kategorie historismů.

postavení germanismů v českém národním jazyce. Lingvisté na tuto skutečnost v úvodu svých studií sami často upozorňují.

Mnozí autoři se zaměřují na pouhý výčet německých přejímek, či jejich formální charakteristiku, přičemž se ale již dále nezabývají jejich postavením v jazyce z hlediska funkce. Existují pouze dílčí studie, které se pokouší popsat, jakým způsobem germanismy v českém jazyce fungují, za jakých podmínek a v jakých souvislostech je mluvčí využívá.⁶⁹ Je pravděpodobné, že souhrnná práce takového charakteru publikována už ani nebude. Důvodem je jednak postupný zánik germanismů v českém jazyce neukotvených, jednak rozsáhlost tématu a vysoká náročnost jeho případného zpracování.

4. Lexikografická zpracování

Základní zdroje pro zjištění počtu germanismů a výzkum jejich postavení v českém národním jazyce představují kromě ČJA *Průruční slovník jazyka českého*, *Slovník spisovného jazyka českého*, popř. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*, a dále pak nově vydaný *Slovník nespisovné češtiny*.⁷⁰ Jedná se o výkladové slovníky, které částečně registrují původ slov a zároveň je i hodnotí na osách spisovnost-nespisovnost a hovorovost-neutrálnost-knižnost. Množstvím jednotek, určením jejich původu i jejich stylovým hodnocením se tyto publikace od sebe výrazně odlišují.⁷¹

⁶⁹ Tuto problematiku nastínil částečně již Bělič ve své stati *Poznámky o postavení německých přejatých slov v dnešní češtině*. Z posledních let pocházejí významné práce na toto téma z pera olomouckého lingvisty J. Jodase. Zabývá se v nich mj. funkcí germanismů v publicistice nebo v běžně mluveném jazyce a jejich stylistickou kategorizací. Jmenujme např. *Slova argotického a slangového původu v současném běžně mluveném jazyce*. In: *Sborník přednášek z VI. konference o slangu a argotu*. Plzeň 1998, 25-28.; *Přejatá německá slova v některých novějších slovnících jazyka českého*. In: *Sborník prací Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity*. Opava 2001, 172-179.; *Studie z české lexikologie*. Habilitační práce. Olomouc 1997.

⁷⁰ Popř. také RIPPL, E.: *Tschechisch im Alltag. Alltags-, Volks-, Slang- u. Vulgärschechisch*. Brno: Rohrer 1937.

⁷¹ Porovnání materiálu SSJČ a SSČ z hlediska množství registrovaných germanismů a jejich stylového hodnocení srov. JODAS, J.: *Studie z české lexikologie*. Habilitační práce. Olomouc 1997.

Vedle výkladových slovníků nesmíme opomenout slovníky etymologické, tedy *Etymologický slovník jazyka českého*⁷² vydaný J. Holubem a F. Kopečným, stejnojmenný slovník Machkův⁷³, jenž podle Trosta velice zřetelně ukázal mezery v dosavadním bádání o germanismech,⁷⁴ *Stručný etymologický slovník jazyka českého*⁷⁵ J. Holuba a S. Lyera a konečně Rejzkův *Český etymologický slovník*⁷⁶.

Přímo na germanismy v české slovní zásobě se zaměřují dva lexikony, přesněji Mayerův slovník *Die deutschen Lehnwörter im Tschechischen*⁷⁷ a vyčerpávající dílo vídeňského slavisty J. S. Newerkly *Sprachkontakte Deutsch – Tschechisch – Slowakisch*⁷⁸. Samotné slovníkové části Newerklovy práce předchází obšírný úvod, v němž se autor zabývá obecnou problematikou výpůjček z cizího jazyka. Newerkla shromáždil převážně na základě existujících slovníků českého jazyka více než tři tisíce hesel z různých tematických okruhů slovní zásoby a etymologicky je popsal. Výrazy jsou rozčleněny do několika částí podle doby jejich přejetí. Nejstarší výpůjčky, které Newerkla zaznamenává, sahají až do období před rokem 600 – jedná se o přejímky germánské, západogermánské a gótské.

Newerkla řadí výpůjčky do dvou kategorií, které představují germanismy typu A a germanismy typu B. První skupina zahrnuje slova, která pojmenovávají v českém a slovenském prostředí dosud neznámé reálie. S vysokou pravděpodobností tak mají šanci na plnou integraci do domácí slovní zásoby. Druhý typ představuje germanismy, ke kterým v době jejich přejetí existovaly (domácí) ekvivalenty. Mezi těmito výrazy pak docházelo ke konkurenčnímu boji a jeden z nich se následkem toho ocitl na periferii jazyka, příp. zcela zanikl.

U jednotlivých hesel uvádí Newerkla i jejich stylistické hodnocení. Ta jsou ovšem mnohdy nepřesná. Dáno je to především skutečností, že údaje ve výkladových slovnících často zaznamenávají jeho starší hodnocení a vždy

⁷² HOLUB, J., KOPEČNÝ, F.: *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha: SPN 1952.

⁷³ MACHEK, V.: *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha: Academia 1968.

⁷⁴ TROST, P.: *K německému podílu na české slovní zásobě*. In: *Studie o jazycích a literatuře*. Praha: Torst 1995, s. 239.

⁷⁵ HOLUB, J., LYER, S.: *Stručný etymologický slovník jazyka českého*. Praha: SPN 1992.

⁷⁶ REJZEK, J.: *Český etymologický slovník*. Praha: Leda 2001.

⁷⁷ MAYER, A.: *Die deutschen Lehnwörter im Tschechischen*. Reichenberg 1927.

⁷⁸ NEWERKLA, S. M.: *Sprachkontakte Deutsch – Tschechisch – Slowakisch. Wörterbuch der deutschen Lehnwörter im Tschechischen und Slowakischen: historische Entwicklung, Beleglage, bisherige und neue Deutungen*. Frankfurt am Main: Peter Lang 2004.

neodpovídají aktuálnímu stavu jazyka. Stejný výraz tak může být napříč spektrem výkladových slovníků hodnocen různě.

Ne zcela přesvědčivě působí stanovení jednoznačných pramenů přejetí u některých slov, zejména u těch, u kterých se určení jejich původu dosud považovalo často za sporné či dokonce nemožné.

Newerklova práce je nepochybně přínosem, co se týče lexikografického zpracování germanismů v češtině. Představuje jejich doposud nejobsáhlejší soupis. Svou podstatou však zůstává na povrchu, jako tomu bylo v Ripplově případě, a neanalyzuje postavení germanismů v rámci českého jazykového systému z hlediska jejich funkce, ačkoli takové ambice má.

Zdroj pro poznání lexika slezských nářečí představují dialektologické slovníky. Tyto slovníky se zabývají významem nářečních výrazů, případně jejich komparací. Etymologické výklady se v nich vyskytují velice zřídka.

Na počátku století vydal F. Bartoš jeden z prvních nářečních slovníků⁷⁹, do něhož zahrnul i slezská nářečí. Práce obsahuje rozsáhlý úvod, ve kterém Bartoš komplexně analyzuje daná nářečí, všímá si hláskosloví, slovtvorby i skladby. Uvádí také úryvky nářečních textů. Lemmata v samotné slovníkové části jsou rozdělena do několika sémantických skupin a přiřazena vždy k jednotlivým nářečním skupinám, popř. konkrétním regionům či místům jejich výskytu. Etymologii slov Bartoš nereflektuje.

Pouze na slezské dialekty, konkrétně na nářečí na území těšínského Slezska, se zaměřuje stručný slovník J. Loriše⁸⁰ z konce 19. století. Loriš předkládá v úvodu rovněž analýzu hláskosloví a slovtvorby a připojuje kratší textové ukázky. Slovníková část, jak autor uvádí, zahrnuje pouze hesla, která neuvádějí ostatní již existující slovníky. Lemmata bez určení jejich původu jsou řazena abecedně.

Další vesměs diferenční nářeční slovníky shromažďující lexikum slezské oblasti sestavili např. F. Horečka⁸¹, A. Kellner⁸², A. Lamprecht⁸³ a Z. Sochová⁸⁴.

⁷⁹ BARTOŠ, F.: *Dialektický slovník moravský I, II*. Praha 1906.

⁸⁰ LORIŠ, J.: *Rozbor podřečí hornoostravského ve Slezsku*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění 1899.

⁸¹ HOREČKA, F.: *Nářečí na Frenštátsku*. Frenštát pod Radhoštěm 1941.

Zejména v posledních letech se začíná zvedat vlna zájmu o slezská nářečí a s vědomím jejich postupného zániku dochází k jejich zaznamenávání. Na internetu existuje několik slovníků⁸⁵, které shromažďují pro Slezsko charakteristické lexikum, přičemž se orientují převážně na ostravský dialekt a karvinsko-těšínské nářečí. Tyto slovníky obsahují převážně živou část slezského lexika, tedy výrazy běžně užívané, což je dáno především tím, že na jejich sestavování se aktivně podílí běžní uživatelé internetu. Nutno podotknout, že za těmito amatérskými projekty stojí většinou skupiny nadšenců, rekrutující se z mladé a střední generace.

Pozornost karvinsko-těšínskému nářečí věnuje na svých stránkách⁸⁶ např. L. Sztemon. Kromě samotné slovníkové části stránky obsahují úvod, ve kterém autor slezské nářečí představuje z hlediska fonetického a hláskoslovného a vysvětluje základní pravidla deklinace a konjugace. Na příkladu číslovek pak ukazuje vztahy mezi karvinsko-těšínským dialektem, češtinou, polštinou a slovenštinou. Předkládá rovněž komparaci základní anglické, české, polské, slovenské, srbochorvatské, bulharské, běloruské a slezské slovní zásoby. Na závěr autor uvádí i několik málo krátkých textových ukázek.

Druhý významný internetový slovník⁸⁷ se rovněž pokouší zaznamenat slovní zásobu karvinsko-těšínského nářečí. Spravují jej členové slezské folkové skupiny BLAF. Postavení tohoto dialektu vtipně charakterizuje člen kapely T. Tománek: „*Jsmo populární pouze v regionu od Mostů u Jablunkova po Ostravu, kde jsme srozumitelní. V Čechách údajně zpíváme polsky a v Polsku zase česky.*“⁸⁸

V ostravském vydavatelství Repronis vyšly v posledních letech hned dva ostravské slovníky. Prvním z nich je Janečkův *Ostravsko-český slovník*⁸⁹, vydaný především za účelem pobavení čtenáře, což ovšem nepopírá jeho význam pro výzkum místního nářečního lexika. Obsah útlého slovníčku je výrazně stylizován

⁸² KELLNER, A.: *Východolašská nářečí I, II*. Brno: Dialektologická komise při Matici moravské 1946, 1949.

⁸³ LAMPRECHT, A.: *Slovník středoopavského nářečí*. Ostrava 1964.

⁸⁴ SOCHOVÁ, Z.: *Lašská slovní zásoba. Jihovýchodní okraj západolašské oblasti*. Praha: Academia 2001.

⁸⁵ Např. <<http://www.nalucine.cz/nlcn/a-te/j-domasl.htm>> (staženo dne 20. 2. 2010);

<<http://www.isibrno.cz/~malczyk/slovník.htm>> (staženo dne 20. 2. 2010);

<<http://republikasilesia.com/RS/slovník/index.htm>> (staženo dne 20. 2. 2010)

⁸⁶ Dostupné na adrese <<http://s78.sweb.cz/ponaszymu.htm>> (staženo dne 20. 2. 2010)

⁸⁷ Dostupné na adrese <<http://www.blaf.cz/index.php?body=slovník>> (staženo dne 20. 2. 2010)

⁸⁸ TOMÁNEK, T.: <<http://www.blaf.cz/index.php?body=home>> (staženo 29. 5. 2011)

⁸⁹ JANEČEK, P.: *Ostravsko-český slovník*. Ostrava: Repronis 2005.

tak, aby vynikl rozdíl mezi ostravskou mluvou a spisovnou češtinou. Autor mluví zásadně archaickým jazykem, v němž je vykládán i význam jednotlivých hesel, čímž spisovnou češtinu ironizuje a otevřeně tak kritizuje podřadné postavení ostravské mluvy vůči celonárodnímu standardu. Druhý slovník ostravské mluvy představuje Zárubův *Ostravsky slovník*⁹⁰, který vychází z jazykového materiálu knihy prvorepublikového novináře Josefa Filgase *Zapomenutá Ostrava*⁹¹.

S vyššími ambicemi byl v Českém Těšíně v roce 2009 vydán slovník *Zachodniocieszyński słownik gwarowy*, který obsahuje téměř čtyři tisíce hesel.⁹² Jeho autor po několik let zapisoval materiál získaný z rozprav s místními obyvateli a excerpoval díla předních regionálních literátů. Nastínil významové kořeny mnohých lexémů.

Město Karviná vydala před několika lety knihu *Skoro zapómniane* folkloristy Daniela Kadłubce⁹³ napsanou karvinsko-těšínským dialektem, která dokumentuje život a zvyky v hornických koloniích na Karvinsku. Vzhledem k nebyvalému zájmu čtenářů se město rozhodlo zaznamenat mizející dialekt i v jeho zvukové podobě.⁹⁴ Kniha byla ve spolupráci s Českým rozhlasem Ostrava namluvena několika rodilými mluvčími a CD bylo navíc opatřeno i zvukovým slovníkem.⁹⁵

Co se slezských nářečních slovníků týče, lze sledovat tendenci k čím dál specifitějšímu zaměření autorů na konkrétní region, či místo, ne již na lexikum celoslezské. Ačkoliv ve srovnání s Čechami a Moravou zaujímá Slezsko územně nejmenší plochu, hláskoslovně i lexikálně je diferencovanější. Jasně viditelná je tato skutečnost na stoupajícím množství izoglos směrem na východ na mapách v ČJA. Úzká orientace nářečních slovníků na jednotlivé mikroregiony Slezska má proto své opodstatnění.

⁹⁰ ZÁRUBA, D.: *Ostravsky slovník*. Ostrava: Repronis 2007.

⁹¹ FILGAS, J.: *Zapomenutá Ostrava*. Ostrava: [vl. n.] 1948.

⁹² MILERSKI, W.: *Zachodniocieszyński słownik gwarowy*. Český Těšín 2009.

⁹³ KADŁUBIEC, K. D.: *Skoro zapómniane: o radościach i smutkach starej Karwiny*. Karviná: Město Karviná 2002.

⁹⁴ [CD-ROM] *Skoro zapómniane – po naszymu* (2007)

⁹⁵ Vedení města Karviná se v posledních letech snaží mnoha způsoby podporovat zachování místního nářečí, a to nejen finančně prostřednictvím různých projektů. Město svůj postoj k nářečí dává jasně najevo například tím, že jeho oficiální internetové stránky jsou kromě českého, polského a anglického jazyka dostupné (sice v omezeném rozsahu) i v karvinsko-těšínském dialektu.

Snaha graficky i zvukově zachytit nářečí ve Slezsku má pro výzkum germanismů velký význam, neboť tak vzniká obsáhlý korpus, na jehož základě lze postavení německých přejímeček analyzovat. Taková analýza by ovšem pro současný běžně mluvený jazyk měla pouze omezenou výpovědní hodnotu, neboť by vycházela z materiálu, který situaci v dnešním jazyce již neodpovídá.

5. Sestavení korpusu

Jazykový korpus pro účely této práce byl sestaven z následujících lexikografických zdrojů: první dva díly Českého jazykového atlasu, Skálův soupis germanismů⁹⁶, Janečkův Ostravsko-český slovník a materiál ze dvou slovníků dostupných na internetu.⁹⁷

ČJA 1-2 obsahuje celkem 173 položek, jejichž nářeční ekvivalenty jsou německého původu.⁹⁸ Jedna položka, která představuje spisovnou podobu lexému, přitom může zahrnovat více germanismů. Např. pod položkou *kornout* nalezneme tři samostatné nářeční lexémy přejaté z němčiny: *paček*, *škarnice/škarnycle*, *tytka*.

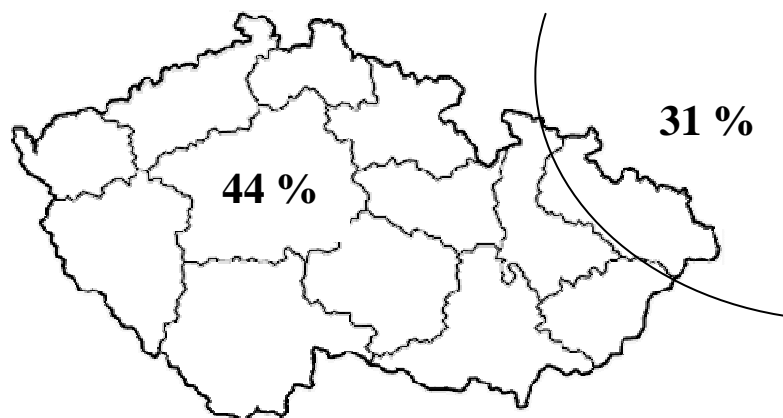
Kvantitativní analýza excerpovaných položek potvrdila vysoké množství německých přejímeček na východě území. 44 % procent veškerých germanismů uvedených v ČJA se vyskytuje na území Čech a Moravy, přičemž 31 % z nich zaujímá území Slezska, oblast porovnatelně menší.

⁹⁶ Srov. SKÁLA, E: *Deutsche Lehnwörter in der heutigen tschechischen Umgangssprache*. In: *Deutsch-tschechische Beziehungen im Bereich der Sprache und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1968, s. 127-141.

⁹⁷ <<http://ls78.sweb.cz/ponaszymu.htm>> (staženo dne 20. 2. 2010);

<<http://www.blaf.cz/index.php?body=slovník>> (staženo dne 20. 2. 2010)

⁹⁸ Viz Příloha A

Obr. 1: Podíl germanismů na území Čech, Moravy a Slezska

Koncentrace germanismů je zde tedy mnohem vyšší než na ostatním území. Zbýlých 25 % německých výpůjček se vyskytuje jak ve Slezsku, tak i na Moravě a/nebo v Čechách.⁹⁹

Jako další lexikografický pramen byl zvolen Skálův soupis germanismů, z něhož bylo vyexcerpováno 41 položek, které se vyskytují v oblasti Slezska.¹⁰⁰ Tyto lexémy jsou podle Skály mimo slezskou jazykovou oblast téměř neznámé. Jejich výskyt byl zaznamenán v Jeseníku, Bruntálu, Krnově, Opavě, Odrách, Hlučíně, Ostravě, Havířově, Třinci a Českém Těšíně. U všech položek uvádí Skála výchozí německý lexém a jejich dnešní význam.

Excerpce z obou předchozích zdrojů byla zaměřena na nářeční lexikum celoslezské. Janečkův Ostravsko-český slovník obsahuje specifické výrazy ostravské. V mnoha případech se ovšem tyto výrazy vyskytují i v ostatních oblastech Slezska.

Korpus byl doplněn také položkami vyexcerpovanými ze dvou internetových slovníků karvinsko-těšínského nářečí. Z prvního z nich¹⁰¹ bylo vyexcerpováno celkem 58 germanismů (tj. 19 %) z celkového počtu 301 výrazů. Druhý internetový slovník¹⁰² obsahuje 5014 hesel, z nichž 630 (tj. 13 %) představují německé výpůjčky.

⁹⁹ Viz Příloha B1 a B2

¹⁰⁰ Viz Příloha C

¹⁰¹ Dostupný na adrese <<http://ls78.sweb.cz/ponaszymu.htm>> (staženo dne 20. 2. 2010)

¹⁰² Dostupný na adrese <<http://www.blaf.cz/index.php?body=slovník>> (staženo dne 20. 2. 2010)

5.1 Sémantická klasifikace excerpovaných položek

Analýzou excerpovaných položek bylo zjištěno několik silně zastoupených sémantických kategorií. Nejvíce germanismů bylo přejato k pojmenování předmětů a činností z různých průmyslových odvětví, přičemž se nejedná pouze o specifickou terminologii úzkého okruhu uživatelů, ale mnohdy také o všeobecně rozšířené výrazy, jako jsou *betryb, fabrika, fachman, šichta* nebo *verk*. Mnohé germanismy v této oblasti pojmenovávají stroje, nářadí a materiál ve stavebnictví a těžkém průmyslu, např. *bauplac, blicablajter, cegla, colštok, dichtung, erda, fedra, fasung, hamer, hobel, kit, mašina, mur, muterka, papyndekiel, rohan, šperhák, šplint, štalverk, štrom, treger, valcverk*. Velké množství substantiv doplňují i verba týkající se různých pracovních činností, např. *delovač, dichtovač, falovač, fedrovač, lifrovač, murovač, šmirglovač, švajsovač, terovač* atd. Germanismy se hojně vyskytují rovněž v lexiku hornickém, např. *anšlak, anšleger, beglajter, cagel, farač, feršlag, feršyber, firung, forthalnýč, hartovač, helmisko, kerner, lagier, lufthoki, šlaka, šlam, štajger* aj.

Druhou nejvíce zastoupenou sémantickou kategorií představuje okruh dům a domácnost. Množství těchto germanismů se zdá být pro slezskou jazykovou oblast příznačné:

- a) nábytek a vybavení domácnosti: *blacha, bláty/blotny/šíny, firhaňky, fusabštrajcher, kachle/kachlok, kaslik, kocher, lajntuch, luster, meble, ryčla/šamrle, servet/tišťuch, špigel, šrajbtiš, šraňk, štepdeka, štokerla, šuflada, šufle, tepich, vaškostňa* ad.
- b) domácí práce a potřeby: *ajmer/amper, biglovač, biglbret, brotsak, brutvana, escajg, gruntovač, glancovač, klamerka, kšír, luftovač, nudlbret, pucovat* ad.
- c) dům a jeho části: *cymra, dach, dachóvka, dachpapa, deka, deliny/delůvka, forcymra, futro, galander, gaňk, klamka, kvartyr, lauba, rygiel, šalter, šlafcymra, vaškuchňa* ad.

Vedle nich jsou to výrazy související se stravováním (např. *bajs, bajsnuč, futrovač, kust, kustovač, kustovník, šluk*), nápoji (např. *achtlik, bren/brenšpiritus/bryn,*

glivájn, himberzaft, knajpa, krygel, schmelzof, šinkvas, šnaps, šnyt, špyrytus, tryngeld, tuplák, vaserzoda, zaft, zoda) a jídlom (např. *ajntopf, bauchšpek, brezle, brutvaniok, bryja, erteple/kartofle, futermel, futerzak, futro, knedlík, kukla/štrucle/veka, krepla/kreplík, linza, molka, nudle, paradajske jabko, přesvuřt, skibka, šlichta, šlohmyc, šmak, šmakovač, šmetnrola, šmórinek, šmyrzajfa, šnycel, špyrka, štofek, štolverk, švajcerkes, švonec, tran, tvargle, vafla, vuřt, zoza, zulc, zupa, zymft, žemle*).

Další výraznější sémantické kategorie tvoří oblast železnice (*ajzymbaniok, ajznban, banhof, bremdař, bumelcug, cug, (cug)fira, cvakmajster, damfula, ferker, glajzy/šíny, šfela, šnelcug, šraňky, veksle*), cestování, cesta, cestovní prostředek (*celt, cufus, kofer, kurgast, luřtaci, łorlap, pakovač, rajštak, rajzefiber, rajzentaša, rajzovač, rygol/škarpa, šalterpaka, šif, štreka, vander*) a oděv, jeho části a doplňky (*ancug, arbajtmantel, šlafrok, branzoletka, bryftaška, cycenhalter/lagier, drucker, federkuš, feršlus, fěrtuch, fusekle/zokle, haltry, hantaša, hozentregy/šíry/šle/šraky, knefel, kragel, kramflek, mantel, mašlička/šlajfka, micka, oryngle, pulover, rajfešlus, regnširm, šlajer, šnuptychla, štof, štrample*). Zvláštní pozornost nadále zasluhuje velké množství výrazů pro popis bot a jejich částí, jízdy na jízdním kole a jeho částí (*frajhant, handgaby, luřtpómpa, patyntregiel, pipcajg, rynstangle, yberzeczung*) a četná pojmenování nemocí, zranění a zdravotnických potřeb (*aptykorka, aptyka, bruch, fač, ferbant, fibr, flojster, frýzle/mozgry, gips, heksenszus, izolymbant, krankkasa, krypel, pukel, platfus, šlag, špital, špryca*).

6. Dotazníkový průzkum

Pro výzkumu postavení germanismů v mluvě mladé generace v Karviné byla zvolena dotazníková metoda. Aby měly výsledky této práce výpovědní hodnotu, muselo být shromážděno dostatečné množství dat, což dotazníková metoda umožňuje. Kvůli omezeným technickým možnostem byla zvolena papírová forma dotazníku. Dotazování provázela powerpointová prezentace.

Výběr položek ze vzniklého korpusu, které byly zařazeny do následného dotazníkového průzkumu, se řídil několika základními kritérii. Hojnost doložení výskytu určitého výrazu představuje jedno z nich. Základ pro užší výběr tvořily výrazy excerpované z obou internetových slovníků a Janečkova Ostravsko-českého slovníku. Bylo zjišťováno, zda jsou zaznamenány i v ČJA a Skálově soupisu germanismů.¹⁰³ Tabulka obsahuje 698 položek, z nichž 533 (76 %) pochází pouze z jednoho zdroje, 121 (17 %) je uvedeno ve dvou zdrojích, 34 položek (5 %) je uvedeno ve třech zdrojích, 5 (< 1%) výrazů najdeme ve čtyřech zdrojích a výskyt pouze 1 výrazu (< 1 %; dach – střecha) je doložen ve všech pěti zdrojích. Pravděpodobnost, že položka bude zahrnuta do průzkumu, se zvýšila, pokud byla uvedena ve více než jednom zdroji.

Při zkoumání jazyka určitého regionu je potřeba vymezit oblast výzkumu z horizontálního i vertikálního hlediska. Cílem této práce je popsat postavení germanismů v běžně mluveném jazyce mladých mluvčích v Karviné. Karviná se rozkládá na historickém území Těšínska, osmnáct kilometrů východně od Ostravy na řece Olši. Polovina hranice území města tvoří současně hranici s Polskem. Místní nářečí „po naszymu“ řadíme mezi nářečí polsko-českého smíšeného pruhu. Cílovou skupinou pro dotazování byli zvoleni mluvčí ve věku 15 až 25 let, kteří pocházejí z Karviné a jejího blízkého okolí. Jedná se o žáky karvinského gymnázia a jeho absolventy, kteří studují na vysoké škole či studium již ukončili.

Položky pro dotazník byly vybírány s ohledem na cílovou skupinu – upřednostněny byly výrazy ze základních sémantických okruhů (oblékání, domácnost, jídlo a nápoje), u nichž se předpokládá častý výskyt, a vyřazeny archaismy, historismy a výrazy z tematických okruhů mladé generaci vzdálených, jako např. venkov, zemědělství či průmysl. Nebyly zkoumány slangové a jinak specifické výrazy.

Sonda do postavení germanismů v současném spisovném a nespisovném jazyce a následně také analýza ČJA 1-2 potvrdily silné zastoupení germanismů napříč všemi vrstvami českého národního jazyka. Protože se tato práce soustřeďuje na specifické postavení germanismů na území Karviné, nebyly do dotazníku

¹⁰³ Viz příloha D

zařazeny výrazy spisovné¹⁰⁴, které v jazyce zauímají stabilní pozici a jsou rozšířeny více méně po celém území České republiky, ale výrazy specificky slezské, či vyskytující se převážně na území Slezska.

Konečný výběr byl proveden na základě vlastního jazykového povědomí. Pro zajištění vyšší míry objektivit byl výběr položek konzultován i s několika dalšími rodilými mluvčími z Karviné.

Dotazník obsahuje celkem 71 položek, které jsou rozčleněny do čtyř skupin: A1, A2, B a C.

U výrazů ve skupinách A1 a A2 se očekává jejich aktivní znalost. V otázkách se zjišťuje, zda respondent preferuje německou přejímku nebo její český ekvivalent. Předpokládá se, že výrazy v rámci kategorie A2 mluvčí používají jako „sekundární synonymum“.

<u>Kategorie A1</u>	
cukle	přezůvky
druk(er)	patentka
fusekle	ponožky
krygel	půllitr
lochna	díra
luftovač	větrat
rygol/škarpa	příkop
šluskolona	závěrečný ples v tanečních
šmigrust/šmirgust	pomlázka
štangast	stálý host
štangla	tyč
štrample	punčocháče
tryngeld	spropitné
zicherhajcka/zicherka	spínací špendlík

Tabulka 1: Excerpované položky v kategorii A1

¹⁰⁴ Výjimku tvoří výrazy *škarpa* a *šle*, které uvádí Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost jako spisovné neutrální. V obou případech se nejedná o samostatné položky, ale o synonymní varianty k dalším výrazům (*škarpa/rygol*, *šle/(k)šíry/hozyntregi/šráky*).

<u>Kategorie A2</u>	
fajer	oheň
flaster	náplast
futra	dveře/zárubně
futrovač	krmit/cpát se
hajcovač	topit
helfnýc	pomoct
kišna	bedna
klamerka	kolíček (na prádlo)
knajpa	hospoda
oryngle	náušnice
prubnýc	zkusit
rant(e)l	okraj
šalterpaka	řadicí páka
(k)šíry/hozyntregi/šraky/šle	šle
šlauch/šlaušek	hadice/hadička
špyrka	špek
šteker	zásuvka
štelovač	nastavovat
štymovač	ladit/souhlasit
šybovač	posunout

Tabulka 2: Excerptované položky v kategorii A2

Výrazy zařazené do kategorie B mluvčí pravděpodobně aktivně neuvádějí, ale stále je znají. Dá se očekávat, že frekvence jejich výskytu v mluvě mladé generace bude u jednotlivých mluvčích značně rozdílná.

<u>Kategorie B</u>	
banhof	nádraží
biglovač	žehlit
brutvana	pekáč

dach	střecha
cug	vlak
fajermun	hasič
fěrtuch	ubrus
firangy/firhaňky/forhangy	záclony
galandra	zábradlí
kartofle	brambory
kel	zelí
krchov	hřbitov
meble	nábytek
micka	čepice
pucovat	čistit
rajzovač	cestovat
šnytloch	pažitka
štekle	podpatky
tepich	koberec

Tabulka 3: Excerpované položky v kategorii B

Výrazy ve skupině označené písmenem C se pravděpodobně v běžné mluvě mladé generace již nevyskytují, proto se předpokládá, že je mluvčí vůbec neznají.

<u>Kategorie C</u>	
achtlik	osminka
ajmer/amper	vědlo, kbelík
amtovač	úřadovat
brezle	strouhanka
fornefla/šufan/šufanek	sběračka
bajs/bajsnyč	kousnout
forrychtung/porychtung	pomůcka, přípravek, užitečná věc
gvelb	obchod
karusel	kolotoč

keta	řetěz
majkefer	chroust
rajštak	lesní pěšinka
razirovač	holit
ryngšpil	kolotoč
šnuptychla	kapesník
štrych/štrychnuč	namazat (chleba)
šuflada/šufle	zásuvka
vaserlajtung	vodovod

Tabulka 4: Excerpované položky v kategorii C

Otázky v dotazníku byly formulovány na základě předpokládané (ne)znalosti výrazu:

- Kategorie A1: „Co je to?“

Respondent má za úkol popsat, co je na obrázku. V několika příkladech doprovází obrázek i opis významu slova, aby byla zajištěna jednoznačnost otázky.¹⁰⁵

- Kategorie A2: „Jak se jinak řekne ...?“

Vzhledem k předpokladu, že tyto germanismy mluvčí užívá jako „sekundární synonymum“, obsahuje otázka jeho spisovnou variantu. Pokud respondent odpověď nezná, zvolí v případě obou kategorií možnost „nevím“.

- Kategorie B: „Co znamená slovo ...?“

Zjišťována je nejen znalost konkrétního výrazu, ale i frekvence jeho užívání. Pokud respondent výraz zná pouze pasivně, uvede, kdo v jeho okolí jej aktivně užívá. Respondent má na výběr z následujících možností:

¹⁰⁵ Např. formulace dotazu na položku *štangast*: Jak se říká člověku, který pravidelně navštěvuje stejný lokál, ve kterém má svůj stůl?

- Toto slovo znám a používám ho.
 - Často.
 - Občas/výjimečně.
- Znám toto slovo, ale nepoužívám ho.
 - Toto slovo používá někdo, koho znám (napiš kdo):
.....
- Nevím.

- Kategorie C: „Znáš slovo ...?“

V rámci této kategorie se nezjišťuje frekvence užívání slova, neboť se předpokládá, že i když jej mluvčí zná, neuvádí jej v běžné komunikaci. Stejně jako v kategorii B je věnována pozornost i generačním rozdílům v jejich užívání.

- Toto slovo znám a používám ho.
- Znám (popř. už jsem ho někde slyšel/a), ale nepoužívám.
 - Toto slovo používá někdo, koho znám (napiš kdo):
 - Vím, co toto slovo znamená:
 - Ano (napiš):
 - Ne.
- Neznám.

7. Analýza výsledků

7.1 Respondenti

V hlavičce dotazníků byly zjišťovány následující údaje: třída (vyplňováno pouze v případě žáků gymnázia pro přehlednost při zpracovávání dotazníků), rok narození, pohlaví, místo narození (město), stálé bydliště (město), jazykové znalosti, místo narození rodičů (město, popř. obecně Čechy, Morava, Slezsko, v případě cizího původu stát).

Následující tabulka představuje množství respondentů s ohledem na jejich věk a bydliště. V levém sloupci jsou uvedeny roky narození respondentů, v horním řádku místo jejich trvalého bydliště.

	Karviná	Petrovice u Karviné	Stonava	Havířov	Ropice (Český Těšín)	Celkem (věk)
1995	11	3		1		15
1994	10		1			11
1993	14	3			1	18
1992	4	2				6
1987	2		1			3
1986	2					2
1985		1				1
Celkem (místo)	43	9	2	1	1	<u>56</u>

Tabulka 5: Věk a bydliště respondentů

Většina respondentů uvedla, že trvale žije v Karviné. Nezanedbatelné množství tvoří devět mluvčích z Petrovic u Karviné. Většinu mluvčích tvoří ženy (78 %), muži jsou zastoupeni 22 %.

Vzhledem k specifické jazykové situaci na česko-polském pomezí zkoumal dotazník i původ rodičů respondentů. Ten má nepochybně vysokou výpovědní hodnotu a může tak ovlivnit výsledky průzkumu. V levém sloupci jsou vyjmenována města, popř. státy, z nichž rodiče pocházejí. Písmena K, P, S, H, R představují města, v nichž žijí respondenti.

RODIČE	Respondenti					Celkem rodičů
	K	P	S	H	R	
Karviná	58	13	2		1	74
Petrovice u Karviné		1				1

Dětmarovice	1					1
Stonava	1					1
Český Těšín	3		2			5
Havířov	2	3		2	1	8
Orlová	1					1
Frýdek-Místek	2					2
Třinec	1					1
Slezsko	3					3
Svitavy	1					1
Morava	2					2
Domažlice	1					1
Polsko	1					1
Slovensko	7	1				8
Maďarsko	1					1
Ukrajina	2					2
celkem						<u>112</u>

Tabulka 6: Původ rodičů respondentů

Více než polovina (66 %) rodičů respondentů žije přímo v Karviné. 20 % z nich pochází z okolí Karviné, popř. jiných slezských měst. 3 % všech rodičů se na Karvinsko přistěhovalo z Moravy, pouze jeden rodič pochází z Čech. 10 % rodičů respondentů má cizí státní příslušnost, především slovenskou. Minimální počet rodičů pocházejících z Polska a úplná absence respondentů polského původu je dána tím, že v Karviné existuje i polské gymnázium, které polská menšina před karvinským (českým) gymnáziem upřednostňuje.

Kromě odlišného jazykového původu rodičů ovlivňuje jazykové povědomí i znalost cizích jazyků. Všichni respondenti uvedli, že ovládají minimálně dva cizí jazyky – na úroveň znalostí nebyl brán zřetel. Výsledky průzkumu potvrdily současný trend – počet studentů němčiny je poměrně malý, zatímco angličtině se věnují všichni. Ruský a španělský jazyk se učí shodný počet respondentů, o něco méně se jich zabývá francouzštinou. Němčina na žebříčku popularity cizích jazyků zaujímá pomyslné čtvrté místo. Pět mluvčích uvedlo, že aktivně ovládá i polský

jazyk. Výsledky dotazníku jsou tedy možnou znalostí německého jazyka zkresleny minimálně, neboť pouze malé procento respondentů se učí německy. To znamená, že respondenti při vyplňování dotazníku vycházeli jako rodilí mluvčí pouze ze svého vlastního jazykového povědomí. Vliv znalosti některých německých výrazů ovšem nelze zcela vyloučit.¹⁰⁶

7.2 Položky dotazníku

Výrazy byly podle frekvence svého výskytu zařazeny do čtyř vrstev:

- 1) 100–75%: výraz s takto vysokou frekvencí výskytu má v běžné mluvě dominantní postavení. Mluvčí jej aktivně užívají.
- 2) 75–50 % představuje střední pásmo. Mluvčí volí mezi germanismem a jeho spisovnou variantou. Germanismus tedy znají, ale užívají ho méně často.
- 3) 50–25 % je rovněž přechodné pásmo, v rámci něhož kolísá frekvence aktivního užívání výrazu. Mluvčí slovo zná, ale sám ho neužívá.
- 4) 25% a méně: minimální frekvence svědčí o tom, že výraz již téměř zanikl. Respondent zaznamenává existenci výrazu, ale nezná jeho význam, nebo si jeho významem není jistý.

7.2.1 Výsledky kategorie A1

Do kategorie A1 byly vybrány výrazy, u nichž se předpokládá, že patří do aktivní slovní zásoby respondentů. Některé z nich (*štrample*, *šluskolona*) představují specifika slezského lexika. V otázkách se zjišťuje, zda respondent preferuje německou přejímku nebo její český ekvivalent.

Následující graf znázorňuje, kolik respondentů uvedlo dané germanismy.

¹⁰⁶ Některé německé výrazy jsou všeobecně známé; mezi zkoumanými položkami jsou to např. *Teppich* (tepitch) a *Bahnhof* (banhof).

93 % respondentů upřednostnilo germanismy *štrample* a *šluska/šluskolona* před jejich spisovnými variantami *punčocháče* a *závěrečný ples v tanečních/závěrečná*. Více než 80 % respondentů aktivně užívá germanismy *zicherka/zicherhajska* (varianta *zicherhajska* byla uváděna častěji) a *kryg(e)l*¹⁰⁷. V rámci položky *kryg(e)l* mluvčí opakovaně uváděli i germanismus *štucek*, který ovšem do průzkumu zahrnut nebyl. Výsledky internetové rešerše dokazují, že výraz *štucek* používají převážně mluvčí ze Slezska. Lexikografické zdroje, z nichž byl sestaven jazykový korpus pro dotazníkový průzkum, ale tento lexém neuvádějí, přestože se jedná o vysoce frekventovaný výraz. Všechny tyto výrazy mluvčí považují za neutrální, což jim zajišťuje poměrně stabilní pozici v lexiku běžně mluveného jazyka.

Výskyt mezi 50–70 % byl zaznamenán u položek *štamgast*, *fusky/fusekle* a *šmigrust*¹⁰⁸. Jeden respondent původem z Petrovic u Karviné uvedl u položky *fusky/fusekle* i výraz *šwajsfusy*. Tyto výrazy nemají natolik dominantní pozici jako výrazy předcházející, přesto je frekvence jejich výskytu v porovnání s frekvencí výskytu jejich českých variant vyšší.

Výrazy *cukle* (45 %), *škarpa/rygol* (36 %) a *luftovat* (27 %) byly uvedeny ve více než 25 %, což znamená, že se stále udržují v širokém povědomí, postupně je ovšem nahrazují jejich české spisovné varianty. To dokládají odpovědi u položky *škarpa/rygol* – výraz *škarpa* byl uváděn častěji než varianta *rygol*. SSČ jej hodnotí jako výraz spisovný vedle lexému *příkop*, který jako odpověď zvolilo rovněž velké množství respondentů. Jeden respondent z Karviné uvedl germanismus *zingruba*, jímž se však označuje jáma na fekálie. To mohlo být způsobeno buď neznalostí přesného významu slova, nebo posunem významu v individuálním úzu. Každopádně to znovu vypovídá o přítomnosti germanismů v povědomí mladých mluvčích. Místo lexému *cukle* uváděli respondenti častěji výrazy jako *papuče* nebo *pantofle*. Stejně tak upřednostnili spisovné verbum *větrat* před germanismem *luftovat*.

¹⁰⁷ Bělič v roce 1969 tvrdil, že tehdejší mladší dospělá generace již neuvádí nebo ani nerozumí slovům jako *tringelt*. Tento výzkum však potvrdil opak. Dnešní mladá generace ve Slezsku tento výraz stále zná, i když jej již ne tak často aktivně užívá. Pokud byl tento výraz rozšířen i mimo území Slezska a tam již zanikl, ve Slezsku zůstal dosud zachován. (Srov. BĚLIČ, J.: *Poznámky o postavení německých přejatých slov*. In: *Slawisch-deutsche Wechselbeziehungen in Sprache, Literatur und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1969, s. 13.)

¹⁰⁸ V několika případech uvedena hláskoslovná varianta *šmigrust*.

Do skupiny s frekvencí výskytu nižší než 25 % byly zařazeny výrazy *trinkgeld* (23 %), *lochna* (13 %), *štangle* (7 %) a *druk* (2 %). Tyto výrazy pomalu mizí.

7.2.2 Výsledky kategorie A2

Předpokládáme, že výrazy v rámci kategorie A2 mluvčí používají jako „sekundární synonymum“. To znamená, že tyto výrazy aktivně užívají, ale v běžné komunikační situaci spíše upřednostní jejich spisovné varianty. Germanismy z této kategorie se nepochybně častěji vyskytují v komunikaci v malých neformálních skupinách, mezi přáteli nebo v rodině. Mluvčí jich mohou užít také za předpokladu, že výpověď chtějí ozvláštnit, nebo je jejich význam něčím specifický.

Předcházející graf zobrazuje počet uvedených germanismů v rámci této kategorie. Frekvence pouhých dvou výrazů se pohybuje mezi 75-100 % – *helfnout* (91 %) a *fajer* (80 %). Více než 50 % respondentů uvedlo lexémy *prubnout* (66 %), *šaltrpaka* (55 %), *šlauch/šlaušek* (54 %) a *futra* (50 %). Frekvenci výskytu mezi 25-50 % jsme zaznamenali u výrazů *štelovat* (46 %), *klamerka* (39 %), *hajcovat* (32 %, ve dvou případech byla uvedena i ne tak častá varianta *zafajrovat*), *oryngle* (30 %) a *flastr* (25 %). Nejvíce lexémů je zastoupeno v méně než 25 % - *štimovat* (18 %), *kšíry/šraky* (16 %, z toho ve 14 % varianta *šraky*), *futrovat* (16 %), *knajpa* (16 %), *špyrka* (11 %), *šybovač* (11 %), *kisňa* (7 %), *rantl* (2 %) a *šteker* (2 %). Mluvčí při volbě výrazu upřednostňovali spisovné varianty, *šle* uvedlo 14 % respondentů, minimum z nich uvedlo výraz *kšandy*. Slovo *kisňa* se zda být mladým mluvčím již téměř neznámé. Místo něj nejčastěji uváděli výrazy jako *bedna*, *box* nebo *piksla* (také germanismus). Výrazy *šteker* a *rantl* byly respondentům rovněž cizí. Většina z nich uvedla jako synonymum k *zásuvce* variantu *zástrčka*, několikrát se objevil i výraz *štrum* (proud).

7.2.3 Výsledky kategorie B

Domníváme se, že položky zařazené do této kategorie znají mluvčí pouze pasivně. Není ovšem vyloučena ani možnost, že výraz i aktivně užívají. V rámci každé položky respondenti také vyplňovali, odkud ji znají, pokud ji sami neuvívají. Můžeme tak získat představu o tom, v jaké fázi vývoje se slovo nachází – zda se vyskytuje ještě v mluvě střední generace nebo pouze u generace starší a nejstarší.

- Legenda: ■ respondent slovo zná a používá ho často (100–75 %)
■ respondent slovo zná a používá ho občas/výjimečně (75–25 %)
■ respondent slovo zná, ale nepoužívá ho (25 % a méně)
□ respondent slovo nezná

Odpovědi respondentů jsou posuzovány podle stupně frekvence výskytu daného výrazu (0–100 %). Každému stupni je přisouzen určitý počet bodů, což umožňuje zjistit průměrnou frekvenci daného výrazu. Černě zbarvené políčko (100–75 %) je ohodnoceno čtyřmi body, tmavě šedé (75–25 %) třemi a světle šedé (25 % a méně) dvěma body. Bodové skóre je přepočteno na procenta.

Frekvence výskytu žádné z položek nepřekročila hranici 75 %, což potvrzuje výchozí předpoklad, že žádný z těchto výrazů nemá v mluvě mladé generace dominantní postavení. Více než 50 % respondentů zná výrazy *pucovat* (68 %), *štekle* (57 %) a *tepich* (54 %) a relativně velké množství z nich tyto výrazy i aktivně užívá. Výrazy *krchov* (36 %), *cug* (36 %), *meble* (30 %) a *kartofle* (29 %) mluvčí znají, ale aktivně je téměř neužívají. Frekvence výskytu více než poloviny výrazů v této kategorii je nižší než 25 %: *šnytloch* (24 %), *fajermun* (21 %), *biglovač* (20 %), *brutvana* (19 %), *banhof* (17 %), *dach* (17 %), *rajzovač* (13 %), *forgangy* (13 %), *fěrtuch* (8 %), *micka* (5 %) a *galandra* (4 %). Některé z nich (*šnytloch*, *kel*, *brutvana*, *dach*) se udržují v aktivní slovní zásobě, i když ve značně omezené míře. O pomalém zanikání těchto výrazů svědčí i fakt, že respondenti často neznají jejich přesný význam. Jako synonyma slova *fěrtuch* uvádějí *sukně*, *koberec* nebo *kabát*, rovnítko kladou mezi výrazy *biglovač* a *leštit*, *uklízet* či *vysávat*. *Brutvanu* ztotožňují s *nějakou nádobou* nebo *pecí*, *kel* je podle nich *druh zeleniny*, *forhangy* a *galandra* představují pro několik respondentů *garnyž*.

Pokud respondent uvedl, že danou položku aktivně neužívá, napsal, kdo v jeho okolí výraz užívá. Nejčastěji dané položky aktivně užívá starší a nejstarší generace (v 72 % odpovědí prarodiče). Střední generaci (rodiče) uvedlo 22 % respondentů. Germanismy se vyskytují ale i v mluvě vrstevníků respondentů (6 % odpovědí).

- Legenda: respondent slovo zná a používá ho (100–50 %)
 respondent slovo zná, ale nepoužívá ho (50–25 %)
 respondent zaznamenává existenci slova, ale nezná jeho význam (25 % a méně)
 respondent slovo nezná

Stejně jako v kategorii B se zjišťuje průměrná frekvence zkoumaných výrazů. Oproti předcházející tabulce jsou zde navíc světle šedá políčka; s hodnotou jednoho bodu.

Analýza odpovědí respondentů potvrzuje, že frekvence výskytu výrazů zahrnutých do této kategorie s jedinou výjimkou nepřesahuje hranici 25 %: *šuflada/šufle* (35 %), *šnuptychla* (21 %), *keta* (16 %), *brezle* (13 %), *fornefla/šufan/šufanek* (11 %), *štrych/štrychnuť* (9 %), *karusel* (7 %), *vaserlajtung* (7 %), *ajmer/amper* (5 %), *razirovač* (5 %), *ryngšpil* (5 %), *achtlik* (4 %), *bajs/bajsnýc* (3 %), *forrychtung/porrychtung* (3 %), *rajštak* (2 %), *majkefer* (1 %), *amtovač* (1 %), *gvelb* (< 1 %). Tyto lexémy už téměř zanikly. Některé z nich přesto malá část respondentů aktivně užívá (*šuflada*, *šnuptychla*, *keta*, *brezle*). V několika málo případech uvedli respondenti nepřesný význam slova: *brezle* (strouhanka) představuje podle jednoho z nich *housku*. Jedná se ovšem o sémantickou odchylku, založenou na metaforické záměně části za celek. Obdobný metaforický posun (tentokrát je ovšem zaměněn celek za část) nastává u položky *vaserlajtung* (vodovod), která údajně znamená (vodovodní) *kohoutek*. Položky *fornefla/šufan/šufanek*, které jsou uvedeny ve dvou zdrojích – Ostravsko-českém slovníku a ČJA –, aktivně užívají dva respondenti. Čtyři další ji znají a deset pouze zaznamenává její existenci, aniž by znali její význam. Ostatní (tj. 82 %) v rámci této položky vybrali jako odpověď „nevím“, nebo uvedli chybný význam: džbán, hrníček (2x) a nádoba na čaj. Jeden respondent uvedl, že tento výraz užívají jeho vrstevníci původem z Moravy. Výskyt výrazu *šufan* a jeho hláskoslovných variant je v sekundární literatuře uváděn jako celomoravský a celoslezský – výsledek průzkumu ale ukázal, že tomu tak není. Mluvčí v Karviné jej téměř neznají, a pokud ano, dostal se do jejich povědomí z mluvy mluvčích pocházejících z jiného jazykového prostředí.

75 % respondentů uvedlo, že dané výrazy slychává u svých prarodičů, 19 % respondentů uvádí, že u rodičů, a konečně 6 % respondentů zaslechlo tyto výrazy

u svých vrstevníků. Generační rozdíly v aktivní znalosti výrazů sice procentuálně odpovídají výsledkům v kategorii B, množství výrazů, kterých se to týká, je ale o polovinu nižší. To znamená, že proces zanikání těchto slov začal již dříve. Jejich aktivní i pasivní znalost je v porovnání s předchozími kategoriemi nejnižší.

8. Závěr

Výsledkem dlouhodobých a intenzivních kontaktů mezi češtinou a němčinou je značné množství přejímek ve všech vrstvách českého národního jazyka, především v nářečích a běžné mluvě. Německé výpůjčky ve spisovném jazyce zaujímají většinou stabilní pozici, neboť se plně přizpůsobily českému jazykovému systému, a mluvčí proto nijak nepocítují jejich cizí původ. Jedná se o lexémy obecné slovní zásoby, jejichž frekvence bývá mnohdy vysoká. V běžné mluvě se germanismy vyskytují mnohem častěji než ve spisovném jazyce, resp. jeho psané formě.

Německý jazyk zanechal nejvíc stop svého vlivu zejména v pohraničních oblastech. Nejen geografické hledisko mělo ovšem podíl na množství německých přejímek. Rozhodovala o nich také politicko-hospodářská a kulturní situace celé země i jejich jednotlivých oblastí. Postavení germanismů ve slezských nářečích charakterizuje především aspekt sociální a ekonomický. S objevením uhlí na Ostravsku započala rozsáhlá industrializace celého kraje – byl vybudován místní těžký průmysl a bohatá železniční síť. Tímto vznikly předpoklady pro příliv germanismů zejména v oblasti průmyslové terminologie. Obyvatelstvo Slezska bylo z velké části německé, což rovněž přispělo k rozšíření německých výrazů do slezských nářečí.

Se zánikem Rakousko-Uherska a odsunem německého obyvatelstva po 2. světové válce zanikl i česko-německý bilingvismus, který spoluutvářel podobu současného českého jazyka. Ve 20. století množství nových germanismů prudce kleslo. Nejen ve Slezsku, ale i na Moravě a v Čechách pokračoval sílící trend ústupu německých přejímek a jejich nahrazování domácími výrazy, jehož počátky spadají do 19. století.

Cílem této práce bylo popsat postavení germanismů v mluvě mladé generace v Karviné. Pro tyto účely byl z prvních dvou dílů Českého jazykového atlasu, soupisu germanismů v článku Emila Skály, Janečkova Ostravsko-českého slovníku a dvou internetových slovníků sestaven jazykový korpus, z něhož následně vycházel dotazníkový průzkum.

Dotazník byl vytvořen tak, aby odpovídal povaze zvolených lexémů. Mapoval, zda respondent výraz zná a užívá. Zjišťoval také frekvenci daných germanismů a částečně i generační rozdíly v jejich užívání. Analýza výsledků dotazníku tak umožňuje získat představu o tom, v jaké vývojové fázi se slovo nachází, zda jej aktivně užívají mladí mluvčí, nebo se výraz vyskytuje už jen v mluvě starší a nejstarší generace.

Z průzkumu vyplývají následující závěry. Analýza odpovědí respondentů jednoznačně potvrdila probíhající proces postupného zanikání německých přejímek. Frekvence výskytu germanismů v mluvě mladé generace klesá – stejně tak se snižuje i jejich pasivní znalost. Některé výrazy si ale doposud zachovávají svou stabilní pozici (*fajer, helfnout, kryg(e)l, šluska, štucek, štrample, zicherka/zicherhajska*). Tyto výrazy jsou navíc vysoce frekventované – právě ony představují specifikum slezské slovní zásoby.

Některé výrazy donedávna velmi rozšířené dnes zanikají (*lochna, cukle, šraky, oringle*). Frekvence největšího množství germanismů se pohybuje mezi 25-75 %, tzn. mezi centrem a periferií slovní zásoby. Můžeme tak být svědky výrazné generační diference. Ukázalo se ovšem, že míra znalosti germanismů se u respondentů značně liší. Někteří aktivně užívají, či pasivně znají většinu položek z dotazníku, jiní jich znají minimum.

Sporadicky mluvčí uváděli i germanismy, které do průzkumu zahrnuté nebyly (*štrum, šwajsfusy, zingruba*), což opět svědčí o dřívějším silném zastoupení německých přejímek v běžné mluvě. Ačkoli je frekvence jejich výskytu minimální, stále se udržují v povědomí některých mluvčích.

Původ rodičů nepochybně ovlivňuje jazykové povědomí mluvčích, velkou roli ale hraje i generace prarodičů. Ti totiž, jak mnozí respondenti uvedli, velké množství germanismů aktivně užívají. Skrze ně se pak tyto výrazy přenášejí do mluvy mladé generace. Odpovědi respondentů, jejichž jeden rodič pochází ze Slovenska nebo Polska, se nijak nelišily od odpovědí ostatních respondentů. Stejně jako respondenti mající oba rodiče původem z Karviné uváděli i tito, že dané výrazy aktivně užívají jejich prarodiče. V případě, že celá rodina pochází

ze zcela jiné jazykové oblasti, disponuje respondent jen nízkou znalostí specifík místní mluvy.

Germanismy v běžné mluvě často nefungují jako rovnocenná synonyma k českým výrazům, což průzkum značně komplikuje. Výjimku tvoří již zmíněné výrazy, které v mluvě mladé generace v Karviné zaujímají dominantní postavení. Ty mluvčí před jejich spisovnými variantami naopak preferují. Podle vlastního jazykového povědomí, které jsem konzultovala s několika dalšími rodilými mluvčími z Karviné, se mnohé germanismy používají jen v určitých kontextech. To se týká germanismů, které nemají dominantní pozici - mluvčí si vybírá mezi nimi a jejich spisovnou variantou. Mnohdy slouží k ozvláštňení výpovědi nebo zdůraznění jejího významu. Frekvence výskytu germanismů je vyšší při soukromé komunikaci s osobou či osobami pocházejícími ze stejného jazykového prostředí. Jejich užití je každopádně vždy příznakové.

Tato práce představuje pouze dílčí sondu, která si neklade nárok na obecnou platnost. Slezský areál není jazykově kompaktní. Vyznačuje se velkým množstvím hláskoslovných obměn, ale i lexikálních rozdílů koncentrovaných na poměrně malém území.¹⁰⁹ Například mluva na Těšínsku se vyznačuje mnohem větším počtem germanismů než na Karvinsku či Ostravsku. Z tohoto důvodu nelze platnost výsledků předchozí analýzy vztáhnout na celé Slezsko.

Výpovědní hodnota předkládané práce je omezena nejen výběrem a množstvím položek zahrnutých do průzkumu, ale i počtem respondentů. Přesto však provedená analýza do jisté míry ozřejmuje problematiku postavení germanismů v dané oblasti a umožňuje tak získat představu o jejich dalším vývoji. Německé přejímky mají ve Slezsku bezesporu zvláštní postavení a zasluhují si proto pozornost při dalším bádání.

¹⁰⁹ Viz například pětičlenné pojmenování brambor: *kartofle – erteple – zemáky – žimňoky – kobzole*.

9. Anotace

Jméno a příjmení:	Barbora Veselá
Katedra:	Katedra bohemistiky FF
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Josef Jodas
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Germanismy v lašských nářečích Analýza mluvy mladé generace v Karviné
Název v angličtině:	German Loanwords In Silesian Dialect
Anotace práce:	<p>Tato práce se zabývá postavením germanismů v mluvě mladé generace ve vybraném regionu Slezska, v Karviné. Německé přejímky představují jedno ze specifik slezského lexika. Tvoří podstatnou část místní mluvy, ale postupně dochází k jejich zániku. Hlavním cílem práce je zjistit, do jaké míry mladá generace tyto výrazy ovládá, a zmapovat frekvenci jejich výskytu. Analýza výsledků dotazníkového průzkumu umožnila získat představu o tom, v jaké vývojové fázi se jednotlivé germanismy nacházejí, zda je aktivně užívají mladí mluvčí, nebo se vyskytují už jen v mluvě starší a nejstarší generace. Bylo zjištěno, že frekvence výskytu germanismů sice klesá, přesto si specificky slezské výrazy doposud zachovávají svou stabilní pozici.</p>
Klíčová slova:	germanismy, spisovný jazyk, běžná mluva, slezská nářečí, karvinsko-těšínské nářečí, mladá generace, Karviná
Anotace v angličtině:	<p>This work deals with the position of Germanisms in speech of young generation in the selected region of Silesia, in the town of Karviná. German borrowings represent one of the specificities in Silesian vocabulary. They form an essential part of local dialect, but gradually they have been disappearing. The main aim of this work is to find out to what extent young</p>

	<p>generation uses these expressions and map frequency of their occurrence. Analysis of the results of the questionnaire survey enabled to get an idea of the developmental stages of individual Germanisms, whether they are actively used by young speakers, or they only occur in speech of older and the oldest generations. It was found out that frequency of occurrence of Germanisms has been declining, nevertheless some specific Silesian expressions still maintain their stable position.</p>
Klíčová slova v angličtině:	<p>Germanisms, literary language, colloquial language, Silesian dialects, Karviná-Těšín dialects, young generation, the town of Karviná</p>
Počet příloh:	<p>5</p>
Počet titulů použité literatury:	<p>30</p>
Rozsah práce:	<p>134 s. (74 970 znaků)</p>
Jazyk práce:	<p>čeština</p>

10. Použitá literatura

BALHAR, J. a kol.: *Český jazykový atlas 1-5*. Praha: Academia 1992, 1997, 1999, 2002, 2005.

BĚLIČ, J.: *Nástin české dialektologie*. Praha: SPN 1972.

BĚLIČ, J.: *Poznámky o postavení německých přejatých slov*. In: *Slawisch-deutsche Wechselbeziehungen in Sprache, Literatur und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1969, s. 7-18.

CUŘÍN, F.: *Sborník o česko-německých vztazích*. Naše řeč, 1966, 49, s. 129-138.

EICHLER, Ernst.: *Tschechisch-deutsche Sprach- und Kulturbeziehungen zu Beginn des dritten Jahrtausends*. In: *Selecta Bohemico-Germanica. Tschechisch-deutsche Beziehungen im Bereich der Sprache und Kultur*. LIT Verlag: Münster 2003, s. 7-8.

HAVRÁNEK, B.: *Die sprachlichen Beziehungen zwischen dem Tschechischen und Deutschen*. In: *Deutsch-tschechische Beziehungen im Bereich der Sprache und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1965, s. 15-19.

JANČÁK, Pavel: *Lexikální výzkum našich nářečí*. Naše řeč 1955, 38, s. 245n.

JANČÁK, P.: *Spisovná a nespisovná slovní zásoba v Českém jazykovém atlase*. Naše řeč 1995, 78, s. 1-8.

JANEČEK, P.: *Ostravsko-český slovník*. Ostrava: Repronis 2005.

JODAS, J.: *Studie z české lexikologie*. Habilitační práce. Olomouc 1997.

KARLÍKOVÁ, H.: *Německé výpůjčky v češtině a slovenštině*. Naše řeč, 2005, 88, s. 207-212.

KLOFEROVÁ, S.: *Nářeční slovní zásoba a status spisovnosti*. In: *Spisovnost a nespisovnost dnes*. Brno: Masarykova univerzita v Brně 1996, s. 142-144.

KLOFEROVÁ, S.: *K německým výpůjčkám v nářečích*. Slovo a slovesnost, 1994, 55, s. 202-207.

KRÁL, J.: *Města podporují svou mluvu. Ostravština a karvinština mizí, zachycují je CD a slovníky* [online, staženo dne 15. 5. 2010]. Dostupné z WWW: http://www.lidovky.cz/tiskni.asp?r=ln_noviny&c=A071107_000126_ln_noviny_sko

LOTKO, E.: *Slovník lingvistických terminů pro filology*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2003.

NEWERKLA, S. M.: *Sprachkontakte Deutsch – Tschechisch – Slowakisch. Wörterbuch der deutschen Lehnwörter im Tschechischen und Slowakischen: historische Entwicklung, Beleglage, bisherige und neue Deutungen*. Frankfurt am Main: Peter Lang 2004.

NK: *Po našem vyjde na CD*. Karvinský zpravodaj, 2007, 8, s. 2. [online, staženo dne 30. 5. 2011]. Dostupné z WWW: http://www.karvina.cz/portal/page/portal/uvodni_stranka/karvinsky_zpravodaj/rocnik2007/KZP082007.pdf

SKÁLA, E.: *Deutsche Lehnwörter in der heutigen tschechischen Umgangssprache*. In: *Deutsch-tschechische Beziehungen im Bereich der Sprache und Kultur*. Berlin: Akademie Verlag 1968, s. 127-141.

SKÁLA, E., ŠTINDLOVÁ, J.: *Pochybená práce o českých kalcích z němčiny*. Slovo a slovesnost, 1960, 21, 1960, s. 206-213.

SOCHOVÁ, Z.: *Lašská slovní zásoba. Jihovýchodní okraj západolašské oblasti*. Praha: Academia 2001.

ŠMÍDOVÁ, J.: *Germanismy ve Slovníku spisovného jazyka českého*. Diplomová práce. Olomouc 1999, s. 46-72.

ŠRÁMEK, Rudolf: *Jak se proměňují slezská nářečí*. In: *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia 1997, s. 231-238.

ŘEZNÍČEK, F., POLÁŠEK, M., SIKULA, P.: *Malý průvodce Ostravou*. Ostrava: Městské informační centrum Ostrava, 1997.

TOMOLOVÁ, T., STOLAŘÍK, I., ŠTIKA, J.: *Těšínsko. Přírodní prostředí, dějiny, obyvatelstvo, nářečí, zaměstnání*. 1. sv. Šenov u Ostravy: Muzeum Těšínska 1997.

TROST, P.: *K německému podílu na české slovní zásobě*. In: *Studie o jazycích a literatuře*. Praha: Torst 1995, s. 237-240.

TROST, P.: *Německo-česká dvojjazyčnost*. In: *Studie o jazycích a literatuře*. Praha: Torst 1995, s. 134-141.

TROST, P.: *Česko-německá lexikální kongruence*. In: *Studie o jazycích a literatuře*. Praha: Torst 1995, s. 166-168.

Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. Praha: Academia 2001.

<<http://ls78.sweb.cz/ponaszymu.htm>> [online, staženo dne 20. 2. 2010]

<<http://www.blaf.cz/index.php?body=slovník>> [online, staženo dne 20. 2. 2010]

11. Přílohy

Příloha A

Vysvětlivky:

Heslo: zdroj/strana/číslo položky

Lokalizace: čísla zkoumaných oblastí podle ČJA

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>oma</i>	babička	ČJA1/78/7
Charakteristika	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>oma</i>	▪ sporadický výskyt v obci Petřkovice (o. Opava)	
Lokalizace	801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822 , 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 81, 82, 83, 84	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	▪ Další varianty: <i>stařenka</i> (většinový výraz), <i>starka</i> (přechodná česko-polská nář.), <i>babička</i> (průnik do měst), <i>bábina</i> (rozptýleně v záp. úseku slez. nář.), <i>stará máma</i> (velmi sporadicky, čes.pol. pomezí), <i>nenka</i> (velmi sporadicky, jz. okraj slez. nář.)	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>býčí oko/ (volí/volové/volské) oko</i>	blatouch	ČJA2/270/114
<i>butrbluma</i>		
Charakteristika		
<i>býčí oko/ (volí/volské) oko</i>	jen nář.	
<i>butrbluma</i>	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>býčí oko/ (volí/volové/volské) oko (a)</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ celé Slezsko (<i>volí/volské oko</i>), Těšínsko (<i>býčí oko</i>) ▪ <i>byče oko</i>: 832, 84 ▪ <i>volí oko</i>: 806, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 82, 83, 84 ▪ <i>volové oko</i>: 83 ▪ <i>volské oko</i>: 807, 808, 809, 810, 817, 821, 829, 81 	
<i>butrbluma (b)</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sev. Opavsko ▪ 801, 818, 830 	
Lokalizace	801 b (putrblum), 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 a, 807 a, 808 a, 809 a, 810 a, 811 a, 812 a, 813 a, 814 a, 815 a, 816 a, 817 a, 818 b , 819 X, 820 X, 821 a, 822 a, 823 a, 824 a, 825 a, 826 a, 827 a, 828 a, 829 a, 830 b, 831 a, 832 a, 833 a, 834 a, 835 a, 836 a, 81 a, 82 a, 83 a, 84 a	
Způsob přejetí		
<i>býčí oko/ (volí/volové/volské) oko</i>	od <i>bulík</i> , ten adaptací z něm. <i>Bulle</i> (býk)	
<i>butrbluma</i>	adaptací něm. <i>Butterblume</i>	
Poznámky	▪ Další varianty: <i>blatouch</i> (záp. Slezsko, ve městech), <i>kačinec</i> (Těšínsko)	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>taška</i>	bouchoř (duté a kyselé plody švestky)	ČJA2/54/5

Charakteristika	v sled. významu jen nár.; Jg těž <i>nedozrálé lusky</i>
Zeměpisný výskyt	
<i>taška</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sporadicky na Opavsku (doloženo v jediném bodě, Domoradovice, o. Opava) ▪ 804
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 , 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X
Způsob přejetí	přenesením z něm. <i>Tasche von Pflaumen</i>
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>houser</i> (záp. úsek slez. nár.), <i>kozák</i> (Frýdecko), <i>kocour</i> (oblast mezi Ostravicí a Odrou), <i>chrastavka</i> (záp. od Ostravy), <i>pipora</i> (Opavsko)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>pukel</i>	boule	ČJA1/171/68
Charakteristika	jen nár.; Kt	
Zeměpisný výskyt		
<i>pukel</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nejzápadnější okraj slez. nářečí ▪ 801, 805, 818 	
Lokalizace	801, 802 X, 803 X, 804 X, 805 , 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 , 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přenesením z přejímky z něm. <i>Buckel</i> (hrb)	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>hrč/-a</i> (již. část slez. nářečí, varianta <i>hrč</i> ve střední části této oblasti a na Jablunkovsku, na okrajích podoba <i>hrča</i>), <i>baňa</i> (ve Slezsku sporadicky), <i>hruška</i> (téměř celé Slezsko), <i>gruča</i> (širší Hlučínsko), <i>boule</i> (sz. a sv. úsek) ▪ označení metaforického původu 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>šiber, šibr, šibra, šifer, šifr</i>	břidlice	ČJA2/293/122
Charakteristika	jen nár.	
Zeměpisný výskyt		
<i>šiber, šibr, šibra, šifer, šifr</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ většinové slezské pojmenování; výraz <i>šifr</i> se diferencuje: záp. úsek slez. nár. <i>šibr</i>, téměř pro celé Slezsko (kromě záp. úseku) jsou charakteristické formy <i>šifer, šiber</i> ▪ území celého Slezska (kromě měst) 	
Lokalizace	801 (šivr), 802, 803, 804 (šivr), 805 (šibra), 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, (81 X, 82 X, 83 X, 84 X)	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>břidlice, kámen</i> (oba výrazy sporadické) ▪ <i>šibr X šifr</i>: hláskoslovná obměna ▪ průvodní vokál <i>-e-</i> v koncové slabice slov <i>šifer, šiber</i> ve Slezsku je jev pravidelný ▪ ve městech průzkum nebyl proveden 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>pépl</i>	bubák (uschlý zbytek květu na spodu jablka)	ČJA2/64/9

Charakteristika	jen nár.
Zeměpisný výskyt	
<i>pépl</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ doloženo v jediném bodě na Opavsku (Domoradovice) ▪ 804
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 (pypel), 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X
Způsob přejetí	přenesením a hláskovou adaptací slova přejatého z něm <i>Pöpel</i> (nosní hlen)
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>muška</i> (celé Slezsko), <i>očko</i> (jz. Slezsko), <i>psinka</i> (Hlučínsko), <i>dud</i> (záp. Slezsko)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>platner</i>	cestář	ČJA2/382/169
<i>štrasnverter</i>		
Charakteristika		
<i>platner</i>	jen nár.	
<i>štrasnverter</i>	jen nár.	
Zeměpisný výskyt		
<i>platner</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky na přilehlém polském území ▪ 819 	
<i>štrasnverter</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky na přilehlém polském území ▪ 801 	
Lokalizace	801 b (sporadicky, nedubl.), 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 a (sporadicky), 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí		
<i>platner</i>	adaptací výrazu přejatého z něm, jehož základem je <i>Platte</i> (dlaždice)	
<i>štrasnverter</i>	přejato z něm. <i>Straßenwärter</i> (ten, kdo hlídá silnice nebo o ně pečuje)	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>pohrabač</i> (slez. dialekty), <i>cestář</i> (u mladší generace, města) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>cop</i>	cop	ČJA1/124/37
<i>vrkoč/varkoč</i>		
<i>horcop</i>		
Charakteristika		
<i>cop</i>	Jg též dem. <i>cúpek</i> , <i>copek</i> , SSJČ, SSJ nár.	
<i>vrkoč/varkoč</i>	stč., Jg, SSJČ poněk. zast., SSJ, pol. <i>warkocz</i> , hluž. <i>warkač</i>	

<i>horcop</i>	jen nár.
Zeměpisný výskyt	
<i>cop</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ převládá na celém území ČR ▪ 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 821, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 81, 82, 83, 84
<i>vrkoč/varkoč</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ východní Slezsko ▪ 808, 810, 818, 819, 820, 822, 826, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 84
<i>horcop</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ záp. Opavsko ▪ 801, 802, 803, 804, 805
Lokalizace	801 a, c, 802 a, c, 803 a, c, 804 a, c, 805 a, c, 806 a, 807 a, 808 a, b, 809 a, 810 a, b, 811 a, 812 a, 813 a, 814 a, 815 a, 816 a, 817 a, 818 b, 819 a, b, 820 b, 821 a, 822 b, 823 a, 824 a, 825 a, 826 a, b (varkoč), 827 a, 828 a (cup), 829 a, 830 b, 831 b (varkoč), 832 b (varkoč), 833 b (varkoč), 834 b (varkoč), 835 b (varkoč), 836 b (varkoč), 81 a, 82 a, 83 a, 84 a, b
Způsob přejetí	
<i>cop</i>	přejato z něm.
<i>vrkoč</i>	patrně z něm. <i>Warg</i> (koudel), přípona <i>-oč</i> nejasná; původně „koudelová vložka do účesu“, přenesením
<i>horcop</i>	přejato z něm. <i>Haarzopf</i>
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>ocásek</i> (již. hranice s vm. nár.), <i>culík</i> (velmi sporadicky, doloženo pouze v jednom bodě: Příbor, o. Nový Jičín)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>pucovat</i>	čistit studnu	ČJA1/396/219
Charakteristika	v sled. významu jen nár., SSJČ poněkud zast. ob. <i>pucovat boty, okna</i>	
Zeměpisný výskyt		
<i>pucovat</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ roztroušeně, především sev. a jv. Část Slezska ▪ 802, 803, 804, 810, 814, 816, 828, 836 	
Lokalizace	801 X, 802, 803, 804 , 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 , 811 X, 812 X, 813 X, 814 , 815 X, 816 , 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 , 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 , 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>coudit</i> (celé území Slezska), <i>snážit</i> (sz. a sv. Slezsko), <i>čistit</i> (celé Slezsko bez sv. úseku), <i>vychraňovat</i> (záp. a jz. hranice slez. nár.) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>linza</i>	čočka	ČJA1/206/97
Charakteristika	jen nár.	
Zeměpisný výskyt		
<i>linza</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ výskyt velmi sporadický ▪ 810, 819 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 (nedubl.), 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 (nedubl.), 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X,	

	826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X
Způsob přejetí	přejato z něm.
Poznámky	▪ Další varianty: <i>čočka</i> (běžný výraz v celém Slezsku)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>blachy</i>	díly plotny	ČJA1/336/176
<i>bláty</i>		
<i>blotně</i>		
<i>blotny</i>		
<i>bloty</i>		
<i>pláty</i>		
<i>plotně</i>		
<i>plotny</i>		
<i>šňny</i>		

Charakteristika

<i>blachy</i>	jen nář. (SSJ <i>bl'acha, bl'ach</i> , nář., hluž. <i>blach</i> , pol. <i>blacha</i> vše „plech“)
<i>bláty</i>	hláskovou obměnou z <i>pláty</i> , viz <i>pláty</i>
<i>blotně</i>	jen nář., hláskovou obměnou z <i>plotně</i> , viz <i>plotně</i>
<i>blotny</i>	jen nář.; hláskovou obměnou z <i>plotny</i> , viz <i>plotny</i> (<i>plotny</i> : v sled. významu jen nář.)
<i>bloty</i>	jen nář. (SSJ nář. „plechy“)
<i>pláty</i>	v sled. významu jen nář. (stč. „plechy“, Hg a SSJ „větší, tenčí ploché kusy něčeho“, SSJČ „kovové, říd. dřevěné tenké desky“)
<i>plotně</i>	jen nář. – morfologickou obměnou výrazu <i>plotny</i> , viz <i>plotny</i>
<i>plotny</i>	v sled. významu jen nář. jen nář.
<i>šňny</i>	v sled. významu jen nář.

Zeměpisný výskyt

<i>blachy</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Těšínsko a přilehlé polské lokality ▪ 818, 826, 827, 831, 832, 833, 834, 836, 84
<i>bláty/bloty</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sev. území Slezska ▪ 801, 802, 804, 805, 807, 808, 810, 811, 813, 819, 820, 821, 829, 830, 81, 83
<i>blotně</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ varianta výrazu <i>plotně</i>, velká část slez. území, převážně již. část ▪ 805, 806, 812, 813, 815, 816, 817, 822, 828, 829, 835, 836, 82
<i>blotny</i> (d)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sz. a sv. území Slezska ▪ 801, 802, 803, 804, 807, 808, 809, 810, 811, 818, 819, 820, 821, 823, 824, 825, 826, 827, 830, 831, 832, 833, 834, 84

<i>pláty</i> (e)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky (doloženo pouze v jednom bodě: Opava) ▪ 81
<i>plotně</i> (f)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sporadicky na Novojičínsku ▪ 814, 83
<i>plotny</i> (g)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ průnik do měst ▪ 81, 83
<i>šíny</i> (h)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ roztroušený výskyt po celém území ▪ 803, 809, 810, 812, 823, 824, 825, 831
Lokalizace	801 b, d, 802 b, d, 803 d, h, 804 b, d, 805 b, c, 806 c, 807 b, d, 808 b, d, 809 d, h (šinky), 810 b, d, h, 811 b, d, 812 c, h, 813 b, c, 814 f, 815 c, 816 c, 817 c, 818 a, d, 819 b, d, 820 b, d, 821 b, d, 822 c, 823 d, h (šinky), 824 d, h (šinky), 825 d, h (šinky), 826 a, d, 827 a, d, 828 c, 829 b, c, 830 b, d, 831 a, d, h (šinky), 832 a, d, 833 a, d, 834 a, d, 835 c, 836 a, c, 81 b, e, g, 82 c, 83 b, f, g, 84 a, d
Způsob přejetí	
<i>blachy</i>	přejato z něm.
<i>bláty</i>	viz <i>pláty</i>
<i>blotně/plotně</i>	viz <i>plotny</i>
<i>blotny/plotny</i>	(plotny) specifikací významu slova přejatého z něm., viz <i>pláty</i>
<i>bloty</i>	specifikací významu slova přejatého z něm.
<i>pláty</i>	specifikací významu slova přejatého z něm. <i>Platte</i> (plát, plotna, deska)
<i>šíny</i>	specifikací významu slova přejatého z něm. <i>Schiene</i> (pás)
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: ▪ Nářeční pojmenování litinových dílů plotny, tj. kovových částí kamen nad ohništěm, jsou vesměs přejata z němčiny. ▪ <i>bl-</i> – <i>pl-</i>: hláskoslovná diferenciacie ▪ <i>-ny</i> – <i>-ně</i>: morfologický rozdíl (blotny – blotně)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>federbal</i>	doderky	ČJA2/426/201
Charakteristika	–	
Zeměpisný výskyt		
<i>federbal</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ záp. Slezsko ▪ 813, 830 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 , 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 , 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, (81 X, 82 X, 83 X, 84 X)	
Způsob přejetí	přejato z něm. (žertovně „pěřový ples“, tedy zábava s tancem po dodrání pěří)	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>pobaba</i> (záp. Slezsko), <i>doškubky</i> (Karvinsko) ▪ Ve městech průzkum neproběhl. ▪ Původní pojmenování se příliš nezachovala. 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>šluk</i>	doušek	ČJA2/442/209
Charakteristika	SSJČ říd.	
Zeměpisný výskyt		
<i>šluk</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ menší areál jz. od Opavy, v dubletě s jinými výrazy ▪ 804, 805, 824, 81, 82 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804, 805 , 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 , 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81, 82 , 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: hlt (záp. Slezsko), lyk (zbývající slezské území a přilehlé polské lokality), doušek (Opavsko), lok (průnik do měst) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>dratař</i>	dráteník	ČJA2/388/173
<i>draťar</i>		
<i>drátař</i>		
<i>drutař</i>		
<i>druťar, druťář</i>		
Charakteristika		
<i>dratař</i>	jen nář.	
<i>draťar</i>	jen nář.	
<i>drátař</i>	Kt, SSJČ ob.	
<i>drutař</i>	jen nář.	
<i>druťar, druťář</i>	jen nář., pol. <i>druciarz</i>	
Zeměpisný výskyt		
<i>dratař</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ již. polovina středoopavského typu ▪ 809, 811, 812, 813 	
<i>draťar</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vých. podskupina slez. nář. ▪ 814, 815, 816, 817, 821, 823 	
<i>drátař</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ varianty tohoto výrazu rozšířeny po celém území Slezska 	
<i>drutař</i> (d)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opavská podskupina a vých. podskupina slez. nář. ▪ 801, 802, 803, 804, 805, 807, 810 	
<i>druťar, druťář</i> (e)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vých. podskupina slez. nář. ▪ 808, 818, 819, 820, 822, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836 	
Lokalizace	801 d (drotář), 802 d , 803 d , 804 d (drotář), 805 d (drotář), 806 a , 807 d , 808 e , 809 a , 810 d , 811 a , 812 a , 813 a , 814 b , 815 b (draťar), 816 b , 817 b , 818 e , 819 e , 820 e , 821 b , 822 e , 823 b , 824 e , 825 e , 826 e , 827 e , 828 e , 829 e , 830 e , 831 e , 832 e , 833 e , 834	

	e, 835 e (druťoř), 836 e (druťoř), (81 X, 82 X, 83 X, 84 X)
Způsob přejetí	
<i>dratař</i>	viz <i>drátař</i>
<i>drařař</i>	z <i>dratař</i> , patrně vlivem polštiny, viz <i>dratař</i>
<i>drátař</i>	derivací od substantiva drát, to z něm. <i>Drath</i>
<i>drutař</i>	přejetím z pol. dru-, to z něm. dial. <i>Droht</i>
<i>druťář, druťář</i>	z <i>drutař</i> , viz <i>drutař</i>
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>drátař</i> – <i>drařař</i> – <i>drutař</i>: hláskoslovná diferenciacie ▪ samohláska -u- v základu (Opavsko a vých. oblasti Slezska) ▪ Ve městech nebyl průzkum proveden.

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>deliny</i>	dřevěná podlaha	ČJA1/354/188
<i>delůvka</i>		
Charakteristika		
<i>deliny</i>	jen nář – rozšířením významu (v nář. zpravidla pouze „podlaha ve stáji nebo ve chlévě“; Bš „prkenná podlaha v konárně“ ; k nář. <i>delina</i> „podlahové prkno“	
<i>delůvka</i>	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>deliny</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadický výskyt ▪ 836 	
<i>delůvka</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadický výskyt ▪ 826, 834 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 b (delufka), 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 b (delufka), 835 X, 836 a , 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí		
<i>deliny</i>	přejato z něm. <i>Dehle</i> , sufix <i>-ina</i> podle <i>mostina, podlažina</i> (srov. heslo ČJA1/358/190/221.3)	
<i>delůvka</i>	derivací ze zákl. přejatého z něm., viz <i>deliny</i>	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>dlážka</i> (téměř celé území Slezska), <i>podlaha</i> (průnik do měst) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>krbis</i>	dýně	ČJA2/74/14
<i>plucar</i>		
Charakteristika		
<i>krbis</i>	jen nář.	

<i>plucar</i>	Jg slc., SSJČ zahr. Bot. „tykev obrovská“, Bš, Kl
Zeměpisný výskyt	
<i>krbis</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sporadický výskyt, doloženo pouze v jednom bodě (Hlubočec, o. Opava) ▪ 810
<i>plucar</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Novojičínsko ▪ 811, 813, 814, 823, 83
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 a, 811 b , 812 X, 813 b, 814 b , 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 b , 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 b , 84 X
Způsob přejetí	
<i>krbis</i>	adaptace výrazu přejatého z něm. <i>Kürbis</i> (tykev, dýně)
<i>plucar</i>	z něm. <i>Plutzer</i> původní význam něm, i čes. „dýně, turek“, z dýní se dělaly džbány (SSJČ nár. „hliněný džbán nebo jiná baňatá nádoba“)
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>dyně</i> (jv. část Slezska), <i>baňa</i> (středoopavský typ slez. nár., Hlučínsko a Těšínsko)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>hadra</i>	hadr	ČJA1/322/168
<i>handra</i>		
Charakteristika		
<i>hadra</i>	jen nár., stč., Jg, SSJČ nár.	
<i>handra</i>	jen nár., Kt, SSJČ nár., SSJ	
Zeměpisný výskyt		
<i>hadra</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ celé území Slezska 	
<i>handra</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vých. a již. Slezsko ▪ 814, 815, 816, 817, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 83, 84 	
Lokalizace	801 a, 802 a, 803 a, 804 a, 805 a, 806 a, 807 a, 808 a, 809 a, 810 a, 811 a, 812 a, 813 a, 814 a, b, 815 a, b, 816 a, b, 817 a, b, 818 a, 819 a, 820 a, 821 a, 822 a, 823 a, 824 a, b, 825 a, b, 826 a, b, 827 a, b, 828 a, b, 829 a, b, 830 a, 831 a, b, 832 a, b, 833 a, b, 834 a, b, 835 a, b, 836 a b, 81 a, 82 a, 83 a, b, 84 a, b	
Způsob přejetí		
<i>hadra</i>	z <i>hadr</i> přechodem k ženskému rodu, <i>hadr</i> přejato z něm.	
<i>handra</i>	forma se zesilovacím -n-, viz <i>hadra</i>	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>fajná</i>	hezká	ČJA1/84/10
<i>šikovná</i>		
<i>švarná</i>		
Charakteristika		
<i>fajná</i>	jen nár.	
<i>šikovná</i>	v sled významu jen nár.; SSJ expr.	
<i>švarná</i>	Jg, SSJČ zast., též <i>švarný</i> kniž. a obl., SSJ „urostlý, pěkný“, hluž. <i>šwarny</i> (stč. švárný „čistotný“)	

Zeměpisný výskyt	
<i>fajná</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ řidší dubleta lexému <i>švarná</i> na témž území ▪ 815, 818, 830
<i>šikovná</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Frýdecko-Místeco ▪ 815, 816, 825
<i>švarná</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vých. Hlučínsko ▪ 808, 816, 819, 820, 822, 826, 827, 830
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 c , 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 a, b , 816 b,c , 817 X, 818 a , 819 c , 820 c , 821 X, 822 c , 823 X, 824 X, 825 b , 826 c , 827 c , 828 X, 829 X, 830 a, c , 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X
Způsob přejetí	
<i>fajná</i>	přejato z něm.
<i>šikovná</i>	přejato z něm.
<i>švarná</i>	přejato patrně z něm.
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vých. část Moravy a Slezsko: tři navzájem se prolínající triplety (střm. <i>šikovná</i>, slez. <i>šumná</i>, vm. <i>hodná</i>)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>žemle</i>	houska	ČJA1/270/137
Charakteristika	v sled. významu jen nář.: Jg (SSJČ „bílé pečivo zpravidla kulatého tvaru s rýhou uprostřed“)	
Zeměpisný výskyt		
<i>žemle</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ menší úseky na Těšínsku ▪ 831, 833, 836, 84 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 , 832 X, 833 , 834 X, 835 X, 836 , 81 X, 82 X, 83 X, 84	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	Další varianty: <i>plecunka</i> (česko-polské jaz. pomezí), <i>bělka</i> (převážná část Slezska), <i>pletenka</i> (Slezsko), <i>pletýnka</i> (průnik do měst)	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>hřbitov/řbitov</i>	hřbitov	ČJA2/412/192
<i>kerchov</i>		
<i>krchov</i>		
<i>krchovo</i>		
Charakteristika		
<i>hřbitov/řbitov</i>	stč., Jg, SSJČ, SSJ <i>hřobitov</i> kníž. a zast., viz <i>břítov</i> (břítov: jen nář.; stč. <i>břítov</i> zast.); <i>řbitov</i> : jen nář.; stč., ze <i>hřbitov</i> zjednodušením souhláskové skupiny <i>hř-</i> > <i>ř-</i>	

<i>kerchov</i>	jen nár.; stč., Jg, Bš slov. a val., hluž. <i>kěrchow</i>
<i>krchov</i>	Stč., Jg. SSJČ zast., ob. a nár.; ztrátou průvodního vokálu podobně jako u případů s původním <i>r</i> sonans, viz <i>kerchov</i>
<i>krchovo</i>	jen nár.; Kt, Bš též <i>kerchovo</i> laš., od <i>krchov</i> přechodem k jinému morfologickému typu, viz <i>kerchov</i>
Zeměpisný výskyt	
<i>hřbitov/řbitov</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ do Slezska proniká nově, mluva ve městech ▪ 801, 802, 806, 807, 808, 811, 815, 818, 819, 820, 821, 822, 826, 828, 829, 830 832, 833, 834, 835, 836, 81
<i>kerchov</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ česko-polský přechodný pruh ▪ 831, 832, 833, 834, 835, 836, 84
<i>krchov</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ základní pojmenování pro téměř celé území ČR ▪ 803, 804, 805, 810, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 82, 83
<i>krchovo</i> (d)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ středoopavský typ ▪ 801, 802, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 822, 823, 81
Lokalizace	801 a, d, 802 a, d, 803 c, 804 c, 805 c, d, 806 a, d, 807 a, d, 808 a, d, 809 d, 810 c, d, 811 a, d, 812 d, 813 d, 814 c, 815 a, c, 816 c, 817 c, 818 a, c (krchuv), 819 a, c (krchuv), 820 a, c, 821 a, c, 822 a, c, d, 823 d, 824 c, 825 c, 826 a, c (krchuv), 827 c, 828 a, c, 829 a, c (krchuv), 830 a, c (krchuv), 831 b, 832 a, b (k'erchuv), 833 a, b (k'erchuv), 834 a, b (k'erchuv), 835 a, b (k'erchuv), 836 a, b (k'erchuv), 81 a, d, 82 c, 83 c, 84 b (k'erchuv)
Způsob přejetí	
<i>hřbitov</i>	(břítov) z něm. <i>Friedhof</i> vzniklo <i>břítov</i> , z toho pak vlivem čes. slovesa <i>hřbítí</i> „pochovávat“ <i>hřbitv</i> a <i>řbitov</i>
<i>kerchov</i>	z něm. <i>Kirchhof</i> (střněm. <i>Kerchhof</i>) „obezděná prostora kolem kostela“, komponent <i>-hof</i> přiřazen k čes. sufixu <i>-ov</i> , charakteristickému pro místní jména
<i>krchov</i>	viz <i>kerchov</i>
<i>krchovo</i>	viz <i>kerchov</i>
<i>řbitov</i>	(břítov) viz <i>hřbitov</i>

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>kryka</i>	hůl	ČJA1/156/59
Charakteristika	jen nár.	
Zeměpisný výskyt		
<i>kryka</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hlučínsko ▪ 801, 808, 815, 820, 822, 830 	
Lokalizace	801 , 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 (krka), 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 (krka), 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 , 821 X, 822 , 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 , 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z němčiny, souvisí s výskytem téhož slova v pol. dialektech	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>čagan</i> (jižní část Slezska), <i>palice</i> (jv. část Slezska), <i>kyj</i> (ve Slezsku nejčastější, záp. pol. slez. nár.), <i>křivák</i> (Těšínsko), <i>hůlka</i> (téměř celé území Slezska, kromě již. cípu, tam roztroušeně), <i>hůl</i> (velmi sporadicky, doloženo v jednom bodě: 	

	Opava) <ul style="list-style-type: none"> Na území Slezska má tento výraz pravděpodobně větší rozsah, než je zachyceno na mapě – na části území je tento výraz vnímán jako silně expresivní, a proto nebyl explorátory zaznamenáván.
--	---

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>pancůř/pancyř</i>	chumáč ovoce	ČJA2/58/6
Charakteristika	v sled. významu jen nář.; Kt sloven. <i>pancierik</i> „větvička s chumáčem ovce“, Bš <i>pancer</i> „uražená větev s ovocem“	
Zeměpisný výskyt		
<i>pancůř/pancyř</i>	<ul style="list-style-type: none"> Frydecko 825, 826, 827, 828, 829 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825, 826, 827, 828, 829 , 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	snad lze spojit se slez. nář. výrazem <i>palcůř</i> „jakýsi mužský účes“ Mch – to přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> Další varianty: <i>kyča</i> (ve Slezsku dominance), <i>čača/čaša</i> (jih Slezska), <i>kystka</i> (přechodná česko-polská nář.) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>jeptiška</i>	jeptiška	ČJA2/410/190
Charakteristika	stč. <i>jęptiška</i> , <i>jeptiška</i> , <i>jęptička</i> , Jg též <i>jeptiška</i> , SSJČ, Bš <i>herpiška</i>	
Zeměpisný výskyt		
<i>jeptiška</i>	<ul style="list-style-type: none"> většinové pojmenování na území ČR, průnik i do Slezska 806, 815, 816, 817, 821, 823, 825, 826, 828, 831, 81, 82, 83, 84 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 , 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815, 816, 817 (herpiška), 818 X, 819 X, 820 X, 821 , 822 X, 823 , 824 X, 825, 826 , 827 X, 828 , 829 X, 830 X, 831 , 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81, 82, 83, 84	
Způsob přejetí	<ul style="list-style-type: none"> (abatyš) ze střhn. podoby <i>eppetisse</i>, viz <i>abatyš</i> (<i>abatyš</i>: v sled. významu jen nář., přenesením z významu „představená ženského kláštera“, přejato ze střlat. <i>abbatissa</i>, viz <i>jeptiška</i>) <i>abatyš</i>: přejato z latiny <i>jeptiška</i>: přejato z latiny přes němčinu <i>jeptiška</i>: oproti ostatním variantám ve slez. nář. hodnocena jako výraz nový 	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> Další varianty: <i>klášterná</i> (substantivizované adjektivum, převážná část Slezska), <i>klášterná/klášterní panna</i> (sev. úsek přechodných česko-polských nářečí), <i>panna</i> (zbytek území česko-polského nář.) <i>abatyš</i> – <i>jeptiška</i>: dnes hodnotíme jako dva různé lexémy, ačkoli se tako slova vyvinula z téhož cizího výrazu, protože se během svého vývoje od sebe značně vzdálila 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>šveler</i>	jez	ČJA2/312/135
Charakteristika	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>šveler</i>	<ul style="list-style-type: none"> sporadicky doloženo na Frýdecko-Místecku 828 	

Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 (dubl.), 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X
Způsob přejetí	přejato z něm.
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>splav</i> (vých. Slezsko), <i>stav</i> (záp. polovina slez. nár. s přesahem na Frýdecko), <i>hat'</i> (Jablunkovsko)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>kel</i>	kapusta	ČJA2/80/19
<i>velškrout</i>		
Charakteristika		
<i>kel</i>	v sled. významu jen nár.; Jg, SSJ, viz <i>kél</i> ; krácení kmenové samohlásky (<i>kél</i> : jen nár.; SSJČ nár., Kt)	
<i>velškrout</i>	jen nár.	
Zeměpisný výskyt		
<i>kel</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ typický výraz pro Slezsko ▪ 801, 802, 803, 805, 806, 807, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 825, 826, 827, 829, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 81, 82, 83, 84 	
<i>velškrout</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sporadicky na přilehlém polském území ▪ 818 	
Lokalizace	801 a, 802 a, 803 a, (804 X), 805 a, 806 a, 807 a, (808 X), 809 a, 810 a, 811 a, 812 a, 813 a, 814 a, 815 a, (816 X), 817 a, 818 a (sporadicky), b, 819 a, 820 a, 821 a, 822 a, 823 a, (824 X), 825 a, 826 a, 827 a, (828 X), 829 a, (830 X), 831 a, 832 a, 833 a, 834 a, 835 a, 836 a, 81 a, 82 a, 83 a, 84 a	
Způsob přejetí		
<i>kel</i>	(kél) přejato z něm. dial. (střhn. <i>koele</i>)	
<i>velškrout</i>	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>kapusta</i> (spis., průnik do Slezska nově, ve městech, stř. a sz. část Slezska) ▪ V oblastech, kde se kapusta dříve nepěstovala, nebyl průzkum proveden: 804, 808, 816, 824, 828, 830. 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>holunder</i>	keř černého bezu	ČJA2/285/119
Charakteristika	jen nár.	
Zeměpisný výskyt		
<i>holunder</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky v přilehlé polské oblasti ▪ 818 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 , 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm. <i>Holunder</i> (keř černého bezu)	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: především dvouslovná pojmenování, <i>chebz</i> (černý/bílý/smradlavý, typické slezské pojmenování), <i>bez</i> 	

	(roztroušeně) ▪ Ve městech průzkum neproběhl.
--	--

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>šlajdrovać</i>	klouzat se	ČJA1/118/34
<i>šlundrovać</i>		
Charakteristika		
<i>šlajdrovać</i>	v sled. významu jen nář.	
<i>šlundrovać</i>	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>šlajdrovać</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ záp. od Příbora ▪ 806, 82 	
<i>šlundrovać</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ záp. od Příbora ▪ 814 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 a , 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 b , 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 a , 83 X, 84 X	
Způsob přejetí		
<i>šlajdrovać</i>	přejato z něm.	
<i>šlundrovać</i>	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>slizgat se</i> (Těšínsko a Jablunkovsko), <i>spouštět se</i> (Jablunkovsko), <i>klízat se</i> (Hlučínsko), <i>šklíhat se/šklhat se</i> (ostravický nářeční úsek a přilehlé okraje Valašska), <i>čundrovat (se)</i> (Zábřezsko a západní polovina Slezska) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>štam</i>	kmen	ČJA2/198/77
Charakteristika	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>štam</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hlučínsko a přilehlé polské lokality ▪ 801, 808, 818, 819, 820, 822, 830 	
Lokalizace	801 , 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 , 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 , 819 , 820 , 821 X, 822 , 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 , 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>kmen</i> (záp. pol. Slezska), <i>tělo</i> (ve Slezsku ojedinele jako dubleta k výrazu <i>kmen</i>), <i>snět'</i> (vých. pol. Slezska), <i>peň</i> (nesouvisle po celém území Slezska) ▪ Velmi obtížný výzkum – převážně se používá spisovný výraz <i>kmen/kmeň</i> nebo <i>peň</i> (ve významu <i>pařez</i>), starší pojmenování se na mnoha místech nedochovalo 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>potek</i>	kmotr	ČJA1/93/18
Charakteristika	jen nár.; Kt též poteček slez. (stč. „syn otcovy sestry“)	
Zeměpisný výskyt		
<i>potek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ přechodný pás česko-polských nářečí ▪ 831, 832, 833, 834, 835, 836 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 834 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831, 832, 833, 834, 835, 836 , 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z latiny (<i>pater spiritualis</i>) přes němčinu (<i>Pate</i>), pomocí přípony <i>-ek</i>	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>kmoter</i> (širší Ostravsko), <i>kumoter</i> (Jablunkovsko), <i>křesníček</i> (větší část Slezska) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>knedlík</i>	knedlík	ČJA1/210/100
<i>knedle</i>		
Charakteristika		
<i>knedlík</i>	stč., Jg, SSJČ, SSJ <i>knedlík</i> „správně <i>knedl'a</i> “, hluž. <i>knedlik</i>	
<i>knedle</i>	f., Jg mor., SSJČ pomn., ob., často expr., SSJ <i>knedl'a</i> , „vařené moučné jídlo“, např. „ovocný knedlík“, pol. <i>knedle</i> , femininum	
Zeměpisný výskyt		
<i>knedlík</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ve městech ▪ 834, 836, 81, 83, 84 	
<i>knedle</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ na sev. Valašsko a do přechodových česko-polských nářečí proniklo patrně později. ▪ 812, 815, 816, 817, 821, 823, 825, 829, 831, 833, 834, 835, 836, 82 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 b , 813 X, 814 X, 815 b , 816 b , 817 b , 818 X, 819 X, 820 X, 821 b , 822 X, 823 b , 824 X, 825 b , 826 X, 827 X, 828 X, 829 b , 830 X, 831 b , 832 X, 833 b , 834 a, b , 835 b , 836 a, b , 81 a , 82 b , 83 a, b , 84 a	
Způsob přejetí		
<i>knedlík</i>	přejato z jihoněm. nářečí	
<i>knedle</i>	viz <i>knedlík</i>	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>haluška</i> (Frýdecko, přechodové česko-polské nářečí), <i>halečka</i> (opavská nár. skupina), <i>šiška</i> (na celém území Slezska) ▪ <i>knedle</i> – <i>knedla</i>: morfologický rozdíl 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>krepla</i>	kobliha	ČJA2/438/207
<i>kreplík</i>		
Charakteristika		

<i>krepla</i>	jen nár.
<i>kreplík</i>	jen nár.; deminutivní forma přejatého slova <i>krepla</i>
Zeměpisný výskyt	
<i>krepla</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ oblast sev. a vých. Slezska ▪ 801, 802, 803, 804, 807, 808, 818, 819, 820, 821, 822, 830, 81
<i>kreplík</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Těšínská varianta <i>kreply</i> ▪ 826, 828, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 84
Lokalizace	801 a, 802 a, 803 a, 804 a, 805 X, 806 X, 807 a, 808 a, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 a (krepel m.), 819 a, 820 a, 821 a, 822 a, 823 X, 824 X, 825 X, 826 b, 827 X, 828 b, 829 X, 830 a, 831 b, 832 b, 833 b, 834 b, 835 b, 836 b, 81 a, 82 X, 83 X, 84 b
Způsob přejetí	
<i>krepla</i>	adaptací přejatého něm. <i>Kreppel</i>
<i>kreplík</i>	viz <i>krepla</i>
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>kobyliha</i> (již. část Slezska), <i>kobliha</i> (průnik do měst)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>bandurka</i>	kolovrátek (flašinet)	ČJA2/402/185
<i>flašinet</i>		
<i>lajer</i>		
<i>lajerkastn</i>		
<i>lajermon</i>		
<i>lajir</i>		
<i>vergl</i>		
Charakteristika		
<i>bandurka</i>	jen nár. (Jg, SSJČ též <i>bandura</i> , SSJ <i>bandura</i> , pol. též <i>bandura</i> , u všech „ukrajinský lidový strunný nástroj“)	
<i>flašinet</i>	Kt, SSJČ ob.	
<i>lajer</i>	jen nár.	
<i>lajerkastn</i>	jen nár.	
<i>lajermon</i>	jen nár.	
<i>lajir</i>	jen nár.	
<i>vergl</i>	SSJČ zast. ob., SSJ <i>vergel'</i> hovor., trochu zast., viz <i>verkl</i> (<i>verkl</i> : jen nár. SSJ <i>verkel'</i>), změna <i>k > g</i> patrně znělostí asimilací k okolním znělým hláskám	

Zeměpisný výskyt	
<i>bandurka</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky na Frýdecko-Místecku ▪ 823, 833
<i>flašinet</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky, doloženo pouze v jednom bodě (obec Kozlovice, o. Frýdek-Místek) ▪ 815
<i>lajer</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozšířen po celém Slezsku ▪ 801, 802, 803, 804, 805, 807, 812, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836
<i>lajerkastn</i> (d)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky v přilehlých polských oblastech ▪ 818
<i>lajermon</i> (e)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozptýleně v záp. slez. nář. podskupině ▪ 807, 810, 830
<i>lajir</i> (f)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podoba výrazu <i>lajer</i> na Opavsku ▪ 806, 808, 809, 810, 811, 813, 820
<i>vergl</i> (g)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky a roztroušeně (Opavsko, Frýdecko-Místeko) ▪ 821, 836
Lokalizace	801 c, 802 c, 803 c, 804 c, 805 c, 806 f, 807 c, e (lajermonek), 808 f (lajirek), 809 f, 810 e (lajermonek), f, 811 f, 812 c, 813 f, 814 c, 815 b (flašinet), c, 816 c, 817 c, 818 c, d, 819 c (lajerka), 820 f (lajirek), 821 c, g (též vergel), 822 c, 823 a (sporadicky), c (sporadicky), 824 c, 825 c, 826 c, 827 c, 828 c, 829 c, 830 c, e, 831 c, 832 c, 833 a (sporadicky), c, 834 c, 835 c, 836 c, g (též vergel), (81 X, 82 X, 83 X, 84 X)
Způsob přejetí	
<i>bandurka</i>	přenesením významu výrazu přejatého patrně z něm.
<i>flašinet</i>	slovo fr. původu, do češtiny přejato přes něm.
<i>lajer</i>	přejato z něm. <i>Leier</i> (loutna)
<i>lajerkastn</i>	přejato z něm. <i>Leierkasten</i>
<i>lajermon</i>	přenesením významu slova přejatého z něm. <i>Leiermann</i> (kolovrátkář)
<i>lajir</i>	viz <i>lajer</i>
<i>vergl</i>	(verkl) přejato z rakouské něm. (<i>Werkel</i>)
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>lyrka</i> (Těšínsko) ▪ v důsledku adaptace slov cizího původu rozdílly hláskoslovné: <i>lajer – lajir</i> ▪ Ve městech nebyl průzkum proveden.

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>konévka</i>	konvička na mléko	ČJA1/284/146
Charakteristika	<ul style="list-style-type: none"> ▪ SSJČ dem. – specifikací výrazů <i>konévka, konývka</i> „malá konvice“; pův. dem. ke konev, viz konvice ▪ konvice: SSJČ – specifikací výrazu konvice „menší nádoba, baňatá nebo zužující se směrem nahoru, uzpůsobená k snadnému 	

	vylévání nějaké tekutiny“ (už stč.); pův. dem. ke <i>konev</i>
Zeměpisný výskyt	
<i>konévka</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ záp. úsek slez. nářečí ▪ 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 810, 811, 813, 831, 833, 836, 81
Lokalizace	801, 802, 803, 804, 805, 806, 807 , 808 X, 809 X, 810, 811 , 812 X, 813 , 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829, 830 X, 831 , 832 X, 833 , 834 X, 835 X, 836 (kunyfka), 81 , 82 X, 83 X, 84 X
Způsob přejetí	(konvice) přejato z něm.
Poznámky	Další varianty: <i>baňka</i> (velký areál na území vých. Slezska), <i>džbánek</i> (sev okraj slez. nář.), <i>bandaska</i> (sporadicky, doloženo pouze v jednom bodě: Ostrava), <i>konvička</i> (záp. pruh a jv. část Slezska)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>margaretka</i>	kopretina	ČJA2/266/112
Charakteristika	SSJČ říd., SSJ <i>margaréta</i> , -ka, hovor.	
Zeměpisný výskyt		
<i>margaretka</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zvl. Opavsko a Hlučínsko ▪ 801, 804, 808, 818, 819, 820, 822, 84 	
Lokalizace	801 (margarytka), 802 X, 803 X, 804 (marketka), 805 X, 806 X, 807 X, 808 (margareta), 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818, 819, 820 , 821 X, 822 (margotka), 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84	
Způsob přejetí	přejato z něm. pojmenování podle sv. Markéty, kde původně označovalo sedmikrásku	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>velká jiskerka</i> (mezi Ostravou a Hranicemi), <i>volí oko</i> (Těšínsko a Jablunkovsko), <i>velké husí kvítko</i> (Opavsko), <i>kopretina</i> (průnik téměř do celého Slezska, ve městech), <i>talíř</i> (Český Těšín) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>paček</i>	kornout	ČJA2/394/179
<i>škarnice</i>		
<i>škarnycle</i>		
<i>tytka</i>		
Charakteristika		
<i>paček</i>	jen nář.	
<i>škarnice</i>	jen nář.; Bš <i>škarnica</i>	
<i>škarnycle</i>	jen nář.; Kt <i>škarnicl</i> m. v Čechách a na Mor., SSJ <i>škarnict</i> hovor. a zast.	
<i>tytka</i>	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>paček</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vých. část slez. nář. ▪ 812, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 831, 832, 833, 84 	

<i>škarnice</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ jižní okraje opavské podkupiny a Jablunkovska ▪ 817, 83
<i>škarnycle</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opavská podskupina a Jablunkovsko ▪ 802, 803, 804, 805, 806, 807, 809, 810, 811, 813, 815, 816, 821, 833, 834, 835, 836, 81, 82
<i>tytka</i> (d)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hlučínsko a přilehlé polské lokality ▪ 801, 808, 818, 819, 820, 822, 830
Lokalizace	801 d, 802 c, 803 c, 804 c, 805 c, 806 c, 807 c, 808 d, 809 c (sporadicky), 810 c, 811 c, 812 a, 813 c (sporadicky), 814 X, 815 c, 816 c, 817 b (škarňica, škarnyca), 818 d (tyta), 819 d, 820 d, 821 c, 822 d, 823 a, 824 a, 825 a, 826 a, 827 a, 828 a, 829 X, 830 d (tyta), 831 a (paketek), 832 a, 833 a, c, 834 c, 835 c, 836 c, 81 c, 82 c, 83 b (škarňica), 84 a
Způsob přejetí	
<i>paček</i>	přenesením (<i>páček</i> zast. ob. „balíček“), adaptací výrazu přejatého z něm.
<i>škarnice</i>	od výrazu přejatého z něm. viz. <i>škarnycle</i>
<i>škarnycle</i>	adaptací výrazu přejatého z něm. <i>Skarnitzel</i>
<i>tytka</i>	adaptací výrazu přejatého z něm. <i>Tüte</i>
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>kornout</i> (průnik do měst), <i>kornoutek</i> (sporadicky) ▪ výrazy se základem <i>škarn-/škorn-</i> vycházejí z ovlivnění německým nář. výrazem <i>Skarnitzel</i> (vzniklým zde interferencí italského <i>scartoccio</i> a českého <i>kornout</i>, příp. slovenského <i>kornut</i>)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>giskana</i>	kropicí konev	ČJA2/77/16
<i>konev</i>		
<i>konva</i>		
Charakteristika		
<i>giskana</i>	jen nář.	
<i>konev</i>	stč., Jg i SSJČ <i>kropicí konev</i> , pol. <i>konew</i>	
<i>konva</i>	jen nář.; Jg mor., SSJ <i>kanva na polievanie</i>	
Zeměpisný výskyt		
<i>giskana</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sev. okraj slez. dialektů ▪ 801, 808, 818, 819, 820, 822, 830, 835, 836 	
<i>konev</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ průnik do měst ▪ 816, 826, 81, 83, 84 	
<i>konva</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ běžná podoba na téměř celém území Slezska ▪ 802, 803, 804, 805, 806, 807, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 821, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 81, 82, 83, 84 	
Lokalizace	801 a (gyskana), 802 c, 803 c, 804 c (špryckonva), 805 c, 806 c (špryckonva, špryckondva), 807 c, 808 a, 809 c, 810 c, 811 c, 812 c, 813 c, 814 c, 815 c, 816 b, c, 817 c, 818 a, 819 a, 820 a (gyskana), 821 c, 822 a, 823 c, 824 c, 825 c, 826 b, c, 827 c, 828 c, 829 c, 830	

	a, 831 c, 832 c, 833 c, 834 c, 835 a, c, 836 a, c, 81 b, c, 82 c, 83 b, c, 84 b, c
Způsob přejetí	
<i>giskana</i>	přejato z něm. <i>Gießkanne</i> , mladší vrstva přejatých výrazů
<i>konev</i>	přejato z něm. (sthněm. <i>channa</i>), starší vrstva přejatých výrazů
<i>konva</i>	od <i>konev</i> , viz <i>konev</i> ; změna morfologické charakteristiky (přechod k produkt. typu <i>žena</i>)
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>konva na polévání</i> (záp. polovina slez. nář.), <i>stříkací konva</i> (místy ve stř. části slez. dialektů), <i>kropička</i> (sporadicky, Ostravsko), <i>polévačka</i> (Těšínsko) ▪ <i>konev</i> – <i>konva</i>: morfologický rozdíl ▪ nejsou zachycena dvouslovná pojmenování (substantivum s přívlstkem, nejčastěji adjektivem, popř. s předložkovou vazbou) ▪ názvy domácího původu: <i>kropička</i> (odvozeno od slovesa kropit), <i>polévačka</i>, <i>kropička</i> (vzniklé univerbizací)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>kukuk</i>	kukačka	ČJA2/108/34
Charakteristika	jen nář.; Jg	
Zeměpisný výskyt		
<i>kukuk</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky na přilehlém polském území ▪ 801 	
Lokalizace	801, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, (81 X, 82 X, 83 X, 84 X)	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>kukulka</i> (sev. část. slez. dialektů), <i>kukučka</i> (v návaznosti na sloven. Území ve Slezsku vých. od Ostravice), <i>zezulka/žežulka</i> (<i>žežulka</i> sporadicky, střední část slez. nář.), <i>kukačka</i> (na území Slezska sporadicky) ▪ Ve městech nebyl prováděn výzkum. 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>kruželek</i>	kuželka	ČJA2/418/197
<i>kruželka</i>		
<i>kuželek</i>		
<i>kuželka</i>		
<i>kužílka</i>		
<i>kužálek</i>		
Charakteristika		
<i>kruželek</i>	jen nář.; Bš <i>kruželik</i> laš.; příklonem k maskulinu z <i>kuželka</i> , viz <i>kuželka</i> , náslovné <i>kr-</i> srov. <i>kruželka</i>	

<i>kruželka</i>	jen nár.; Kt, ALJ laš. Frýdek, Místek, z <i>kuželka</i> , viz <i>kuželka</i> , náslovné <i>kr-</i> vlivem slez. <i>kregel</i> , <i>kregla</i> , rep. pol. <i>kregiel</i>
<i>kuželek</i>	jen nár.; ALJ <i>kužepek</i> Uher. Hradištěm z <i>kuželka</i> příklonem k maskulinu, viz <i>kuželka</i>
<i>kuželka</i>	stč., Jg, SSJČ, dluž. <i>kuželka</i>
<i>kužílka</i>	jen nár.; kontaminací výrazu <i>kuželka</i> a jeho slovotvorné varianty <i>kužílek</i>
<i>kužálek</i>	jen nár.; z <i>kuželek</i> změnou <i>e > a</i> a dlužením, srov. <i>kužalka</i> (<i>kužalka</i> : jen nár.; ALJ jzč.; jzč. nár. změnou <i>e > a</i> z <i>kuželka</i> , viz <i>kuželka</i>)
Zeměpisný výskyt	
<i>kruželek</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ostravický úsek ▪ 801, 809, 812, 823
<i>kruželka</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ostravický úsek ▪ 801, 812, 823, 824, 825, 827, 828, 829, 82
<i>kuželek</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadický výskyt, doloženo pouze v jednom bodě (obec Morávka, o. Frýdek-Místek) ▪ 828
<i>kuželka</i> (d)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ záp. polovina Slezska ▪ 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 813, 814, 815, 816, 817, 820, 821, 827, 81, 83
<i>kužílka</i> (e)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadický výskyt, doloženo pouze v jednom bodě (obec Bohuslavice, o. Opava) ▪ 808
<i>kužálek</i> (f)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadický výskyt, doloženo pouze v jednom bodě (obec Pustějov, o. Nový Jičín) ▪ 813
Lokalizace	801 a (kružoupek), b, d, 802 d, 803 d, 804 d, 805 d, 806 d, 807 d, 808 d, e, 809 a, d, 810 d, 811 d, 812 a (kružetek), b, 813 d, f, 814 d, 815 d, 816 d, 817 d, 818 X, 819 X, 820 d, 821 d, 822 b, 823 a (kružetek), b, 824 b, 825 b, 826 X, 827 b, d, 828 b, c, 829 b, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 d, 82 b, 83 d, 84 X
Způsob přejetí	
<i>kruželek</i>	viz <i>kuželka</i>
<i>kruželka</i>	viz <i>kuželka</i>
<i>kuželek</i>	viz <i>kuželka</i>
<i>kuželka</i>	podle Mch derivací z <i>kužel</i> ; poněvadž se na kužel přivazuje koudel, byly mezi těmito slovy odedávna oboustranné vlivy hláskové i významové; zdá se, že základem je stněm. <i>kugel-</i> „hůl s kulovitým „knoflíkem“ na konci“ (příbuzné s něm. <i>Kegel</i> „kužel, kuželka“), u Slovanů zkřížené s domácím slovem pro koudel *ko[n]dělъ
<i>kužílka</i>	viz <i>kuželka</i>
<i>kužálek</i>	viz <i>kuželka</i>
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>kregel</i> (sev část česko-polských nářečí), <i>kregla</i> (již. část česko-polských nár.)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>lata</i>	lať (plochá dřevěná tyč)	ČJA1/376/206/221.5
<i>lajsna</i>		
Charakteristika		
<i>lata</i>	v sled. význ. jen nár.; stč., Jg mor., SSI, pol. a hluz. <i>lata</i>	
<i>lajsna</i>	Kt, SSIČ ob., SSI <i>lajsna</i>	
Zeměpisný výskyt		
<i>lata</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ celé Slezsko ▪ kromě: 809, 816, 822, 831, 832, 833, 834 	
<i>lajsna</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sporadický výskyt v níže uvedených lokalitách ▪ 809, 816, 822, 831, 832, 833, 834 	
Lokalizace	801 a, 802 a, 803 a, 804 a, 805 a, 806 a, 807 a, 808 a, 809 b (lajsna), 810 a, 811 a, 812 a, 813 a, 814 a, 815 a, 816 b (lajsna), 817 a, 818 a, 819 a, 820 a, 821 a, 822 b (lajstna), 823 a, 824 a, 825 a, 826 a, 827 a, 828 a, 829 a, 830 a, 831 b (lajšna), 832 b (lajšna), 833 b (lajšna), 834 b (lajšna), 835 a, 836 a, 81 a, 82 a, 83 a, 84 a	
Způsob přejetí		
<i>lata</i>	přejato z něm.	
<i>lajsna</i>	přejato z něm.	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>nerky</i>	ledviny	ČJA1/242/121
<i>nyrky</i>		
Charakteristika		
<i>nerky</i>	jen nár., Kl, pol. <i>nerki</i> , dluž. <i>njerki</i>	
<i>nyrky</i>	jen nár., Jg slc. „zle tvořené, cizí“	
Zeměpisný výskyt		
<i>nerky</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ téměř celé Slezsko ▪ 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 815, 816, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 81, 82, 83 	
<i>nyrky</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ přechodná česko-polské nářečí ▪ 818, 819, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 84 	
Lokalizace	801 a, 802 a, 803 a, 804 a, 805 a, 806 a, 807 a, 808 a, 809 a, 810 a, 811 a, 812 a, 813 a, 814 X, 815 a, 816 a, 817 X, 818 b, 819 b, 820 a, 821 a, 822 a, 823 a, 824 a, 825 a, 826 a, 827 a, 828 a, 829 a, 830 b, 831 b, 832 b, 833 b, 834 b, 835 b, 836 b, 81 a, 82 a, 83 a, 84 b	
Způsob přejetí		
<i>nerky</i>	přejato z něm.	
<i>nyrky</i>	viz <i>nerky</i>	
Poznámky	▪ Další varianty: <i>obličky</i> (Valašsko a přilehlé části Slezska,	

	dubletně s <i>ledviny</i> , sporadicky s protetickým <i>h-</i> „ <i>hobličky</i> “), <i>ledviny</i> (průnik do měst) <ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>nerky</i> – <i>nyrky</i>: hláskoslovný rozdíl
--	--

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>filipus</i>	louč	ČJA1/344/182
Charakteristika	jen nář., Kt. mor.	
Zeměpisný výskyt		
<i>filipus</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sporadicky sev. území Slezska a přilehlé polské oblasti ▪ 801, 818, 822, 830 	
Lokalizace	801, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818, 819 X, 820 X, 821 X, 822, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 (filip), 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>štípa</i> (téměř celé území Slezska), <i>louč</i> (velmi sporadický roztroušený výskyt), <i>lučivo</i> (sz. území Slezska), <i>světídlo</i> (úzký jz. pruh slez. nář.) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>balón</i>	míč	ČJA1/114/32
<i>bolko</i>		
Charakteristika		
<i>balón</i>	Kt, SSJČ ob., SSSJ, hluž. <i>balon</i> , pol. <i>balon</i> , druh koženého míče	
<i>bolko</i>	jen nář., Kt též <i>bole</i> n., <i>bol</i> , hluž. <i>ból</i>	
Zeměpisný výskyt		
<i>balón</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Morava a větší část Slezka ▪ 806, 809, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 82, 83, 84 	
<i>bolko</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ záp. polovina Slezska ▪ 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 814, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 827, 830 	
Lokalizace	801 b (bal), 802 b, 803 b, 804 b, 805 b, 806 a, b, 807 b, 808 b, 809 a, b, 810 b, 811 b, 812 a, 813 a, 814 a, b, 815 a, 816 a, 817 a, 818 b (bal), 819 b, 820 b, 821 b, 822 b, 823 a, b, 824 a, 825 a, 826 a, 827 a, b (bul), 828 a, 829 a, 830 b, 831 a, 832 a, 833 a, 834 a, 835 a, 836 a, 81 X, 82 a, 83 a, 84 a	
Způsob přejetí		
<i>balón</i>	z it. přes fr. a něm.	
<i>bolko</i>	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>míč</i> (Opava) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>galan, galanka</i>	milý, milá	ČJA1/82/9
Charakteristika	Kt, SSJČ nář. a též ob. expr. (SSJ jen m. galán, poněkud pejor. „muž, který je velmi zdvořilý a úslužný k ženám, milenec“)	
Zeměpisný výskyt		
<i>galan, galanka</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ oblast celého Slezska 	

Lokalizace	801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 81, 82, 83, 84
Způsob přejetí	přejato ze španělštiny přes němčinu
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Neprovedeny pravidelné změny <i>á > o</i>, <i>oN > uN</i>, což svědčí o pozdním přejetí. ▪ Další výskyt (tvary <i>galán</i>, <i>galánka</i>): téměř celá vm. nářeční skupina bez již. cípu a s přesahem na Holešovsko

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>kšír</i>	nádobí	ČJA1/281/143
Charakteristika	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>kšír</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozptýleně ve vých. Slezsku ▪ 831, 834, 82 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 , 832 X, 833 X, 834 , 835 X, 836 X, 81 X, 82 , 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	Další varianty: <i>náčíní</i> (většinová oblast Slezska), <i>hrnce</i> (Těšínsko a Jablunkovsko), <i>čepaně</i> (stř. část Slezska), <i>nádobí</i> (průnik do měst)	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>mašlička</i>	na kličku	ČJA1/188/79
<i>šlajfka</i>		
Charakteristika		
<i>mašlička</i>	v sled významu jen nář., Jg dem., SSJ <i>mašla</i>	
<i>šlajfka</i>	v sled významu jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>mašlička</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ve vých. polovině Slezska ▪ 814, 815, 816, 817, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 81, 82, 83, 84 	
<i>šlajfka</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nedubletně ve Velkých Petrovicích, Polsko, a Petřkovicích, o. Opava ▪ 818, 822 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 a , 815 a , 816 a , 817 a , 818 b , 819 X, 820 X, 821 X, 822 b , 823 X, 824 a , 825 a , 826 a , 827 a , 828 a , 829 a , 830 a , 831 a , 832 a (mašle, maške), 833 a (maške), 834 a , 835 a , 836 a , 81 a , 82 a , 83 a , 84 a (mašle)	
Způsob přejetí		
<i>mašlička</i>	přeneseně (SSJČ ob. dem. <i>stuha</i> , <i>zpravidla ozdobně uvázaná</i>), přejato z něm.	
<i>šlajfka</i>	souvisí s mor. <i>šlajfka</i> (vázanka), přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>na kyčku</i> (záp. slezská skupina), <i>na kystku</i> (sporadicky ve vých. úseku vých. Slezska), <i>na putlinu</i> (sporadicky v sev. a již. úseku Slezska), <i>na zadrhlici</i> (velmi sporadicky v jz. úseku) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>vaštrok</i>	necky	ČJA1/318/165

<i>vaštrok</i>		
<i>vanatrok</i>		
<i>troky</i>		
<i>vana</i>		
Charakteristika		
<i>vaštrok</i>	jen nář.	
<i>vaštrok</i>	jen nář.	
<i>vanatrok</i>	v sled. významu jen nář.	
<i>troky</i>	Jg též <i>trůky</i> , SSJČ ob. – viz <i>trok</i> : jen nář.	
<i>vana</i>	v sled. významu jen nář., stč. <i>vanna</i> , Jg též <i>vaně</i>	
Zeměpisný výskyt		
<i>vaštrok</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ převážná část Slezska ▪ 804, 805, 806, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 82, 83, 84 	
<i>vaštrok</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ východomoravská kontaminovaná forma, přesahy na Slezsko ▪ 835 	
<i>vanatrok</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ východomoravská kontaminovaná forma, přesahy na Slezsko ▪ 817 	
<i>troky</i> (d)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sev. úsek slez. nář. ▪ 801, 802, 803, 804, 805, 807, 808, 811, 818, 819, 820, 821, 822, 830, 81 	
<i>vana</i> (e)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sev. a záp. část sledovaného polského území ▪ 801, 818 	
Lokalizace	801 d, e (vaňa), 802 d, 803 d, 804 a (voštrok), d, 805 a, d, 806 a, 807 d, 808 d, 809 a, 810 a, 811 a, d (těž trok), 812 a, 813 a, 814 a, 815 a, 816 a, 817 a, c, 818 d, e, 819 d, 820 d, 821 d, 822 d, 823 a, 824 a, 825 a, 826 a, 827 a, 828 a, 829 a, 830 d, 831 a, 832 a, 833 a, 834 a, 835 a, b, 836 a, 81 d, 82 a, 83 a, 84 a	
Způsob přejetí		
<i>vaštrok</i>	jako složenina přejato z něm.	
<i>vaštrok</i>	kontaminací přejatých slov <i>vana</i> a <i>vaštrok</i>	
<i>vanatrok</i>	hlásková obměna podoby <i>vaštrok</i> , viz <i>vaštrok</i>	
<i>troky</i>	(trok) přejato z něm. <i>Trog</i>	
<i>vana</i>	přejato z něm. <i>Wanne</i>	
Poznámky	Další varianty: <i>troky</i> (přesah z moravských nářečí), <i>necky</i> (spisovný výraz proniká do měst)	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>syrová cihla</i>	nevypalovaná cihla	ČJA1/370/201
<i>poce</i>		
<i>vepřovice</i>		
Charakteristika		
<i>syrová cihla</i>	jen nář.; SSJČ <i>syrovice</i> , SSJ <i>surové tehly</i> – adj. od psl. * <i>surovъ</i> /* <i>syrovъ</i> ; <i>cihla</i> : stč., Jg, SSJČ, SSJ <i>tehla</i> , pol. <i>cegła</i> , hluž. <i>cyhel</i> , vše v nespecifikovaném významu, ve významu „vepřovice“ jen ve spojení s určujícím adjektivem	
<i>poce</i>	jen nář., viz <i>bác</i> : v sled. význ. jen nář.	
<i>vepřovice</i>	Jg, SSJČ	
Zeměpisný výskyt		
<i>syrová cihla</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nejvýraznější areál ve Slezsku ▪ 801, 802, 803, 807, 808, 809, 810, 812, 813, 818, 819, 820, 821, 822, 826, 828, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 81, 82, 84 	
<i>poce</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ širší jižní Opavsko ▪ 804, 805, 806, 809, 810, 811, 821 	
<i>vepřovice</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ přilehlý slezský jižní úsek vm. nářečí, průnik do měst ▪ 804, 805, 806, 811, 814, 815, 816, 817, 823, 824, 825, 827, 829, 83, 84 	
Lokalizace	801 a, 802 a, 803 a, 804 b, c, 805 b, c, 806 b, c, 807 a, 808 a, 809 a, b, 810 a, b, 811 c, b, 812 a, 813 a, 814 c, 815 c, 816 c, 817 c, 818 a, 819 a, 820 a, 821 a, b, 822 a, 823 c, 824 c, 825 c, 826 a, 827 c, 828 a, 829 c, 830 a, 831 a, 832 a, 833 a, 834 a, 835 a, 836 a, 81 a, 82 a, 83 c, 84 a, c	
Způsob přejetí		
<i>syrová cihla</i>	přejato z něm.	
<i>poce</i>	specifikací významu, z <i>bác</i> : přejato patrně z něm. <i>Batzen</i> (hrouda hlíny, lepkavé, mazlavé hmoty), podle Mch snad zkráceno z <i>papuč</i> , <i>babuč</i> (Jg <i>bác</i> „dřevěná podešev“), srov. <i>bačkora</i> (v sled. význ. jen nář., snad metaforickým přenesením původního výrazu pro měkkou domácí obuv), nelze vyloučit ani metaforické přenesení nář. výrazu <i>bác</i> „velký, popř. nevydařený vdolek“	
<i>vepřovice</i>	univerbizací sousloví <i>vepřová cihla</i> , viz <i>cihla</i>	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>bandur</i> (vm.-slez. pomezí), <i>nevypalovaná cihla</i> (ve Slezsku řídce) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>nudle</i>	nudle	ČJA1/206/96
<i>nugle</i>		
<i>nygle</i>		
Charakteristika		
<i>nudle</i>	Jg, SSJČ, hluž.	

<i>nugle</i>	jen nár.
<i>nygle</i>	jen nár.
Zeměpisný výskyt	
<i>nudle</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ celé území Slezska, ve městech ▪ 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 81, 82, 83, 84
<i>nugle</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vých. Slezsko ▪ 825, 830, 832, 833, 834, 836
<i>nygle</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vých. Slezsko ▪ 826, 827, 828
Lokalizace	801 a, 802 a, 803 a, 804 a, 805 a, 806 a, 807 a, 808 a, 809 a, 810 a, 811 a, 812 a, 813 a, 814 a, 815 a, 816 a, 817 a, 818 a, 819 a, 820 a, 821 a, 822 a, 823 a, 824 a, 825 a, b, 826 a, c, 827 a, c, 828 a, c, 829 a, 830 a, b, 831 a, 832 a, b, 833 a, b, 834 a, b, 835 a, 836 a, b, 81 a, 82 a, 83 a, 84 a
Způsob přejetí	
<i>nudle</i>	přejato z něm.
<i>nugle</i>	viz nudle
<i>nygle</i>	viz nudle
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Většinové označení nudle se vyskytuje na téměř celém území Čech a Slezska.

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>gvelb</i>	obchod (krám)	ČJA2/388/174
Charakteristika	jen nár.	
Zeměpisný výskyt		
<i>gvelb</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ již. část Slezska ▪ 804, 805, 806, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 821, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 82, 83 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804, 805, 806, 807 X, 808 X, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818 X, 819 X, 820 X, 821, 822 X, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82, 83, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm. <i>Gewölbe</i>	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>obchod</i> (téměř celé Slezsko), <i>sklep</i> (sev. a záp. část Slezska) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>ryna/-nn-</i>	okapový žlab	ČJA1/380/209
Charakteristika	jen nár.; Jg „žlab na střeše“	
Zeměpisný výskyt		
<i>ryna/-nn-</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kompaktní slezský areál (-nn-: česko-polský smíšený pruh) ▪ celé území 	
Lokalizace	801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831 (-nn-), 832 (-nn-), 833 (-nn-), 834 (-nn-),	

	835 (-nn-), 836 (-nn-), 81 , 82 , 83 , 84 (-nn-)
Způsob přejetí	přejato z něm. <i>Rinne</i> (strouha, žlábek)
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>ryna</i> – <i>rynna</i>: hláskoslovná diferenciacie ▪ Tato výpůjčka z němčiny se zajímavým způsobem přizpůsobila domácím poměrům: délka <i>i</i> se v podstatě shoduje s PRO A 1b, třebaže u tohoto slova jde patrně o sekundární dloužení; <i>i/í</i> se pak chová stejně jako <i>y/ý</i> v domácích slovech, tj. mění se v <i>e/é</i>, srov. PRO D 2ab. ▪ PRO A 1b: <i>í</i>, <i>ú</i> X <i>i</i>, <i>u</i> (důsledně), <i>kviťi</i>, <i>ruža</i>, krácení ▪ PRO D 2ab: <i>i</i> (<<i>y</i>), <i>u</i> X <i>e</i>, <i>o</i> (střed), <i>reba</i>, <i>roka</i>; <i>i</i> (<<i>y</i>), <i>u</i> (slovní základ i koncovka) X <i>e</i>, <i>o</i> (střed), <i>rebe</i> (nom. pl.), <i>roke</i> (nom. pl.), <i>neso</i> (1. sg. prez.)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>zoza</i>	omáčka	ČJA1/210/99/220.7
Charakteristika	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>zoza</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sev. okraj slezských nářečí (sporadicky) ▪ 801, 818, 830 	
Lokalizace	801 , 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 , 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 , 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>máčka</i> (tato varianta převládá), <i>omáčka</i> (ve městech a zvl. u mladé generace pak spisovná podoba <i>omáčka</i>) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>pucovat</i>	omítat	ČJA1/372/202
Charakteristika	v sled. významu jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>pucovat</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vých. část slez. nářečí ▪ 801, 808, 813, 818, 819, 820, 824, 825, 826, 827, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 84 	
Lokalizace	801 , 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 , 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 (též), 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 (sporadicky), 819 , 820 , 821 X, 822 X, 823 X, 824 (též), 825 , 826 , 827 , 828 X, 829 X, 830 , 831 , 832 , 833 , 834 , 835 , 836 , 81 X, 82 X, 83 X, 84	
Způsob přejetí	změnou významu slovesa <i>pucovat</i> s pův. významem „čistit“, přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>obhazovat/ohazovat</i> (záp. úsek slez. skupiny), <i>nahazovat/omítat</i> (ve městech) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>lenoch/lena</i>	opěradlo	ČJA1/302/155
<i>židle</i>		
Charakteristika		
<i>lenoch/lena</i>	Jg, též <i>zábradlí</i> , SSJČ, SSJ <i>leňoch</i> zast.	
<i>židle</i>	v sled. významu jen nář.	
Zeměpisný výskyt		

<i>lenoch/lena</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ oblast celého Slezska
<i>židle</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ doloženo v jediném bodě (Hradiště, o. Karviná) ▪ 832
Lokalizace	801 a (lena), 802 a (leňoch), 803 a, 804 a, 805 a, 806 a, 807 a, 808 a, 809 a, 810 a, 811 a, 812 a, 813 a (lyna), 814 a, 815 a, 816 a, 817 a, 818 a, 819 a (lena), 820 a, 821 a, 822 a, 823 a, 824 a, 825 a, 826 a, 827 a, 828 a, 829 a, 830 a, 831 a, 832 a, b (žydla), 833 a, 834 a, 835 a, 836 a, 81 a, 82 a, 83 a, 84 a
Způsob přejetí	
<i>lenoch/lena</i>	přejato z něm., též lidovou etymologií k <i>lenoch</i> (líný člověk)
<i>židle</i>	specifikací významu slova <i>židle</i> , přejatého z něm.
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>hřbet</i> (sev. a záp. Slezska), <i>opíradlo</i> (vých. a již. slez. nář. skupina), <i>opěradlo</i> (sev. Slezska, města)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>brombera</i>	ostružina	ČJA2/234/97
Charakteristika	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>brombera</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky v přilehlé polské oblasti ▪ 818 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 (brumbera), 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	hláskovým zjednodušením a adaptací z něm. <i>Brombeere</i>	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>ostružina</i> (Opavsko, průnik do měst), <i>ostružánka</i> (Frydecko-Místecko), <i>ostřežnice</i> (přechodná česko-polská nářečí), <i>černá malina</i> (průnik do již. okrajů slez. nářečí) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>bojtel</i>	papírový sáček	ČJA2/397/180
<i>dyta</i>		
<i>kabelka</i>		
<i>kajstra</i>		
<i>kobelka</i>		
<i>paček</i>		
<i>sáček</i>		
Charakteristika		
<i>bojtel</i>	jen nář.	
<i>dyta</i>	jen nář.	
<i>kabelka</i>	v sled. významu jen nář.; Jg dem.	

<i>kajstra</i>	jen nár.
<i>kobelka</i>	jen nár.
<i>paček</i>	jen nár.
<i>sáček</i>	Jg, SSJČ, pol. <i>sakiewka</i>
Zeměpisný výskyt	
<i>bojtel</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ přílehlé polské lokality ▪ 801, 818, 819, 830
<i>dyta</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ přechodná česko-polská nár. ▪ 831, 832, 835, 836
<i>kabelka</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ převážná část slez. dialektů, jz. a sv. část Slezska, jinak ve variantě <i>kobelka</i> ▪ 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 827, 829, 830, 831, 832, 81, 82, 83, 84
<i>kajstra</i> (d)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ doloženo v jediném bodě (Dolní Lutyně, o. Karviná) ▪ 831
<i>kobelka</i> (e)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ převážná část slez. dialektů, sz. a stř. část, jinak ve variantě <i>kabelka</i> ▪ 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 820, 821, 822, 824, 825, 827, 81
<i>paček</i> (f)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jablunkovsko ▪ 826, 828, 833, 834, 835, 836
<i>sáček</i> (g)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ průnik do měst ▪ 813, 815, 816, 817, 831, 834, 836, 81, 82, 83, 84
Lokalizace	801 a, 802 c, e (kobelka), 803 c, e, 804 c, e, 805 c, e, 806 c, e, 807 c, e (kobelka), 808 c, e (kobelka), 809 c, e (kobelka), 810 c, e, 811 c, e, 812 c, e, 813 c, g, 814 c, 815 c, g, 816 c, g, 817 c, g, 818 a, 819 a, 820 a, c, e (kobyuka), 821 c, e (kobelka), 822 c, e (kobelka), 823 c, 824 c, e, 825 c, e, 826 f, 827 c, e, 828 f, 829 c, 830 a, c, 831 b, c, d, g, 832 b, c, 833 f, 834 f, g, 835 b, f, 836 b, f, g, 81 c, e (kobelka), g, 82 c, g, 83 c, g, 84 c, g
Způsob přejetí	
<i>bojtel</i>	přejato z něm.
<i>dyta</i>	přejato z něm.
<i>kabelka</i>	dem. od <i>kabela</i> „torna, brašna“, to ze střhn. <i>kobel</i> , přenesením
<i>kajstra</i>	přenesením názvu přejatého z něm. <i>Keister</i> (školní brašna)
<i>kobelka</i>	od <i>kabelka</i> , kořen <i>kob-</i> z něm., viz <i>kabelka</i>
<i>paček</i>	přenesením (<i>páček</i> zast. ob. „balíček“), adaptací výrazu přejatého z něm.
<i>sáček</i>	(<i>sak</i>) dem. od <i>sak</i> „pytel“, to přejato z něm.
Poznámky	▪ Další varianty: <i>míšek</i> (jž. část slez. nár.)

	▪ <i>kabelka – kobetka</i> : hláskové podoby s <i>t</i> za <i>l</i> ve slovech přejatých
--	--

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>rajštak</i>	pěšina	ČJA2/322/142
Charakteristika	jen nár.	
Zeměpisný výskyt		
<i>rajštak</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jablunkovsko ▪ 834, 835, 836 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 , 835 , 836 , 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	▪ Další varianty: <i>chodník</i> (celé Slezsko)	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>rynka</i>	pěšinka ve vlasech	ČJA1/122/36
Charakteristika	jen nár.	
Zeměpisný výskyt		
<i>rynka</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kompaktní opavský areál ▪ 801, 802, 803, 804, 807, 808, 810 819, 820, 822 	
Lokalizace	801, 802, 803, 804 , 805 X, 806 X, 807, 808 , 809 X, 810 , 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819, 820 , 821 X, 822 , 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přenesením významu slova přejatého z němčiny, pův. význam „okapová roura, žlab“	
Poznámky	▪ Další varianty: <i>přinděl</i> (na vých. od Ostravice), <i>brázda</i> (Ostravsko), <i>poutec</i> (velká část Slezska, záp. úsek)	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>knefel</i>	plody lopuchu	ČJA2/282/118
Charakteristika	jen nár.	
Zeměpisný výskyt		
<i>knefel</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>knefle</i> (pl.): zejm. sev. část slez. nár. ▪ 801, 802, 803, 805, 806, 807, 808, 809, 811, 812, 813, 814, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 827, 830, 81, 82, 83 	
Lokalizace	801, 802 (cyganske k.), 803 , (804 X), 805, 806, 807 (sporadicky), 808, 809 , (810 X), 811, 812, 813 (sporadicky), 814 , (815 X), 816 X, (817 X), 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825 , 826 X, 827 , 828 X, 829 X, 830 , 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81, 82, 83 , 84 X	
Způsob přejetí	přenesením nár. pojmenování <i>knefel</i> „knoflík“, to z něm.	
Poznámky	▪ Další varianty: <i>švagři</i> (jv. Slezsko, česko-polský smíšený pruh), <i>žebráky</i> (jz. Ostravsko), <i>zloděje</i> (záp. Slezsko)	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>kukla</i>	podlouhlý chléb	ČJA1/262/133
<i>štrucle</i>		

<i>strucle</i>		
<i>štrycle</i>		
<i>veka</i>		
Charakteristika		
<i>kukla</i>	v sled. významu jen nář.; Kt <i>kukelka</i>	
<i>štrucle</i>	jen nář.	
<i>strucle</i>	jen nář.	
<i>štrycle</i>	stč., Kt <i>štruca</i> , <i>štrucla</i> , SSJČ poněkud zast. ob.	
<i>veka</i>	Kt, SSJČ, SSJ hovor. zast. <i>vekl'a</i> , <i>vekňa</i>	
Zeměpisný výskyt		
<i>kukla</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Těšínsko, Frýdecko ▪ 822, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 832, 833, 834, 84 	
<i>štrucle</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ záp. skupina slez. nář. (jižně) ▪ 805, 809, 810, 811, 812, 821, 823, 831 	
<i>strucle</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ záp. skupina slez. nář. (severně) ▪ 802, 803, 804, 807, 808, 820, 830 	
<i>štrycle</i> (d)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ jz. úsek Slezska ▪ 806, 813, 814, 815, 816, 817, 822, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 832, 833, 834, 82, 84 	
<i>veka</i> (e)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sporadický výskyt, pouze ve městě Opava ▪ 81 	
Lokalizace	801 X, 802 c, 803 c, 804 c, 805 b, 806 d, 807 c, 808 c, 809 b, 810 b, 811 b, 812 b, 813 d, 814 d, 815 d, 816 d, 817 d, 818 X, 819 X, 820 c, 821 b, 822 a, d, 823 b, 824 a, d, 825 a, d, 826 a, d, 827 a, d, 828 a, d, 829 a, d, 830 c, 831 b, 832 a, d, 833 a, d, 834 a, d, 835 X, 836 X, 81 e, 82 d, 83 X, 84 a, d	
Způsob přejetí		
<i>kukla</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ přejato z latiny přes němčinu ▪ přeneseno na základě podobnosti (stč. „část oděvu“, SSJČ „vývojové stadium hmyzu“) 	
<i>štrucle</i>	přejato z něm.	
<i>strucle</i>	přejato z něm.	
<i>štrycle</i>	přejato z něm.	
<i>veka</i>	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>dlouhý chléb</i> (Jablunkovsko) ▪ <i>štrycla</i> – <i>štrucla</i> – <i>strucla</i>: hláskoslovná diferenciacie 	
Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>cmer</i>	podmáslí	ČJA1/226/109

Charakteristika	jen nár.; Jg též <i>cmar</i> , slc., SSJ <i>cmar</i> , Bš hornácky
Zeměpisný výskyt	
<i>cmar</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sporadicky na již. území Slezska ▪ 816, 836
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 , 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 , 81 X, 82 X, 83 X, 84 X
Způsob přejetí	přejato z něm.
Poznámky	Další varianty: <i>syrovátka/srvátka</i> (typický výraz pro Slezsko), <i>maslunka</i> (Těšínsko a Jablunkovsko), <i>podmásli</i> (již. úsek)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>kramflek</i>	podpatek	ČJA1/200/90/221.7
Charakteristika	Jg, SSJČ ob.	
Zeměpisný výskyt		
<i>kramflek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ oblast celého Slezska 	
Lokalizace	801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 81, 82, 83, 84	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>podpatek</i> (průnik do měst) ▪ Na téměř celém území Čech, na Moravě zasahuje zhruba k hranici střm. nářečí, typický výraz pro Slezsko. 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>šerha</i>	pohodný	ČJA2/384/171
Charakteristika	jen nár.; SSJ <i>šarha</i> (Jg „hospodář vězňů, biřic, pochop“)	
Zeměpisný výskyt		
<i>šerha</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ záp. část Slezska ▪ 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 819, 820, 821, 822, 830, 81 	
Lokalizace	801 X, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812 , 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819, 820, 821, 822 , 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 , 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 , 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	z něm. <i>scherge</i> (střhn.)	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>dřík</i> (vých. část Slezska), <i>dráč</i> (sporadicky na vých. území Slezska) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>vachtař</i>	polní hlídač	ČJA2/382/170
<i>vartíř</i>		
Charakteristika		
<i>vachtař</i>	jen nár.; SSJČ nár., SSJ <i>vachtár</i> zast. nár., hluž. <i>wajtař</i>	
<i>vartíř</i>	Jg <i>vartýř</i> a <i>vartěř</i> , slc. <i>vartač</i> a <i>vartáš</i> , SSJČ <i>vartýř</i> zast., <i>vartěř</i> říd., pol. <i>wartownik</i>	
Zeměpisný výskyt		

<i>vachtař</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ na většinovém území Slezska ▪ 801, 802, 803 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 815, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 825, 826, 828, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 81, 82, 84
<i>vartíř</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ hranice vm. a slez. náf. ▪ 814, 816, 824, 827, 829, 83
Lokalizace	801 a, 802 a, 803 a, 804 a, 805 a (vachteř), 806 a (vachc' iř), 807 a, 808 a, 809 a, 810 a, 811 a, 812 a, 813 a, 814 b, 815 a, 816 b , (817 X), 818 a (vachtoř), 819 a, 820 a, 821 a, 822 a, 823 a, 824 b (vartař), 825 a, 826 a, 827 b, 828 a, 829 b (vartoř), 830 a (vachtoř), 831 a (vachtoř), 832 a (vachtoř), 833 a (vachtoř), 834 a (vachtoř), 835 a (vachtor), 836 a (vachtor), (81 X, 82 X, 83 X, 84 X)
Způsob přejetí	
<i>vachtař</i>	přejato z něm.
<i>vartíř</i>	přejato z něm.
Poznámky	▪ Ve městech nebyl průzkum proveden.

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>polštář</i>	polštář	ČJA1/314/162
Charakteristika	Jg, SSJČ	
Zeměpisný výskyt		
<i>polštář</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ průnik do měst (Opava, Příbor) ▪ 81, 83 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 , 82 X, 83 , 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm. <i>Polster</i>	
Poznámky	▪ Další varianty: <i>zhlavek</i> (celé Slezsko), <i>slavek</i> (záp. Opavsko), <i>záhlavek</i> (sev. a vých. okraje Slezska)	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>šmergust, šmigrúst</i>	pomlázka (zvyk)	ČJA2/456/216
Charakteristika	jen náf., Jg <i>šmerkus, šmerkous</i> , SSJČ náf. <i>šmigrust, šmerkust</i> , říd. <i>šmerkous</i>	
Zeměpisný výskyt		
<i>šmergust</i> (a), <i>šmigrúst</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ šmergust: Těšínsko a Jablunkovsko ▪ 808, 820, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 84 ▪ šmigrúst: celoslezská podoba (kromě Těšínska a Jablunkovska) ▪ 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 819, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 81, 82, 83 	
Lokalizace	801 b, 802 b, 803 b, 804 b, 805 b, 806 b, 807 b (šmigrus), 808 a (šmirgus), 809 b, 810 b, 811 b, 812 b, 813 b, 814 b, 815 b, 816 b, 817 b , (818 X), 819 b (šmigus), 820 a (šmirgus), 821 b, 822 b (šmigrus), 823 b, 824 b, 825 b, 826 b, 827 b, 828 b, 829 b, 830 a (šmirgust), 831 a (šmergust), 832 a (šmergust), 833 a (šmergust), 834 a (šmergust), 835 a, 836 a, 81 b, 82 b, 83 b, 84 a	
Způsob přejetí	přejato z něm. <i>Schmeckostern</i>	
Poznámky	▪ Další varianty: <i>kyčkování/kyčkovanka</i> (Opavsko), <i>koupačka</i> (již. slez. úsek)	

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>šmergust</i> – <i>šmigrúst</i>: hláskoslovná diferenciacie ▪ viz heslo ČJA2/446/212
--	---

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>fergismajnycht</i>	pomněnka	ČJA2/268/113
Charakteristika	jen nár.	
Zeměpisný výskyt		
<i>fergismajnycht</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hlučínsko ▪ 801, 808, 822, 830 	
Lokalizace	801 , 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 , 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 , 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 , 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm. <i>Vergissmeinnicht</i> (doslova: nezapomeň na mě)	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>pomněnka</i> (celá oblast ČR), <i>rybí očko</i> (stř. pruh slez. nářečí), <i>žabí očko</i> (roztroušeně po celém Slezsku), <i>nezapomínajka</i> (Těšínsko a Jablunkovsko) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>hebama</i>	porodní bába	ČJA1/92/17
Charakteristika	jen nár.	
Zeměpisný výskyt		
<i>hebama</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ celá oblast Slezska (bez již. úseku) ▪ 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 813, 818, 819, 820, 822, 825, 826, 827, 828, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 81, 82, 84 	
Lokalizace	801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811 , 812 X, 813 , 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818, 819, 820 , 821 X, 822 , 823 X, 824 X, 825, 826, 827, 828 , 829 X, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 81, 82, 83 X, 84	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>babka</i> (již. úsek Slezska), <i>babacula</i> (Jablunkovsko) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>karmaš</i>	posvícení (císařské)	ČJA2/464/223
<i>kermaš</i>		
<i>krmaš</i>		
Charakteristika	viz heslo ČJA2/462/222	
Zeměpisný výskyt		
<i>karmaš</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ záp. úsek slez. nár. ▪ 802, 803, 804, 805, 806, 807, 810, 811, 813, 81 	
<i>kermaš</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ přechodná česko-polská nářečí ▪ 808, 814, 818, 819, 820, 821, 822, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 84 	
<i>krmaš</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ostravický úsek ▪ 809, 812, 815, 816, 817, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 82, 83 	
Lokalizace	(801 X), 802 a, 803 a, 804 a, 805 a, 806 a, 807 a, 808 b, 809 c, 810 a, 811 a, 812 c, 813 a, 814 b, 815 c, 816 c, 817 c, 818 b, 819 b, 820 b, 821 b, 822 b, 823 c, 824 c, 825 c, 826 c, 827 c, 828 c, 829 c, 830 b, 831 b, 832 b, 833 b, 834 b, 835 b, 836 b, 81 a, 82 c, 83 c, 84 b	

Způsob přejetí	viz heslo ČJA2/462/222
Poznámky	▪ viz heslo ČJA2/462/222

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>rata</i>	potkan, krysa	ČJA2/98/29
Charakteristika	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>rata</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sporadicky na Novojičínsku (doloženo pouze v Trojanovicích, o. Nový Jičín) ▪ 817 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 , 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm. <i>Ratte</i> (to z lat.)	
Poznámky	Další varianty: <i>š'ur</i> (převážná část Slezska), <i>krysa</i> (průnik do měst), <i>velká myš</i> (dubleta k <i>š'ur</i> , záp. část Slezska), <i>potkan</i> (doloženo u jedné položky: Příbor)	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>karmaš</i>	pouť (titulární slavnost)	ČJA2/462/222
<i>kermaš</i>		
<i>krmaš</i>		
Charakteristika		
<i>karmaš</i>	m. jen nář.; Jg <i>těž karmeš</i> „posvícení, hody“, Bš „císařské posvícení“ Opav., Kl <i>karmáš, karmeš</i> „posvícení“, viz <i>kermaš</i>	
<i>kermaš</i>	m. jen nář.; Jg <i>kermeš</i> slc. „posvícení“, SSJ <i>kermeš</i> nář. „hody spojené s lidovou zábavou“, pol. <i>kiermasz</i> , „místní kostelní slavnost, obvykle při příležitosti svátku patrona daného kostela“, hluž. <i>kermuš, kermuša</i> „posvícení“	
<i>krmaš</i>	jen nář.; Kt, Bš, laš., SSJČ nář., u všech <i>krmaš</i> „posvícení“	
Zeměpisný výskyt		
<i>karmaš</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ záp. skup. slez. nář. ▪ 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 810, 811, 813, 81 	
<i>kermaš</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nejvýchodnější úsek záp. skup. slez. nář. ▪ 830, 832, 833, 834, 84 	
<i>krmaš</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Těšínsko ▪ 812, 815, 827, 82 	
Lokalizace	801 a, 802 a, 803 a, 804 a, 805 a, 806 a, 807 a, 808 X, 809 X, 810 a, 811 a, 812 c, 813 a, 814 X, 815 c, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 c (též <i>krmaš</i>), 828 X, 829 X, 830 b (též <i>kermáš</i>), 831 X, 832 b, 833 b, 834 b, 835 X, 836 X, 81 a, 82 c, 83 X, 84 b	
Způsob přejetí		
<i>karmaš</i>	viz <i>kermaš</i>	
<i>kermaš</i>	adaptací výrazu přejatého z němčiny, viz <i>krmaš</i>	

<i>krmaš</i>	adaptací výrazu přejatého z něm. (střdn. <i>kermesse</i> = spis. <i>Kirmes</i> (<i>Kirchmesse</i>) „posvícení“); nář. realizací se slabičným <i>r</i> (vzniklým hyperkorektním krácením výchozí skupiny <i>-ir-</i>) a slezským krácením z <i>krmáš</i>
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>odpust</i> (Hlučínsko, většina přechodných česko-polských nář.) ▪ <i>karmaš</i> – <i>kermaš</i> – <i>krmaš</i>: hláskoslovná diferenciacie v důsledku rozdílné hláskové adaptace slova cizího původu ▪ <i>karmaš</i>: ve Slezsku také význam „menší hostina po křtu nebo po pohřbu“ (Bš)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>delina</i>	prkno	ČJA1/358/190/221.3
<i>deska</i>		
Charakteristika		
<i>delina</i>	jen nář.; Kt „deska v podlaze“, <i>deliny</i> „dřevěná podlaha“, pol. <i>delina, dylina</i> (Jg zast. <i>dyl</i> „břevno, mostnice“)	
<i>deska</i>	v sled. významu jen nář.; stč. <i>dska</i> , Jg též <i>deška, dska, dcka</i> , SSJČ nář., SSJ <i>doska</i> , pol., hluž. – psl. * <i>dska</i>	
Zeměpisný výskyt		
<i>delina</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Těšínsko a Jablunkovsko ▪ 827, 828, 833, 834, 836, 84 	
<i>deska</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ celá oblast Slezska 	
Lokalizace	801 a, b, 802 a, b, 803 a, b, 804 a, b, 805 a, b, 806 a, b, 807 a, b, 808 a, b, 809 a, b, 810 a, b, 811 a, b, 812 a, b, 813 a, b, 814 a, b, 815 a, b, 816 a, b, 817 a, b, 818 a, b, 819 a, b, 820 a, b, 821 a, b, 822 a, b, 823 a, b, 824 a, b, 825 a, b, 826 a, b, 827 a, b, 828 a, b, 829 a, b, 830 a, b, 831 a, b, 832 a, b, 833 a, b, 834 a, b, 835 a, b, 836 a, b, 81 a, b, 82 a, b, 83 a, b, 84 a, b	
Způsob přejetí		
<i>delina</i>	přejato z něm. (srov. heslo ČJA1/354/188)	
<i>deska</i>	snad přejato z lat. přes něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>mostina</i> (sporadicky, valašsko-slezské pomezí) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>lochtuša (lochtuše)</i>	prostěradlo	ČJA1/312/160
Charakteristika	(lochtuše) jen nář., pol. <i>łoktusza</i> (stč., Jg i SSJČ <i>loktuše</i> „plachetka, šátek“)	
Zeměpisný výskyt		
<i>lochtuša (lochtuše)</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky, doloženo pouze na Frýdecko-Místecku ▪ 827 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>plachta</i> (na celém území Slezska), <i>prostěradlo</i> (na území měst) 	

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Přejatý výraz <i>lajntuch</i>, jehož se užívalo na většině území Čech vedle slova prostěradlo, se pro přetíženost mapy nesleduje.
--	---

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>kocicál</i>	přeslička	ČJA2/275/115
Charakteristika	jen nář.; Bš laš <i>kocicat</i>	
Zeměpisný výskyt		
<i>kocicál</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vých. část Slezska ▪ 816, 817, 818, 822, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 82, 84 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816, 817, 818 , 819 X, 820 X, 821 X, 822 , 823 X, 824, 825, 826, 827, 828, 829 , 830 X, 831, 832, 833 (sporadicky), 834, 835, 836 , 81 X, 82, 83 X, 84	
Způsob přejetí	z něm. nář. <i>Katzenzahl</i> (z <i>Katzenzagel</i> „kočičí ocas“)	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>kočí chvost</i> (Jablunkovsko), <i>kočák</i> (Jablunkovsko), <i>přaska</i> (záp. pol. Slezska), <i>přeslička</i> (průnik do měst) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>rygol</i>	příkop u cesty	ČJA2/330/146
<i>škarpa</i>		
Charakteristika		
<i>rygol</i>	SSJČ, SSJ (Kt <i>stoka</i>)	
<i>škarpa</i>	Jg, Kt též <i>škarba</i> , SSJČ, Bš (též <i>příkop u železnice</i>)	
Zeměpisný výskyt		
<i>rygol</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ doloženo v jediném bodě (Příbor) ▪ 83 	
<i>škarpa</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vých. Slezsko ▪ 809, 815, 822, 824, 826, 828, 829, 831, 832, 833, 834, 835 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 b , 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 b , 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 b , 823 X, 824 b , 825 X, 826 b , 827 X, 828 b, 829 b , 830 X, 831 b, 832 b, 833 b, 834 b, 835 b , 836 X, 81 X, 82 X, 83 a , 84 X	
Způsob přejetí		
<i>rygol</i>	z franc. přes něm. <i>Rigol(e)</i>	
<i>škarpa</i>	ze st. něm. <i>Skarpe</i>	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>příkop(a)/kříkopa</i> (celé území Slezska) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>paradajka</i>	rajské jablíčko	ČJA2/86/23
<i>paradajské</i>		
<i>paradajské jabko</i>		
<i>paradajz</i>		
<i>paradízepfl</i>		
<i>rajča</i>		
<i>rajče</i>		

<i>rajské jabko</i>		
<i>rajské jablíčko</i>		
<i>tomata</i>		
Charakteristika		
<i>paradajka</i>	jen náf.; SSJ hovor., odvozeno od adjektiva <i>paradajský</i> , viz <i>paradajské jablíčko/jabko</i> (<i>paradajské jabko</i> : jen náf.; Kt, <i>paradajská jablka</i> – sousloví; <i>paradajské jablíčko</i> : jen náf.; SSJČ náf., viz <i>paradajské jabko</i> ; substantivní část sousloví představuje formální dem. od <i>jablko</i>)	
<i>paradajské</i>	n. sg. Jen náf., substantivizací adjektiva z dvouslovného spojení <i>paradajské jablíčko/jabko</i> , viz výše <i>paradajka</i> : <i>paradajské jablíčko/jabko</i>	
<i>paradajské jabko</i>	jen náf.; Kt <i>paradajská jablka</i>	
<i>paradajz</i>	jen náf.	
<i>paradízepfl</i>	jen náf.	
<i>rajča</i>	jen náf., viz <i>rajče</i> , novotvar podle substantiv náf. typu <i>kuřa</i> (forma s neprovedenou přehláskou 'a > e)	
<i>rajče</i>	n. SSJČ – univerbizací sousloví <i>rajské jablíčko/jabko</i> , viz <i>rajské jablíčko/jabko</i>	
<i>rajské jabko</i>	Kt, SSJČ, u obou <i>rajské jablko</i> , ve stč. „granátové jablko“; námi sledovaný význam je až novočeský	
<i>rajské jablíčko</i>	SSJČ, viz <i>rajské jabko</i> a <i>paradajské jablíčko</i>	
<i>tomata</i>	f. jen náf.; SSJČ říd. <i>tomata</i> , <i>tomáta</i> (n. pl.), SSJ <i>tomatový</i> (kuchařský termín), hluž. <i>tomata</i> (f.)	
Zeměpisný výskyt		
<i>paradajka</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ česko-polský smíšený pruh ▪ 814, 827, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 82, 84 	
<i>paradajské</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zcela ojediněle na Hlučínsku ▪ 821 	
<i>paradajské jabko</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ záp. polovina Slezska ▪ 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 81, 82, 83 	
<i>paradajz</i> (d)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky na přilehlém polském území ▪ 801 	
<i>paradízepfl</i> (e)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky na přilehlém polském území ▪ 819 	
<i>rajča</i> (f)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Frýdecko-Místeco ▪ 816, 817, 823, 825 	
<i>rajče</i> (g)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rozšířené na celém území ČR, ve Slezsku méně pravidelně, ve městech ▪ 81, 82, 83, 84 	
<i>rajské jabko</i> (h)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ střední pruh Slezska ▪ 806, 807, 808, 810, 811, 812, 813, 814, 817, 823, 824, 825, 826, 828, 81, 83 	

<i>rajské jablíčko</i> (ch)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky na přilehlém polském území ▪ 819
<i>tomata</i> (i)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hlučínsko ▪ 808, 818, 820, 822, 830
Lokalizace	801 c, d, 802 c, 803 c, 804 c (pararajské japko), 805 c, 806 c, h, 807 c, h, 808 c, h, i, 809 c (pararajské japko), 810 c, h, 811 c, h, 812 c, h, 813 c, h, 814 a, c, h, 815 c, 816 c, f, 817 c, f, h, 818 c, i, 819 c, e (paradizepfl), ch (r. jabluško), 820 c, i, 821 b, c, 822 c, i, 823 c, f, h, 824 c, h, 825 c, f, h, 826 c, h, 827 a, c, 828 c, h, 829 c, 830 c, i, 831 a, 832 a, 833 a (paradejka), 834 a, 835 a, 836 a, 81 c, g, h, 82 a, c, g, 83 c, g, h, 84 a, g
Způsob přejetí	
<i>paradajka</i>	viz <i>paradajské jabko</i>
<i>paradajské</i>	(<i>paradajské jablíčko/jabko</i> , viz výše: <i>paradajka</i>)
<i>paradajské jabko</i>	adjektivní část odvozena od prvního členu složeniny přejatého z rakouské němčiny (<i>Paradeis-</i>), substantivní část tvoří překlad druhého členu něm. složeniny (<i>Paradeis-apfel</i>) <i>jablko</i> , ob. <i>jabko</i>
<i>paradajz</i>	přejato z rak. němčiny (<i>Paradeisapfel</i>)
<i>paradizepfl</i>	přejato z něm. <i>Paradiesäpfel</i> (pl.)
<i>rajča</i>	viz <i>rajče</i>
<i>rajče</i>	viz <i>rajské jablíčko/jabko</i>
<i>rajské jabko</i>	překlad něm <i>Paradiesapfel</i> , popř. <i>Paradeisapfel</i> (rakouská něm.)
<i>rajské jablíčko</i>	viz <i>rajské jabko</i> a <i>paradajské jablíčko</i>
<i>tomata</i>	z franc. <i>tomate</i> (to z indiánských jazyků) prostřednictvím něm. <i>Tomate</i> (rajské jablíčko)
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Diference v typu pojmenování: <i>rajské jablíčko</i> – <i>rajče</i> ▪ Lexikální protiklad: <i>raj-</i> – <i>paradaj-</i> ▪ Hlásková diference: <i>rajče</i> – <i>rajča</i> ▪ Pěstování této plodiny na našem území až na začátku 20. století – základními pojmenováními: <i>rajské jablíčko/jabko</i>, <i>paradajské jablíčko/jabko</i> (vznik překladem něm. složeniny). Tyto složeniny fundujícím základem pro tvoření jednoslovných pojmenování (v nářečí pociťována jako novější: <i>rajče</i>, <i>paradajka</i>). ▪ velmi časté dublety a triplety

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>cipel</i>	rampouch	ČJA2/374/166
Charakteristika	jen nář., Jg též <i>cíp</i> „něco přesahujícího“, Kt též <i>cíp</i> , <i>ciplik</i> , Kl <i>cipfel</i> , pol. <i>cypel</i> , u všech „špičatý konec“	
Zeměpisný výskyt		
<i>cipel</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sporadicky, roztroušeně ▪ 818, 83 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818	

	(cypulik), 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 , 84 X
Způsob přejetí	přenesením pojmenování přejatého z něm.
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>střempel</i> (středopavský nář. typ, Hlučínsko), <i>snopel</i> (přechodná česko-polská nář.), <i>žangel</i> (sz. Opavsko), <i>zvingel/cigára</i> (vých. od Opavy), <i>cibuch</i> (Těšínsko), <i>rampouch</i> (ve městech)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>hrozinka</i>	rozinka	ČJA2/470/226
<i>rozenka</i>		
Charakteristika		
<i>hrozinka</i>	Jg, Kt též <i>hrozínka</i> , SSSJČ (zprav. mn. <i>hrozinky</i>), SSSJ <i>hroziénko</i> n. (zprav. mn. <i>hroziénka</i>), hluž. <i>hrózyňka</i>	
<i>rozenka</i>	jen nář., Jg slc.	
Zeměpisný výskyt		
<i>hrozinka</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ (včetně jejích variant – ty nejsou něm. původu, proto zde nejsou zaznamenány) téměř celé území slez. nář., ve městech ▪ 812, 814, 815, 816, 817, 823, 829, 83, 84 	
<i>rozenka</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ přechodná česko-polská nář., sz. okraje Slezska ▪ 801, 802, 803, 813, 818, 819, 820, 822, 826, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 84 	
Lokalizace	801 b (ruzenka), 802 b , 803 b , 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 a , 813 b (nedubl.), 814 a , 815 a , 816 a , 817 a , 818 b , 819 b , 820 b , (821 X), 822 b , 823 a , 824 X, 825 X, 826 b , 827 X, 828 X, 829 a , 830 b (ruzenka), 831 b (ruzenka), 832 b , 833 b , 834 b , 835 b (ruzenka), 836 b (ruzenka), 81 X, 82 X, 83 a , 84 a, b	
Způsob přejetí		
<i>hrozinka</i>	z <i>rozinka</i> , náslovné <i>h-</i> na základě spojení s <i>hrozen</i> , viz <i>rozinka</i> (viz <i>rozenka</i>)	
<i>rozenka</i>	z něm., viz <i>rozinka</i> , <i>-e-</i> na základě spojení s <i>hrozen</i> (<i>rozinka</i> : Jg, SSSJČ (zprav. mn. <i>rozinky</i>), pol. <i>rodzyňka</i> , <i>rodzynek</i> m., hluž. <i>rózyňka</i> – z něm. <i>Rosine</i> , to z fr. <i>raisin</i> „hrozen“ (lat. <i>racēmus</i>)	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>hrozenka</i> (středopavský typ s přesahem do již. cípu slez. nář.) ▪ <i>hrozinka</i> – <i>rozenka</i>: hláskoslovný rozdíl, ačkoli se tyto výrazy liší svým vývojem (<i>rozinka</i>: z něm. <i>Rosine</i>, <i>hrozenka</i>: z <i>hrozen</i>, <i>hrozinka</i>: kontaminací <i>rozinka</i> a <i>hrozenka</i>) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>flanca</i>	sazenice (i kolektivum)	ČJA2/76/15
<i>flancek</i>		
<i>flancka</i>		
Charakteristika		
<i>flanca</i>	jen nář.; pol.	
<i>flancek</i>	jen nář., rodová varianta slova <i>flancka</i> , viz <i>flanca</i>	
<i>flancka</i>	jen nář., snad formální deminutivum k <i>flanca</i> , viz <i>flanca</i>	

Zeměpisný výskyt	
<i>flanca</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hlučínsko ▪ 808, 818, 819, 830
<i>flancek</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ řídce na Frýdecku ▪ 805, 826, 836
<i>flancka</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ téměř celé Slezsko ▪ 802, 803, 804, 805, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 836, 81, 82, 84
Lokalizace	801 X, 802 c, 803 c, 804 c, 805 b, c, 806 X, 807 c, 808 a, c, 809 c, 810 c, 811 c, 812 c, 813 c, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 a, c, 819 a, c, 820 c, 821 c, 822 c, 823 c, 824 c, 825 c, 826 b, c, 827 c, 828 c, 829 c, 830 a, c, 831 c, 832 c, 833 c, 834 c, 835 X, 836 b, c, 81 c, 82 c, 83 X, 84 c
Způsob přejetí	
<i>flanca</i>	adaptací výrazu přejatého z něm. <i>Pflanze</i> (rostlina) a následnou specifikací
<i>flancek</i>	viz <i>flanca</i>
<i>flancka</i>	viz <i>flanca</i>
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>přísada</i> (okrajově na jz. slez. nář.), <i>sadzunka</i> (sporadicky v česko-polských nář.) ▪ Ve městech nebyl průzkum proveden.

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>fornefla</i>	sběračka	ČJA1/286/147
<i>šeblefla</i>		
<i>šaufel</i>		
<i>šufánek</i>		
Charakteristika		
<i>fornefla</i>	jen nář.	
<i>šeblefla</i>	jen nář.	
<i>šaufel</i>	jen nář.	
<i>šufánek</i>	stč., jen <i>šufan</i> , <i>šufán</i> , Jg dem., též <i>šufán</i> , <i>šufek</i> , SSJČ dem., též <i>šufan</i> , obě obl. mor.	
Zeměpisný výskyt		
<i>fornefla</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ již. část ostravického úseku ▪ 809, 815, 816, 817, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 832, 836, 82, 83 	
<i>šeblefla</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dubletní tvar k <i>lžíce</i>, roztroušený výskyt, převážně záp. úsek ▪ 802, 803, 804, 805, 806, 811, 818, 819, 820, 822, 830, 831, 84 	
<i>šaufel</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadický výskyt (doloženo: Nýdek, o. Frýdek-Místek) ▪ 834 	
<i>šufánek</i> (d)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Novojičínsko (doloženo i v Českém Těšíně) ▪ 809, 812, 814, 83, 84 	

Lokalizace	801 X, 802 b (šepflefla), 803 b , 804 b (šebleška), 805 b (šeblefl), 806 b , 807 X, 808 X, 809 a, d , 810 X, 811 b , 812 d , 813 X, 814 d , 815 a , 816 a , 817 a (forlefla), 818 b (šepflefla, šepkela), 819 b , 820 b , 821 X, 822 b (šeblefka), 823 X, 824 a , 825 a , 826 a , 827 a , 828 a , 829 a , 830 b , 831 b (šepflefla), 832 a , 833 X, 834 c , 835 X, 836 a (forlefla), 81 X, 82 a , 83 d, a (forlefla), 84 b, d
Způsob přejetí	
<i>fornefla</i>	přejato z něm.
<i>šeblefla</i>	přejato z něm.
<i>šaufel</i>	přejato z něm., expresivní přenesení významu z něm. <i>Schaufel</i> (lopata)
<i>šufánek</i>	přejato z něm.
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: odvozeniny s předponou <i>na-</i> (<i>naběračka</i>, <i>nabíračka</i>, ve městech i vesnických lokalitách), různé obměny výrazu <i>lžíce</i> (<i>velká ležka</i>: převážně záp. část Slezska a na Jablunkovsku)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>špyrka</i> (popř. <i>šperka</i>)	slanina	ČJA1/248/125
Charakteristika	jen nář.; Kt <i>šperka</i> mor., pol. <i>szperka</i> , <i>szpyrka</i> zast. (též „škvarek“)	
Zeměpisný výskyt		
<i>špyrka</i> (popř. <i>šperka</i>)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Těšínsko a Bohumínsko ▪ 826, 827, 828, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 84 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 , 827 , 828 , 829 X, 830 X, 831 , 832 (sporadicky), 833 , 834 , 835 , 836 , 81 X, 82 X, 83 X, 84	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>špek</i> (většina zkoumaného území ČR) ▪ stejný význam jako <i>škvarek</i> (viz heslo ČJA1/244/122) ▪ <i>špyrka</i> – <i>šperka</i>: hláskoslovná obměna 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>blindšlajche</i>	slepýš	ČJA2/178/67
Charakteristika	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>blindšlajche</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky na Opavsku (doloženo v obci Bohuslavice) ▪ 808 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 (nedubl.), 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>slepýš</i> (Frýdecko, průnik do měst), <i>vřetenice/vřetenka</i>, <i>vřítěnka</i> (záp. podskupina slez. nář., již. část vých. podskupiny slez. nář.) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>šnek</i>	slimák	ČJA2/166/61
Charakteristika	jen nár.	
Zeměpisný výskyt		
<i>šnek</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ doloženo v jediném bodě (Opava) ▪ 81 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 , 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm. <i>Schnecke</i>	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>slimák</i> (celé území Slezska) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>marijenkefr</i>	sluněčko sedmitečné	ČJA2/131/47
Charakteristika	jen nár.	
Zeměpisný výskyt		
<i>marijenkefr</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ přilehlé polské oblasti ▪ 801, 818 	
Lokalizace	801 (maryenkevr), 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 , 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm. <i>Marienkäfer</i>	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>nadburečka</i> (Hlučínsko), <i>zrnečko brnečko/brnečko</i> (Opavsko), <i>marunka</i> (pomezí slez. a vm. dialektů), <i>menurka</i> (Opavsko), <i>bedrunka</i> (vých. a stř. část Slezska) ▪ pro Slezsko charakteristický sufix <i>-unka</i> (X <i>-linka</i>, Čechy, Morava) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>šupka</i>	slupka	ČJA2/66/10
<i>šupa</i>		
<i>šlupina</i>		
<i>šelina</i>		
Charakteristika		
<i>šupka</i>	jen nár.; Jg, SSJČ nár., Bš, formální deminutivum od <i>šupa</i> , viz <i>šupa</i>	
<i>šupa</i>	v sled. významu jen nár.; Jg, Bš laš., SSJ	
<i>šlupina</i>	Jg, SSJČ ob., též <i>slupina</i> říd., pol. a dluž. <i>tupina</i> (hluž. <i>tupizna</i> „ořechová skořápka“), kontaminací <i>slupka</i> (slupka: Jg, SSJČ, ke zvukomalebnému slovesu <i>lupati</i> „loupat“) a <i>šupina</i> (v sled. význ. jen nár.; Jg, SSJČ říd., specifikačním sufixem <i>-ina</i> od <i>šupa</i>)	
<i>šelina</i>	jen nár.	
Zeměpisný výskyt		

<i>šupka</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ záp. pruh, roztroušeno po střední a sv. části Slezska ▪ 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 810, 811, 813, 814, 821, 825, 831, 81, 82, 83, 84
<i>šupa</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ostravsko ▪ 809, 812, 813, 815, 816, 817, 823, 824, 825, 826, 829, 832, 834, 836, 82, 83
<i>šlupina</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky, doloženo pouze v jednom bodě (Dolní Lutyně, o. Karviná) ▪ 831
<i>šelina</i> (d)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky, doloženo pouze v jednom bodě (Lukavec, o. Nový Jičín) ▪ 806
Lokalizace	801 a, 802 a, 803 a, 804 a, 805 a, 806 a (sporadicky), d, 807 a, 808 X, 809 b, 810 a, 811 a, 812 b, 813 a, b, 814 a, 815 b, 816 b, 817 b, 818 X, 819 X, 820 X, 821 a, 822 X, 823 b, 824 b, 825 a, b, 826 b, 827 X, 828 X, 829 b, 830 X, 831 a, c, 832 b, 833 X, 834 b, 835 X, 836 b, 81 a, 82 a, b, 83 a, b, 84 a
Způsob přejetí	
<i>šupka</i>	viz <i>šupka</i>
<i>šupa</i>	z něm. <i>Schuppe</i>
<i>šlupina</i>	částečně viz <i>šupa</i>
<i>šelina</i>	od nář. <i>šelat</i> „loupat“, to přejato z něm. <i>schälen</i>
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>kože</i> (Opavsko, zde nedubl.), <i>skura</i> (Hlučínsko, přilehlá území v Polsku a Frýdecko), <i>skurka</i> (Těšínsko a Jablunkovsko), <i>slupka/šlupka</i> (proniká do měst)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>frýzle</i>	spalnice	ČJA1/174/71
<i>mozgry</i>		
Charakteristika		
<i>frýzle</i>	jen nář.	
<i>mozgry</i>	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>frýzle</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky, doloženo pouze v jednom bodě (Nýdek, o. Frýdek-Místek) ▪ 834 	
<i>mozgry</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ okolí Opavy a přilehlé vesnice v Polsku ▪ 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 810, 811, 818, 820, 81 	
Lokalizace	801 b, 802 b, 803 b, 804 b, 805 b, 806 b, 807 b, 808 b, 809 X, 810 b, 811 b, 812 X, 813 b, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 b, 819 X, 820 b, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 a (frýzle), 835 X, 836 X, 81 b, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí		
<i>frýzle</i>	formantem <i>-e</i> (jako neštovice, příušnice) z <i>frýzl</i> , to přejato z něm. <i>Friesel</i>	

<i>mozgry</i>	nepříliš jasné, snad ze starobylého domácího pl. * <i>mosyry</i> , spíš však přejato z něm.
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>ospice</i> (ostravický úsek, přilehlé polské oblasti), <i>osýpky</i> (většina slez. území), <i>spalničky</i> (ve městech: Opava, Ostrava, Příbor, Český Těšín)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>tumlovat se</i>	spěchat	ČJA1/158/61
Charakteristika	Jg, SSJČ poněkud zast. ob.	
Zeměpisný výskyt		
<i>tumlovat se</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ slezsko-východomoravské pomezí s přesahy na Ostravsko ▪ 812, 814, 817, 823, 824, 825, 835 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 , 813 X, 814 , 815 X, 816 X, 817 , 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 , 824 , 825 , 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 , 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>pospíchat</i> (již. Slezsko), <i>spíchat</i> (sporadicky na Těšínsku a Jablunkovsku), <i>uvíjat se</i> (záp. Slezsko), <i>zavodit se</i> (ostravický úsek) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>ryčla</i>	stolička	ČJA1/304/156
<i>šamrle</i>		
Charakteristika		
<i>ryčla</i>	jen nář., Kt též <i>ručla</i>	
<i>šamrle</i>	f. Kt <i>šamllice</i> , SSJČ též <i>šamrdle</i> f., říd. <i>Šamrle</i> n., vše zast. ob., SSJ <i>šamel</i> , <i>šamlík</i> , <i>šamrlík</i> , <i>šamerlík</i> hovor. Zast.	
Zeměpisný výskyt		
<i>ryčla</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ záp. část Slezska ▪ 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 816, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 830, 831, 832, 81, 84 	
<i>šamrle</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Novojičínsko, Frýdecko-Místeko ▪ 811, 814, 817, 826, 83 	
Lokalizace	801 a, 802 a, 803 a, 804 a, 805 a, 806 a, 807 a (ryčla), 808 a, 809 a (ryčla), 810 a (ryčla), 811 a, b (šamlík), 812 a , 813 X, 814 b , 815 X, 816 a, 817 b, 818 a, 819 a, 820 a, 821 a, 822 a, 823 a , 824 X, 825 X, 826 b, 827 X, 828 X, 829 X, 830 a, 831 a, 832 a, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 a, 82 X, 83 b, 84 a	
Způsob přejetí		
<i>ryčla</i>	přejato z něm.	
<i>šamrle</i>	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>stoleček/(malý) stolek/stůlek</i> (vých. Slezsko) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>dachuvka</i>	střešní taška	ČJA1/376/207
<i>taška</i>		
Charakteristika		
<i>dachuvka</i>	jen nář.; pol. <i>dachówka</i> (Jg <i>dachovice</i> „došek“)	

<i>taška</i>	Jg, SSJČ
Zeměpisný výskyt	
<i>dachuvka</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ přechodná česko-polská nářečí ▪ 801, 818, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 84
<i>taška</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ na území Slezska nově, sporadický výskyt ▪ 817, 822, 829, 81, 82, 84
Lokalizace	801 a , 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 b , 818 a , 819 X, 820 X, 821 X, 822 b , 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 b , 830 X, 831 a , 832 a , 833 a , 834 a , 835 a , 836 a , 81 b , 82 b , 83 X, 84 a , b
Způsob přejetí	
<i>dachuvka</i>	odvozeno z přejatého něm. <i>Dach</i>
<i>taška</i>	přejato z něm.
Poznámky	Další varianty: <i>s-/křidlice</i> (typický výraz pro Slezsko), <i>taška</i> (pronikání do měst), <i>křidla</i> (velmi sporadicky v nejjiž. Cípu slez. nář.)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>caukenyk</i>	střízlík	ČJA2/110/36
Charakteristika	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>caukenyk</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zejména v přilehlých polských oblastech ▪ 801, 819, 826 	
Lokalizace	801 , 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 (caukenich), 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 (caukenik), 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm. <i>Zaunkönig</i>	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>myši králík</i> (vých. část slez. dialektů), <i>plotník</i> (Hlučínsko), <i>čížek</i> (záp. Slezsko), <i>stříž</i> (jz. okraj slez. nář.), <i>trcek</i> (sz. okraj Slezska) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>johanyskyver</i>	světluška	ČJA2/130/46
Charakteristika	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>johanyskyver</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ přilehlé polské oblasti ▪ 801, 818 	
Lokalizace	801 (johanyskevr), 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 , 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	z něm. <i>Johanniskäfer</i>	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>svatojánský chrobáček</i> (ojediněle v sev. Slezsku), <i>svatojánská</i> > <i>svatojáncká</i> (změna souhláskové skupiny v jz. části Slezska), <i>janíček</i> (vých. Slezsko), <i>světly janíček</i> (řídce ve vých. Slezsku), <i>svatojáněk</i> (již. slezská hranice), <i>světluška</i> (průnik do 	

	měst)
--	-------

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>tvargle</i>	syrečky	ČJA1/229/111
Charakteristika	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>tvargle</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mluva mládeže moravských měst, s přesahem do slezských měst ▪ 82, 84 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 , 83 X, 84	
Způsob přejetí	přejato z něm. <i>Quargel</i> , skupina <i>kv-</i> změněna na <i>tv-</i> podle <i>tvaroh</i> , <i>tvarůžky</i>	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>tvarůžky</i> (doložena i forma <i>tvarůžka</i> f., celé území Slezska), <i>homolky</i> (sev. Slezsko) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>molka</i>	syrovátka	ČJA1/224/108
Charakteristika	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>molka</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sporadicky v jz. úseku Slezska ▪ 806, 813 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 , 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 , 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>syrovátka</i> (celé území s výjimkou sev. části Slezska), <i>kapálka</i> (sev. území Slezska), <i>podmiščánka</i> (jž. část slez. nář., úzký pás při horní Ostravici), <i>sivula</i> (širší Těšínsko) ▪ K bohatému lexikálnímu rozrůznění dochází pouze na poměrně malém území Slezska. 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>flider</i>	šeřík	ČJA2/46/1
Charakteristika	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>flider</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opavská skupina, sporadicky ▪ 801, 808 	
Lokalizace	801 (flyder), 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 , 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm. <i>Flieder</i> (šeřík)	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>bez</i> (přechodná česko-polská nářečí, průnik do měst), <i>chebz</i> (zbývající území Slezska), <i>šeřík</i> (průnik do měst) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>nupel</i>	šídítko	ČJA1/104/26
Charakteristika	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>nupel</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ malý areál ve vých. části Hlučínska a v přilehlých bodech v Polsku ▪ 801, 808, 818, 819 	
Lokalizace	801 (nuplik), 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 , 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 , 819 , 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>cumel</i> (převážná část Slezska), <i>dudlík</i> (velmi sporadicky, průnik do měst), <i>dudel</i> (velmi sporadicky, průnik do měst) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>špyrka</i>	škvarek	ČJA1/244/122
<i>šperka</i>		
Charakteristika		
<i>špyrka</i>	jen nář.	
<i>šperka</i>	jen nář.; pol- <i>szperka</i> (těž „slanina“; Jg jen „jelita, jitrnice, klobásy“, tedy patrně „výslužka ž vepřových hodů“)	
Zeměpisný výskyt		
<i>špyrka</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vých. část slez. nářečí ▪ 822, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 82, 84 	
<i>šperka</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ malé území vých. od řeky Ostravice ▪ 825, 826, 827, 828, 829 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 a , 823 X, 824 X, 825 b , 826 b , 827 b , 828 b , 829 b , 830 a , 831 a , 832 a , 833 a , 834 a , 835 a , 836 a , 81 X, 82 a , 83 X, 84 a	
Způsob přejetí		
<i>špyrka</i>	viz šperka	
<i>šperka</i>	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>škvarek</i> (již. část Slezska), <i>škvarka</i> (f., podoba shodující se rodem s polštinou, sev. okraj slez. nářečí), <i>oškvarek</i> (jz. pruh slez. nář.) ▪ <i>šperka</i>: ve Slezsku i význam „slanina, výslužka z vepřových hodů“ ▪ <i>špyrka</i> – <i>šperka</i>: hláskoslovný rozdíl 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>ornknajpr</i>	škvor	ČJA2/160/58
Charakteristika	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		

<i>ornknajpr</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky v přilehlé polské oblasti ▪ 801
Lokalizace	801 , 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X
Způsob přejetí	přejato z něm. * <i>Ohrenkneiper</i> (ten, který štípe do uší)
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>škvor</i> (Jablunkovsko), <i>štipka/ščipka</i> (ve Slezsku převládá), <i>klišťák</i> (na území Slezska sporadicky)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>hozentregy</i>	šle	ČJA1/192/83
<i>štry</i>		
<i>šráky</i>		
<i>šle</i>		
Charakteristika		
<i>hozentregy</i>	jen nář.	
<i>štry</i>	jen nář.	
<i>šráky</i>	Jg mor., SSJČ zast. ob.	
<i>šle</i>	Jg, SSJČ, pol. <i>szelka</i> (kdežto <i>szla</i> „řemen přes ramena, např. od trakaře“), hluž. <i>slě</i> – pův. „řemen nebo popruh u koňského postroje“, tak už stč.	
Zeměpisný výskyt		
<i>hozentregy</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ přechodná česko-polská nářečí ▪ 817, 825, 836, 827, 828, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 82, 84 	
<i>štry</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opavská nář. skupina ▪ 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 810, 811, 813, 814, 818, 819, 820, 822, 830, 81 	
<i>šráky</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ moravská nář. s přesahy do Slezska ▪ 809, 812, 815, 816, 817, 821, 822, 824, 827, 828, 829, 82, 83 	
<i>šle</i> (d)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ severovýchodní Čechy, sporadický výskyt ve městech ve východním cípu slez. nářečí a opavském úseku ▪ 81, 84 	
Lokalizace	801 b, 802 b, 803 b, 804 b, 805 b, 806 b, 807 b, 808 b, 809 c, 810 b, 811 b, 812 c, 813 b, 814 b, 815 c, 816 c, 817 c, a (též hozntraky), 818 b, 819 b, 820 b, 821 c, 822 b, c, 823 c, 824 c, 825 a (hozndroky), 826 a, 827 a (ozntrogy), c, 828 c, a (hozyntrogy), 829 c, 830 b, 831 a (hozentreg'i), 832 a (hozentreg'i), 833 a (hozentreg'i), 834 a (hozentreg'i), 835 a (hozentreg'i), 836 a (hozentreg'i), 81 b, d, 82 a, c, 83 c, 84 a (hozentreg'i), d	
Způsob přejetí		
<i>hozentregy</i>	přejato z něm.	
<i>štry</i>	přejato z něm.	
<i>šráky</i>	přejato z něm., změněním s <i>tráky</i> (stč. <i>traky</i> „popruhy“)	
<i>šle</i>	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>kšandy</i> (průnik do měst(

	▪ <i>hozentregy</i> : bohatě hláskově obměněné slovo
--	--

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>vancka</i>	štěnice	ČJA2/162/59
Charakteristika	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>vancka</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hlučínsko a sledované lokality v Polsku ▪ 808, 818, 820, 822, 830 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 , 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 , 819 X, 820 , 821 X, 822 , 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 , 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejetím a adaptací něm. <i>Wanze</i>	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>blošťka</i> (kromě západoopavského okraje), <i>ploštice</i> (Těšínsko, Jablunkovsko), <i>bloštice</i> (Hlučínsko a ostravický úsek), <i>štěnice</i> (průnik do měst, 81, 83, 84) ▪ <i>štěnice</i>: podle Machka se jedná o kalk německého slova <i>Wanze</i> 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>šňůrka (šňůrka)</i>	tkanička	ČJA1/189/81/220.8
Charakteristika	v sled. významu jen nář.: Jg (SSJČ „provázek z několika stočených pramenů“) – dem. od <i>šňůra</i> ; <i>šňůrka</i> : jen nář.; Jg jen <i>šnora</i> , <i>šňůra</i> , SSJ <i>šňůrka</i> , starší i <i>šňórka</i> , pol. <i>sznurka</i> , hluž. <i>šňórka</i> – dem. od <i>šňůra</i> (stč. <i>šňóra</i>)	
Zeměpisný výskyt		
<i>šňůrka (šňůrka)</i>	▪ oblast celého Slezska	
Lokalizace	801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 81, 82, 83, 84	
Způsob přejetí	(šňůra) přejato z něm.	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>fachuvka</i>	truhla na mouku	ČJA1/250/127
<i>truhla</i>		
<i>štrych</i>		
<i>židle, žigle</i>		
Charakteristika		
<i>fachuvka</i>	jen nář.	
<i>truhla</i>	v sled. významu jen nář.; Jg <i>moučná</i> i <i>mouční t.</i> – specifikací (SSJČ „někdejší kus nábytku v podobě bedny se sklápěcím víkem, určený k úschově šatstva, potravin a jiných předmětů“, v témž významu SSJ, pol. <i>trugła</i> , <i>truhla</i> , hluž.)	
<i>štrych</i>	v sled. významu jen nář.; Kt	
<i>židle, žigle</i>	v sled. významu jen nář., mor. a slez. varianty zakončené na <i>-la</i> se nacházejí v oblasti neprovedené přehlásky 'a > 'e a vznikly analogií podle nepřehlasovaných podob	
Zeměpisný výskyt		

<i>fachuvka</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Těšínsko ▪ 825, 826, 832, 833
<i>truhla</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jablunkovsko ▪ 814, 815, 816, 817, 827, 828, 831, 834, 825, 829, 833, 834, 835, 836, 83, 84
<i>štrych</i> (c)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ jv. část Slezska ▪ 815, 824, 827, 828, 829, 835
<i>židle, žigle</i> (d)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ záp. úsek slez. nářečí ▪ 801, 802, 803, 804, 805, 806 (žigle), 807, 808, 809, 810, 811, 818, 819, 820, 821, 822
Lokalizace	801 d, 802 d, 803 d, 804 d, 805 d, 806 d (žigle), 807 d, 808 d, 809 d, 810 d, 811 d , 812 X, 813 X, 814 b (špajstruhla), 815 b, c, 816 b, 817 b, 818 d, 819 d, 820 d, 821 d, 822 d , 823 X, 824 c, 825 a, 826 a (fachufka), 827 b, c, 828 b, c, 829 b, c , 830 X, 831 b (truvla), 832 a (fach), 833 a (fakufka), b, 834 b, 835 c, b (trugua), 836 b , 81 X, 82 X, 83 b, 84 b
Způsob přejetí	
<i>fachuvka</i>	odvozeno z <i>fach</i> , to přejato z něm. (SSJČ <i>foch, fach</i> „příhrádka, oddělení“, <i>fachuvka</i> je tedy „truhla s příhrádkami“), patří mezi mladší vrstvu přejatých výrazů
<i>truhla</i>	prejato z něm., patří mezi starší vrstvu přejatých výrazů
<i>štrych</i>	prejato z něm., patří mezi mladší vrstvu přejatých výrazů
<i>židle, žigle</i>	prejato ze stíh. <i>sidel(e)</i>
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>moučnice</i> (Novojičínsko, již. úsek Slezska a sporadicky ve vých. části opavské nář. skupiny)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>hamlara</i>	třešně	ČJA2/51/3
Charakteristika	jen nář. (Jg <i>amarele</i> f., lid. <i>amrhele, hamrale, hamrle</i> , SSJČ <i>amarelka</i> , zast. <i>amarele</i> , ob. <i>amrhele</i> , SSJ <i>amarela</i> „druh višně s nakyslou chutí“)	
Zeměpisný výskyt		
<i>hamlara</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ širší Hlučínsko ▪ 808, 818, 819, 820, 821, 822, 830 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 , 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 (hamlar), 819, 820, 821, 822 , 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 , 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	adaptací z něm. <i>Amarele</i> (to z lat.)	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>střešně</i> (záp. část Slezska), <i>třešně</i> (převážná část Slezska, ve městech) ▪ Změna významu slova „višně“ je poměrně mladá (višně jako pojem zahrnující višně i třešně). Nejen stará čeština, ale ještě i Jungmannův slovník obě blízké rostliny rozlišují. K obdobné změně došlo i u slez. nář. ekvivalentu <i>hamlara</i>, což je varianta slova <i>amarela</i>, které jinak označuje druh višně tvořící přechod k třešním. 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
-----------------------	--------	-------

<i>špandle</i>	třísky	ČJA1/392/216
<i>špilky</i>		
Charakteristika		
<i>špandle</i>	jen nář., Kt <i>špandle</i> (dřívka v jelitech, vých. Morava)	
<i>špilky</i>	jen nář., stč. <i>Špajl</i> , SSjČ <i>špejlek</i> , <i>špejka</i> zdrob. k <i>špejle</i> , <i>špejl</i> (tenká dřevěná tyčinka), SSJ <i>špilka</i> (dřívko)	
Zeměpisný výskyt		
<i>špandle</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ doloženo v jediném bodě (Mokré Lazce, o. Opava) ▪ 807 	
<i>špilky</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ jz. Opavsko ▪ 803, 804, 805, 806, 811 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 b , 804 b , 805 b , 806 b , 807 a , 808 X, 809 X, 810 X, 811 b , 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí		
<i>špandle</i>	přejato z něm. (z deminutiva ke <i>Span</i>)	
<i>špilky</i>	specifikací, přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>štipky</i> (celé Slezsko bez jz. Opavska a již. úseku), <i>třísky</i> (jž. úsek Slezska, roztroušeně po celém Slezsku, průnik do měst), <i>skolky</i> (sporadicky v jz. Slezsku) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>štrucla</i>	vánočka	ČJA2/472/227
<i>štrycle</i>		
Charakteristika		
<i>štrucla</i>	jen nář., pol. <i>strucla</i> (Kt <i>štrucla</i> i <i>štruca</i> „podlouhý chléb“, Ostravsko)	
<i>štrycle</i>	jen nář. (SSJČ „podlouhý chléb, podlouhlé pečivo“)	
Zeměpisný výskyt		
<i>štrucla</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sev. část Slezska ▪ 801, 802, 804, 810, 811, 819, 822, 826, 830, 831, 832, 834, 836, 84 	
<i>štrycle</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sev. okraj vm. nářečí ▪ 806, 814, 83 	
Lokalizace	801 a , 802 a (<i>strucla</i>), 803 X, 804 a , 805 X, 806 b , 807 a , 808 X, 809 X, 810 a , 811 a , 812 X, 813 X, 814 b , (815 X), 816 X, 817 X, (818 X), 819 a , 820 X, 821 X, 822 a , 823 X, 824 X, 825 X, 826 a (<i>štruzla</i>), 827 X, 828 X, 829 X, 830 a , 831 a , 832 a , 833 X, 834 a , 835 a , 836 a , 81 X, 82 X, 83 b , 84 a	
Způsob přejetí		
<i>štrucla</i>	přejato z něm.	
<i>štrycle</i>	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>vánočka</i> (celé území Slezska) ▪ <i>štrycle</i> – <i>štrucla</i>: hláskoslovná diferenciacie ▪ <i>štrucla</i> – <i>štrucla</i>: rodová varianta 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>šmigrust</i>	Velikonoce	ČJA2/446/212
Charakteristika	jen nář. (SSJČ též <i>šmerkust</i> , <i>šmerkous</i> , vše nář. „pomlázka – zvyk“, Bš též <i>šmirgust</i> , oba „mrskačka“, pol. <i>śmigust</i> , <i>śmigus</i> , oba „polévání vodou, pomlázka“)	
Zeměpisný výskyt		
<i>šmigrust</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ stř. část Slezska ▪ 806, 812 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 , 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 , 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přenesením na základě věcné souvislosti, adaptací výrazu přejatého z něm. <i>Smekostern</i> (velikonoční pomlázka, šlehání proutkem; zvyk sám je něm. původu)	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>velká noc</i> (převážná část Slezska), <i>velkanoc</i> (spřežka, přechodná česko-polská nář.), <i>velkonoc</i> (Frýdecko), <i>velikonoce</i> (celé území ČR) ▪ viz heslo ČJA2/456/216 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>rechle</i>	věšák	ČJA1/308/158
Charakteristika	jen nář., SSJČ <i>rechna</i> zast. voj. slang <i>police</i> , <i>poklička na zdi</i>	
Zeměpisný výskyt		
<i>rechle</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Těšínsko ▪ 814, 831, 832, 833, 834, 835, 836 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 (rechra), 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831, 832, 833, 834, 835, 836 , 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pouze v podobě <i>rechla</i>, záp. od Příbora varianta <i>rachla</i> ▪ Další varianty: <i>lišťva/lišteř</i> (většina Slezska), <i>věšák</i> (sev. a vých. část Slezska, města) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>vrbel</i>	větrný vír	ČJA2/348/155
Charakteristika	jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>vrbel</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadicky v přilehlých polských oblastech ▪ 818, 819 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 (vyrbel), 819 (vyrbel, sporadicky), 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	přejato z něm. <i>Wirbel</i> (vítr, víření)	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>povichr</i> (větší část Slezska), <i>pověřří</i> (již. okraj slez. nář.), <i>vír</i> (jv. část Slezska) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>fald</i>	vráska	ČJA1/133/42
<i>rys</i>		
Charakteristika		
<i>fald</i>	Jg, SSJČ přeneseně (stč. „záhyb“, pol. a hluž. <i>fałda</i> v témž významu)	
<i>rys</i>	v sled. významu jen nář. (pol. rysa „rýha“)	
Zeměpisný výskyt		
<i>fald</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sev. Opavsko ▪ 801, 802, 818, 819, 821, 822, 830 	
<i>rys</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vých. část Slezska ▪ 808 	
Lokalizace	801 a, 802 a , 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 b (sporadicky), 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 a (foud), 819 a , 820 X, 821 a, 822 a , 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 a (foud), 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí		
<i>fald</i>	přeneseně ze „záhyb (na látce)“, přejato z něm.	
<i>rys</i>	přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>brázda</i> (sporadicky v již. Slezsku), <i>kraba</i> (celé území Slezska), <i>krab</i> (roztroušeně po stf. a vých. slez. úseku), <i>krabina</i> (sporadicky ve vých. části Slezska), <i>vráska</i> (roztroušeno po celém území Slezska, ve městech) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>kachle</i>	zvýšená část kamen	ČJA1/334/175
Charakteristika	v sled. významu jen nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>kachle</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jablunkovsko a Frýdecko ▪ 801, 816, 817, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 833, 834, 835 	
Lokalizace	801 , 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816, 817 , 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823, 824, 825, 826 (kachloč), 827, 828 (kachloč), 829 , 830 X, 831 X, 832 X, 833, 834, 835 , 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí	specifikač. významu slova přejatého z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>zvyška/vyška</i> (ve Slezsku převládá, <i>vyška</i>: přechodná čes.-pol. nářečí), <i>povalek</i> (již. okraj západoslezské skupiny), <i>kamna</i> (již. část Slezska) 	

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>fechtovat</i>	žebrot	ČJA2/398/182
Charakteristika	SSJČ zast. ob., též <i>chodit po fechtě</i> , ALJ čm., han., <i>fektovat</i> stč., podkrk., <i>fecht</i> han., Uherskohradištsko, <i>chodit fechtem</i> , <i>po fechtě</i> sm., <i>jit fektem</i> podkrk.	
Zeměpisný výskyt		
<i>fechtovat</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ velmi sporadický výskyt, doloženo pouze v jednom bodě (obec Děhylov, o. Opava) ▪ 821 	

Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 X, 816 X, 817 X, 818 X, 819 X, 820 X, 821 (chodit fechtem), 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X
Způsob přejetí	z něm. <i>fechten</i> (žebrot)
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>pýtát</i> (vých. Slezska), <i>chodit po pýtání</i> (stř. a vých. část Slezska), <i>žebrot</i> (ve městech), <i>chodit po ptání</i> (jz. část Slezska)

Nářeční podoba lexému	Význam	Heslo
<i>lenošek</i>	židle	ČJA1/300/154
<i>sesle</i>		
Charakteristika		
<i>lenošek</i>	v sled. významu jen nář.	
<i>sesle</i>	Jg, SSJČ zast. ob. a nář.	
Zeměpisný výskyt		
<i>lenošek</i> (a)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ doloženo v jediném bodě (Kozlovice, o. Frýdek-Místek) ▪ 815 	
<i>sesle</i> (b)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ doloženo v jediném bodě (Trojanovice, o. Nový Jičín) ▪ 817 	
Lokalizace	801 X, 802 X, 803 X, 804 X, 805 X, 806 X, 807 X, 808 X, 809 X, 810 X, 811 X, 812 X, 813 X, 814 X, 815 a , 816 X, 817 b , 818 X, 819 X, 820 X, 821 X, 822 X, 823 X, 824 X, 825 X, 826 X, 827 X, 828 X, 829 X, 830 X, 831 X, 832 X, 833 X, 834 X, 835 X, 836 X, 81 X, 82 X, 83 X, 84 X	
Způsob přejetí		
<i>lenošek</i>	deminutivum od <i>lenoch</i> , přejato z něm.	
<i>sesle</i>	formy s <i>-a</i> vznikly na Moravě analogicky podle nepřehlasovaných podob, viz <i>sesel</i> , přejato z něm.	
Poznámky	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Další varianty: <i>stolek</i> (celé území Slezska), <i>židle</i> (ve Slezsku průnik do měst) 	

Příloha B1

	položky	A pouze ve Slezsku	B pouze mimo Slezsko	C ve Slezsku i mimo něj (stejně výrazy)	D ve Slezsku i mimo něj (jiné výrazy)
1	babička			X	
2	bidýlko nad kamny		X		
3	blatouch			X	X
4	borůvka		X		
5	bouchoř (duté a kyselé plody švestky)			X	X
6	boule				X
7	brousek (u chleba)		X		
8	bubák (uschlý zbytek květu na spodu jablka)			X	
9	břidlice			X	
10	cestář				X
11	cop			X	
12	čejka		X		
13	červ (v ovoci)		X		
14	čistit studnu			X	
15	čmelák		X		
16	čočka	X			
17	dešťovka/žížala		X		
18	dědeček		X		
19	díly plotny			X	X
20	doderky				X
21	doušek	X			
22	dráteník			X	
23	drobenka		X		
24	dřevěná podlaha				X
25	dužina (úzká dřevěná deska tvořící část stěny sudu nebo jiných nádob)		X		
26	dvojčata		X		
27	dýně			X	
28	hadr			X	
29	hezká			X	X
30	houska			X	X
31	hřbitov			X	
32	hřeben střechy		X		
33	hůl	X			
34	chlapec		X		

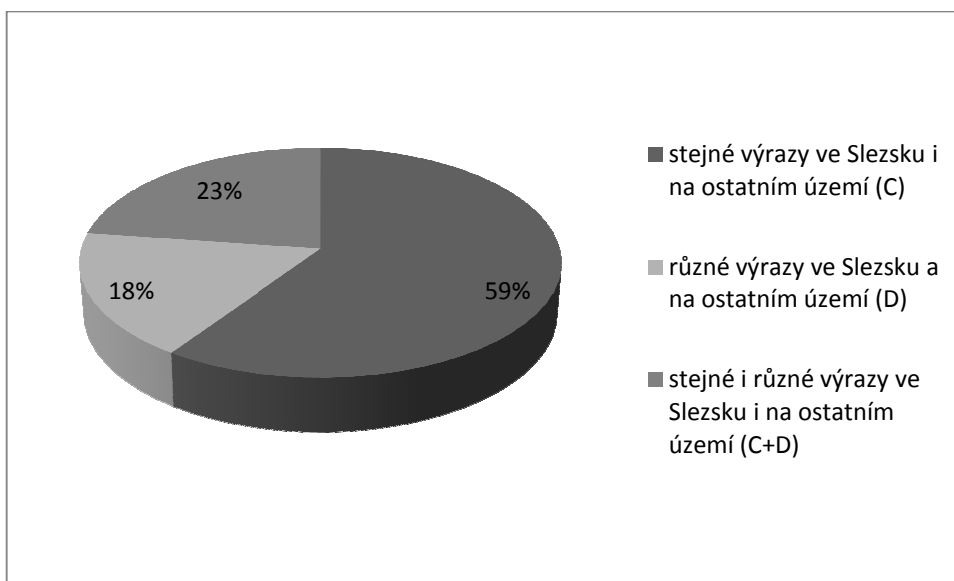
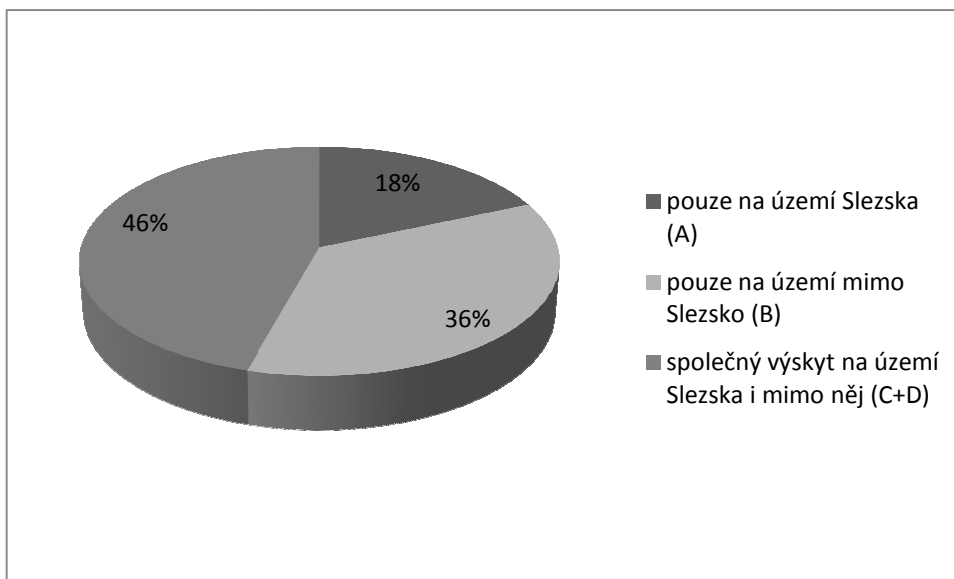
35	chrobák		X		
36	chroust		X		
37	chrpa modrá		X		
38	chumáč ovoce				X
39	chvojí		X		
40	jeptiška			X	
41	jez	X			
42	jitrocel kopinatý		X		
43	jitrocel větší		X		
44	kapusta			X	
45	keř černého bezu				X
46	klíště		X		
47	klouzat se			X	
48	kmen	X			
49	kmotr	X			
50	knedlík			X	X
51	kobliha	X			
52	kolovrátek (flašinet)			X	
53	konipas bílý		X		
54	konvička na mléko			X	
55	kopretina			X	
56	kornout	X			
57	kostelní kůr		X		
58	kropicí konev			X	
59	křížaly		X		
60	kukačka	X			
61	kuželka			X	
62	kvedlačka		X		
63	kyselé mléko		X		
64	lasička		X		
65	lať (plochá dřevěná tyč)			X	
66	ledviny	X			
67	líbat se		X		
68	louč	X			
69	maminka		X		
70	máselnice		X		
71	máslo		X		
72	měchuřina		X		
73	míč			X	
74	milý, milá				X
75	mlází		X		
76	modřín		X		
77	muž			X	
78	nádobí			X	
79	nahlížet		X		
80	na kličku			X	X

81	necičky (dřevěná nádoba na zadělávání těsta, nikoli na chléb)		X		
82	necky			X	
83	nevypalovaná cihla			X	X
84	nudle			X	X
85	obchod (krám)			X	X
86	okapový žlab			X	
87	omáčka	X			
88	omítat	X			
89	opěradlo			X	
90	ostružina			X	
91	ovád		X		
92	papírový sáček			X	
93	petrolej		X		
94	pěšina	X			
95	pěšinka ve vlasech	X			
96	plody černého bezu		X		
97	plody lopuchu				X
98	podlouhlý chléb			X	X
99	podmáslí	X			
100	podpatek			X	
101	pohodný				X
102	poklička		X		
103	polní hlídač			X	X
104	pošťár			X	
105	pomlázka (zvyk)			X	
106	pomněnka			X	
107	porodní bába			X	
108	poslední dny masopustu		X		
109	posvícení (císařské)	X			
110	potkan, krysa				X
111	pouť (titulární slavnost)	X			
112	povidla		X		
113	prkno			X	
114	prostěradlo			X	X
115	přeslička	X			
116	přesnídávka		X		
117	příkop u cesty			X	X
118	půda		X		
119	rajské jablíčko			X	
120	rampouch	X			
121	ropucha		X		
122	rozinka			X	X

123	sazenice (i kolektivum)	X			
124	sběračka			X	
125	sedět na bobku		X		
126	sítka (na mouku)		X		
127	sklep		X		
128	slanina	X			
129	slepýš	X			
130	slimák			X	
131	slunéčko sedmitečné	X			
132	slupka			X	
133	sněhová vánice		X		
134	spalnice			X	
135	spěchat			X	
136	sršeň		X		
137	stolička			X	
138	strop		X		
139	struhadlo		X		
140	střešní taška			X	
141	střízlík	X			
142	světluška	X			
143	sýček		X		
144	sypek (obal peřiny/polštáře, do nějž je nasypáno peří)		X		
145	syrečky			X	
146	syrovátka	X			
147	šeřík	X			
148	šidítka	X			
149	šilhavý		X		
150	šiška		X		
151	škvarek	X			
152	škvor				X
153	šle			X	X
154	štěnice	X			
155	tatínek		X		
156	tkanička			X	
157	truhla na mouku			X	X
158	třešně	X			
159	třísky			X	
160	váček na tabák		X		
161	vánočka			X	X
162	vážka, šídlo		X		
163	Velikonoce			X	
164	věšák				X
165	větrný vír				X

166	vosa		X		
167	vráska			X	
168	vřes		X		
169	záplata		X		
170	zatáčka		X		
171	žebrat			X	
172	židle			X	
173	zvýšená část kamen				X

Příloha B2

Příloha C
(slezské germanismy v Čechách neznámé)

položka	původ	význam
ajzmagazín	Eisenmagazin	sklad železa
bandlík	Bündel	provázek
banšus	Bahnschutz	nádražní policie
binda	Binde	vázanka
cuk	Zug	vlak
dach, dacha	Dach	střecha
dokumštovat	am Ende seiner Kunst sein	být u konce svých sil
drukle	Druckknopf	patentka
fízlbuch		zápisník policejního agenta
glivájn	Glühwein	vařené víno
grintlich	gründlich	důkladně
krmaš	Kirchmesse	mše
krót nemlich	gerade so (nämlich)	právě takový
laga	Lage	vrstva
micka	Mütze	čepice
onklík	Onkel	strýček
rina	Rinne	žlab
sokle	Socke	ponožka
supa	Suppe	polévka
šircla	Schürze	zástěra
šmetrol	Schmettenrolle	krémová trubička
šmórinek	Schmarren	trhanec
šmugl	Schmuggel	šmelina
šmuglovat	schmuggeln	šmelinařit
španer	Spanner	napínák
španek	Spannfeder	pérko na zavařovací sklenice
štajn	Stein	kámen
štekle	Stöckelabsätze	štekle
štrahecle	Schteichhölzer	zápalky
štuc	Stutz	rukávník
šúbandle	Schuhbändlein	tkanička
švonec	Schwanz	malý kousek
terovač	teeren	dehtovat
verk	Werk	dílna
verkšus	Werkschutz	závodní stráž
vinda	Winde	zdvihák
vymajzlovat	ausmeißeln	vydlabat
vyštrejchnout se	vystrojit se	sich ausstreichen
zahajcovat	einheizen	zatopit
zol	Saal	sál
zola	Sohle	podrážka

Příloha D

A – JANEČEK, P.: *Ostravsko-český slovník*. Repronis: Ostrava 2005.

B – Internetový slovník 1: <<http://s78.sweb.cz/ponaszymu.htm>> (staženo dne 20. 2. 2010)

C – Internetový slovník 2: <<http://www.blaf.cz/index.php?body=slovník>> (staženo 20. 2. 2010)

položka	A	B	C	ČJA	Skála	význam
abcybilder			X			obtisk
abcybinder			X			nálepka
abfal			X			odpad
abgebovac (sie)			X			zabývat, zahazovat se
ablauf			X			odtok
ableger			X			sazenička, výhonek
abrechnung			X			vyúčtování
abrychtovac			X			cvičit, cepovat
abtajlung			X			oddělení
adventkranc			X			adventní věnec
achtlik	X		X			osminka
ajerkoniak			X			vaječný likér
ajmer (B) / amper (C)		X	X			vědro
ajncvaj			X			hned
ajnfach			X			jednoduché, vyhovující
ajnrychtung			X			vybavení, zařízení
ajntopf			X			jednohubka, druh občerstvení
ajzboňak (A) / ajzymbaniok (C)	X		X			železničář
ajznban/ajznbo n	X					železnice
alfabet			X			abeceda
amtovac	X					úřadovat
ancajgovac			X			udat někoho
ancug	X		X			oblek
angryf, šturm			X			útok, přeneseně lov
anlauf			X			rozběh
anšlak			X			doraz
anšzleger			X			narážec na šachtě
aptyka			X			lékárna
aptykorka			X			lékárnice
arbajter/ arbajtercug			X			dopravní prostředek doprovádějící lidi do práce, dělnický vlak
arbajtmantel			X			pracovní plášť
ašynbecher		X	X			popelník

auf			X		směrem nahoru
aufnýč			X		zvědnout
aufzeher			X		dozorce
ausgerechnet			X		právě
ausgerecht			X		přesně
auslag (A) / auslaga (C)	X		X		výkladní skříň, výloha
ausvais			X		doklady
aušus			X		zmetek
badnmantel (C) / šlafrok (A, C)	X		X		župan
bajlaga, šajba			X		podložka
bajs			X		kousek, sousto
bajsnýč	X				ukousnout
bal			X		ples
baŕer			X		chalupník, soukromý zemědělec
banhof	X	X	X		nádraží
bank			X		pracovní stůl
baucher			X		skok do vody na břicho
bauchšpek			X		bůček
bauplac			X		stavební parcela
becyrk			X		úřad, kancelář
befel			X		hláška, potvrzení, zpráva
beglajter			X		(hornický) pomocník
betryb			X		provoz, výrobní hala
biglbret	X				žehlicí prkno
biglosko			X		žehlička
biglovač	X		X		žehlit
bihajster			X		kladívko na oklepávání svárů
bilet			X		vstupenka
birfest			X		pivní slavnost
blacha			X		kuchyňský sporák na tuhá paliva
blaj			X		tužka
blicablajter			X		hromosvod
blindovač			X		oslňovat, blikat
blos	X				vyjít si nalehko
branzoletka			X		náramek
brecher			X		drtič
bremdař	X				brzdař na železničních vagónech
bremza	X				brzda
bren, brenšpirit (A) / bryn (C)	X		X		denaturovaný líh

brenpartyja (zast.)	X					sběrači zbytků železa na struskových haldách; také spodina společnosti (žebráci, zloději)
brezle	X	X	X			strouhanka
brocak, brotsak	X					chlebník
bruch			X			kýla
bruderšaft			X			bratrství
brutvana	X		X			pekáč
brutvaniok			X			jednoduchý, levný koláč
bryf			X			dopis, poštovní holub
bryftaška			X			náprsní kapsa
bryja	X		X			druh polévky z jablek; jídlo nedobré chuti; sladká omáčka
bumelcug		X				lokomotiva
bunt			X			svazek
burg			X			zámek, honosný dům
cagel			X			předvalek
cajger			X			ručička měřicího přístroje, hodin
cajgnis			X			vysvědčení
cajk			X			pořádek
cajtóng (B) / cajtung (C)		X	X			noviny
calovać	X		X			platit
celt			X			stan
cegla (B) / cegła (C)		X	X	X		cihla
colštok			X			skládací metr
cufus			X			pěšky
cug	X	X	X		X	vlak
(cug)fira (C) / cugfirer (A) / mašynfira (A, C)	X		X			stojvůdce
cugluft, luftcug	X					průvan
cukle	X		X			přezůvky
curik			X			zpět
cycek	X	X	X			prs
cycenhalter (B) / cicenhalter, cychalter (C) / lajbig (B, C)		X	X			podprsenka
cvakmajster			X			průvodčí
cvek			X			smysl
cvibak	X		X			piškotová buchta; pečivo z třeňého těsta
cyferblat/ciferb	X		X			hodiny; hodinky; obličej

lot						
cyfra			X			číslo
cylka			X			trefa
cylnýc			X			trefit
cylovač			X			trefovat
cymbal	X					nemehlo, nešikovný člověk; cimbál
cymra	X		X			pokoj
cyrkiel			X			kružítko
dach	X	X	X	X	X	střecha
dachdeker			X			pokrývač
dachówka			X			střešní taška
dachpapa			X			lepenka (asfaltová)
damfula			X			parní lokomotiva
deka			X			podlaha, patro
dek(e)l	X		X			víko, poklop, uzávěr
delina, delóvka		X	X	X		podlahová deska
delovač			X			klást podlahu
depich (B) / tepich (A, C)	X	X	X			koberec
dichtovač			X			těsnit
dichtung			X			těsnění
dinstmedla			X			služka
dita			X			větší papírový sáček
drauf			X			navíc
drebank			X			soustruh
drejer			X			soustružník
druker			X		X	patentka
dunst			X			začouzeno, nevyvětraný prostor
durch			X			skrz
echt			X			pravý
eklovač sie	X					příčít se, mít k něčemu nechut' či odpor
ekstravóršt			X			fajnovka, vybíravý člověk
erda			X			uzemnění
erteple	X					brambory
escajg			X			jídelní příbor
Esterajch	X					Rakousko
fabryka			X			továrna
fač			X			obvaz
fach			X			obor
fachman	X		X			odborník
fajer	X	X	X			(velký) oheň
fajercojg			X			zapalovač
fajerdepo			X			hasičská zbrojnice
fajerman	X		X			hasič

fajersšpryc			X		hasičská hadice
fajerverk			X		ohňostrojek
fajfka		X			dýmka
fajšnmecker			X		labužník
fala, vela			X		vlna
falc			X		dlážka, záhyb
falovač			X		vlnit
fangla/fangle	X				stuha, prapor(ek)
farač	X		X		fárat, jít do hloubky
farhaus	X				vchod do domu, průjezd
fasung			X		objímka žárovky
faterland			X		vlast
federkuš			X		pírko na klobouku
federšajba			X		pérová podložka
fedra			X		pružina
fedrovač			X		pružit
feler			X		chyba
ferbant			X		fixační obinadlo
ferker			X		velký provoz, výhybkář
ferklajdunk			X		dřevěné obložení zárubní
ferlengerung			X		prodlužovačka
feršlag			X		překop (důlní dříví)
feršlus			X		zip
feršpetung			X		zpoždění
feršyber			X		posunovač
fertik			X		konec
fěrtuch (A) / fortuch (B, C)	X	X	X		zástěra
feryje			X		prázdniny
fest		X			silně, hodně
festovny			X		pevný, silný
festyn			X		letní slavnost, festiválek
fibr	X				horečka
fila			X		náplň
filfedra/ finfedra			X		plnicí pero
financmajster			X		ekonom
firangy (B,C) / firhangy (C) / firhaňky (A)	X	X	X		záclony
firung			X		průvodce (hornictví)
fištron	X				mysl
fištuch, servet, tištuch			X		ubrus
flajšmašinka			X		mlýnek na maso
flanc	X				laciná paráda (rádoby kvalitní)

flancek, flancka	X		X	X		sazenička
flaška		X	X			láhev
flašyncug			X			kladka
fligl	X					křídlo; ruka; část okna
flojster			X			náplast
fogel			X			pták
fołd			X	X		záhyb, fald
forcymra (C) / forhaus (A)	X		X			předsň
forhaltnyč			X			ztlumit náraz protitlakem
forlyfla (C) / fornefla (A, C) / refla (C) / kornefla (A)	X		X	X		sběračka
forrychtung, porychtung			X			přípavek (např. svařovací), pomůcka, přípravek, užitečná věc
foršryft			X			předpis, nařízení
foršus			X			záloha
fórt, furt	X		X			pořad, stále
fotel		X				křeslo
foter	X					otec
fraj			X			volno
frajeřić			X			předvádět se
frajhant			X			jízda na kole bez držení
frajla (A) / frelka (C)	X		X			(uštěpačně)dívka, slečna
frajplac			X			volné prostranství
frajviliger			X			dobrovolník
frišno	X					čerstvo, chladno
fryzer (A) / fryzjer, fryzyjer (C)	X		X			holič
fryzura			X			účes
fusabštrajcher			X			rohožka
fusbal			X			foťbal
fusakle (A) / fusekle (B) / zokle (C)	X	X	X		X	ponožky
futermel			X			mouka na krmení
futzerzak			X			pytel na krmení pro koně
futro	X		X			krmivo; rám dveří
futrovać	X		X			krmit
galander/gelan der/gelandra			X			zábradlí
ganc	X		X			úplně

ganc egal			X		úplně stejně; lhostejno
ganc genau			X		úplně přesně
gañk	X				chodba před bytem
gastarbajter			X		(nelegálně) pracující v zahraničí
gaz			X		plyn
gaziok			X		plynový sporák
gazmaska			X		plynová maska
gazovnia			X		plynárna
geldtaška			X		peněženka
gemiševare			X		smíšené zboží
genau			X		akorát
gerista			X		lešení
gevicht			X		závaží; hmotnost
gips			X		sádra
giskana			X	X	konev
gisner			X		slévač
glaca			X		pleš
glajcha			X		horizontála
glajsšaltovač			X		násilně usměrňovat
glajza (B, C) / šina (C)		X	X		kolejnice
glajzy	X		X		koleje
glanc			X		lesk
glancovač	X		X		leštit
grof			X		hrabě
grunt			X		pozemek; lógr z kávy
grunta			X		základy pod stavbou
gruntovač			X		uklízet
grupa			X		skupina
gryf			X		finta, dovednost
gryncajg			X		zelenina
gvelb	X		X		klenba; obchůdek
gver			X		pistole, puška
gvint			X		závit
gyns		X	X		husa
gzicht	X				obličej
hadra (A) / handra (B, C)	X	X	X	X	hadr
haferfloki			X		ovesné vločky
hajcgiter			X		topné těleso
hajcman			X		oblouková ocelová výztuž
hajcovač	X		X		topit, přikládat
hajcyrz			X		topič
hakenkrojč			X		hákový kříž
haksna	X				noha
haltovač	X		X		zadržet, zastavovat

haltry			X		dámské podvazky
hamer			X		kladivo
hamovač, šlajfovač			X		brzdit
handel			X		obchod
handgaby			X		rukojeti na kole
hantaša			X		dámská kabelka
harest / (h)arešt (A)	X	X	X		vězení
hareštant / (h)areštant (A)	X		X		vězeň
hartovač			X		otužovat, kalit kov
hausharest			X		domácí vězení
hausnumero			X		vymyšlené číslo
hebama			X	X	porodní bába
heblo (A) / hebel (C)	X		X		páka, (nějaká neurčitá) páčka, hever
hebovač			X		(v hokeji) zvedat (puk při střele)
heft	X		X		steh (A); časopis (C)
heftnýč			X		narychlo sešít
heftovač	X		X		přišívat, stehovat
heklovač			X		háčkovat, plést
heksenszus			X		houser
helfer			X		pomocník
helfnýč			X		pomocť
hełma			X		přilba
helmisko			X		násada
henger			X		věšák
heraus!			X		ven!
herberk	X				velký nepořádek; noclehárna
herco			X		karetní srdce
himberzaft			X		malinová šťáva
hobel			X		hoblík
holcplac			X		skladiště dřeva
hozyntregi			X	X	kšandy, šle
imerwere			X		neustále
izolyrbant			X		obvaz
jegier			X		myslivec
kachle, kachlička	X				dlaždice
kachlok			X	X	kachlová kamna
kamaradšaft			X		posezení pracovního kolektivu
kant			X		hrana
kartka			X		list papíru
kartofle			X		brambory

karusel			X			kolotoč
kasa			X			spořitelna, banka
kaslik	X		X			noční stolek, skříňka, schránka
kasovač			X			účtovat
kastla			X			karoserie, kryt
kauf			X			kup
kelner(ka)	X		X			číšník/-ce
kerner			X			důlčák, průbojník
keta			X			řetěz
kerchov, kěrchóv, krchov	X	X	X	X		hřbitov
kiermač			X			posezení u táboráku
kinderbet			X			dětská postýlka
kinderzoft			X			sperma
kišňa/šachtla (C)	X	X	X			krabice, bedna
kit			X			tmel
klamerka	X					kolíček na prádlo
klamka			X			klika
klasa			X			třída
klimprkastl	X					orchestrion
klopfer			X			klepáč na koberce
knajpa	X		X			hospoda
knap			X			tak akorát
knofel (A) / knofel (B, C)	X	X	X			knoflík
kocher			X			vařič
kragel (A, C) / kragiel (C)	X		X			límeč
kraglovač	X					vzít v zápase pod krkem; pomlouvat
kram, kramla	X					nepotřebná věc
kramflek (A) / krómflek (C)	X		X	X		podpatek
krankkasa			X			zdravotní pojišťovna
krejda			X			křída
kreplik			X	X		kobliha
krmaš	X			X	X	posvícení
krygel	X		X			pivní sklenice
kryka	X		X	X		(vycházková) hůl
kryngle			X			kuželky
krynglovnia			X			kuželkárna
krypel			X			mrzák
kryzbaum			X			vánoční stromek
kubert, kuwert			X			dopisní obálka
kofer			X			kufr

kširy	X			X	šle; postroj u koní
kulturhaus			X		kulturní dům
kurgast			X		lázeňský host
kuršlus			X		zkrat
kust			X		strava
kustovać			X		stravovat
kustovník			X		host u jídla
kvalt			X		rychlostní stupeň
kvartyr			X		byt
kvartyrmajster			X		bytmistr
kybel	X				kbelík, kýbl
labryga			X		břečka
lagier			X		ložisko, tábor
lajerkaslik			X	X	hrací skříňka
lajntuch	X				prostěradlo
lajsnia			X		úzké dřevěné prkno
lajtung			X		potrubí
laterňa	X				lucerna
lauba, lauby	X				podloubí
lauf			X		hlaveň
laufbryka/laufryka			X		nájezd na lešení
laufer			X		živé dítě, neposeda
libesbryf			X		milostný dopis
lifrovać			X		urychleně nakládat, rychle dávat do tašky
loch	X				vězení
lochna	X				velká díra
łorlap			X		dovolená
łoryngle (C) /oryngle (A, B, C)	X	X	X		náušnice
lufciok			X		vzduchovka
luft		X	X		vzduch
lufthoki			X		vzdušné háky
luftinšpektor			X		nedůvěryhodný, nestálý člověk
luftovać			X		větrat
luftpómpa			X		hustilka
luff'aci	X				výletníci z měst, chalupáři
luster			X		stropní světlo
majkefer			X	X	chroust
majster	X		X		mistr
majstrovať	X				něco podomácku vyrábět
mantel		X	X		plášť, kabát
marš			X		pochod

mašina	X		X		(šicí) stroj, lokomotiva
mašyngver		X	X		samopal
mašyrovač			X		pochodovat
meble	X	X	X		nábytek
micka/mycka			X	X	čepice
mišung			X		směs
mitel			X		střed (ve stavebnictví)
mord			X		vražda
mordovač			X		trápit
mur			X		zeď
murovač			X		zdít
murovany			X		zděný
muster			X		vzor, předloha, příklad
muter	X				matka
muterka			X		šroubová matice
muzgle	X				svaly
muzyka			X		taneční zábava, hudba
nemlich			X		týž, stejný
nic vert			X		nemající cenu
nudlbret	X				vál na těsto
numero			X		číslo
nyrka		X	X	X	ledvina
ordnung	X		X		pořádek
paček		X	X	X	sáček, balíček
pajšel	X				plíce, pajšl
pakovač			X		balit
pakunek			X		balíček
pantofel			X		dřevěný nazouvak s koženou přezkou
papyndekiel			X		lepenka
paradajske jabko	X			X	jablíčko rajské
partaj		X			politická strana
partyja			X		parta
paterek	X		X		kněz
patrol			X		hlídka
patyntregiel			X		nosič na jízdním kole
pech			X		smůla
piksla	X		X		plechovka
pipcajg			X		lepící souprava na kolo
plac			X		dvůr
plaga			X		pohroma
platfus			X		plochá noha
pora/pore			X		dvojice, několik, pár
potek			X	X	kmotr
potka			X		kmotra
pruba			X		zkouška
prubnýč			X		zkusit

přesvuřt		X				tlačenka
puceraĵ			X			čistírna
pucfrau			X			uklížečka
pucovač			X	X		čistit, omítat
pucóvka			X			omítka
pucvol	X		X			čisticí bavlna
pulover			X			svetr
pyndzel/pynzel			X			štetec
pyntlich			X			přesný
rachovač			X			počítat
rachunek			X			účet
rajcovač	X					vzrušovat
rajfešlus			X			zip
rajštak			X	X		lesní pěšinka
rajzefiber			X			cestovní horečka
rajzentaša			X			vycházková kabela
rajznagl, rajznogel	X					připínáček
rajzovač			X			cestovat
ranga			X			hodnost
rant, rant(e)l	X		X			okraj
razirovač	X					holit
recht			X			pravda, právo
regirovač			X			řídít
regnširm	X					deštník
religija			X			náboženství
rešta			X			zbytek
retovač			X			zachraňovat
richtig			X			správně
rohajz			X			surové železo
rola			X			svítek
roztajlovač			X			rozdělit
rundajz			X			tyč z legované oceli
rychtovač			X			připravovat
rygiel			X			závora u dveří
rygol (A, ČJA)/škarpa (A, C, ČJA)	X			X		příkop u cesty
ryna			X	X	X	okap
rynek	X	X	X			náměstí
ryng			X			kolo; skruž
ryngšpil	X	X	X			kolotoč
rynštangle			X			řídítka
saček			X	X		sáček
sak			X			rybářská síť
sesla	X			X		židle
servetek			X			ubrousek
skibka			X			krajíc

skijary			X		lyžařské boty
skije			X		lyže
skijovač			X		lyžovat
sos	X			X (zoza)	šťáva; omáčka
strajk			X		stávka
šajn			X		představa
šaľovač			X		stavět bednění
šalter		X	X		vypínač
šalterpaka			X		řadicí páka
šaľung			X		bednění
šfel(a)			X		pražec
šif			X		loď
šichta	X				směna; obecně jakákoli pracovní doba
šinkvas, šynkvas			X		výčep
šlachta			X		jatka
šlafancug			X		pyžamo
šlafcymra, szmajchelcymr a			X		ložnice
šlag	X				mrtvice
šlajcuhy (B) / šlitšuchi (C)		X	X		brusle
šlajdra	X			X (šlajd rovač)	klouzačka na ledě
šlajdry (A) / šlajsy (C)	X		X		brusle (na klíček)
šlajer	X				závoj
šlajfiř	X				brusič
šlajfka		X	X		kravata, vázannka
šlaka	X		X		struska; (zast.) nekvalitní uhlí
šlam	X				uhelné kaly
šlampa	X				nepořádná žena, zejména v oblečení
šlauch	X		X		hadice
šlauchvoga, vaservoga			X		vodováha
šlaušek			X		hadička
šleper			X		lyžařský vlek
šlifovač			X		hladit, pilovat
šlichta	X				rozmačkané brambory; rozvařené knedlíky
šlohmyc			X		kukla

šlok			X		lán pole
šlosar	X				zámečník
šlus	X		X		konec
šluskolona	X				závěrečná prodloužená v tanečních
šmak			X		chuť
šmakovač			X		chutnat
šmelzofť			X		nealko k zapíjení alkoholu
šmetnrola, šmetnrole			X		smetamová trubička
šmigrust	X			X	pomlázka
šmirgl, šmirglpapir (A) / šmyrgiel (C)	X		X		brusný papír
šmirglovač	X				brousit
šmugler			X		pašerák
šmuglovač			X		vekslovat
šmyr			X		vazelína, kolomaz
šmyrač			X		otírat se
šmyrnyč			X		pomazat
šmyrzajfa			X		pomazánka
šnajder, šnajdka, šnajdra			X		prak
šnaps	X				kořalka, pálenka
šnelcug	X	X	X		rychlík
šnuptychla			X		kapesník
šnycel (B) / šnycl (A) / šnycla (C)	X	X	X		řízek
šnyt			X		řezané pivo
šnytloch	X	X	X		pažitka
šopa, šopka			X		kůlna
šoušpiler			X		herec
špachtla			X		špachtle
špacyr			X		procházka
špacyrovač	X				procházet se
špajchla	X		X		špice
špajzka			X		spižírna
špandrót			X		napínací drát
španer			X		napínák
španga			X		sponka do vlasů
španovač	X		X		napínat
špara	X		X		mezera
špasovač	X				žertovat
špekulant			X		šibal
špekulirovač	X				přemýšlet, vytrvale

					uvažovat
šperhok			X		paklíč
šperplata			X		překližka
špigel	X	X	X		zrcadlo
špital (A) / špitol (C)	X		X		nemocnice
šplint			X		závlačka
špona			X		tříska
šporhelt, šporhert	X				sporák
šporkasa			X		pokladnička
špormajster			X		spořivý člověk
šporovač	X		X		spořit
športplac			X		hřiště
špracnyć sie			X		zaseknout se
šprajc			X		podpěra
šprušla, šprušle	X				tyč, tyčka
špryca			X		injekční stříkačka
šprycać	X				stříkat
špula (C) / špulka (A)	X		X		cívka
špyrcguma			X		prezervativ
špyrczok			X		kuchyňská skříňka
špyrka		X	X	X	špek
špyrytus			X		čistý líh
šrajbtiš			X		psací stůl
šrajtofla, šrajtofle	X		X		peněženka
šraky	X			X	šle; obecně přípevňovací popruh
šraňk	X				prádelník
šraňky	X				závory u železničního přejezdu
šraubštok			X		svěrák
šraubyncyjer			X		šroubovák
šrub(ek)	X		X		šroub
štadvald			X		městský les
štajf			X		tvrdý, tuhý
štajger	X		X		revírník, mistr
štajgovać			X		povýšit (služebně), stoupat
štalverk			X		ocelárna
štamgast			X		stálý host
štand			X		krámek
štanga, štangla	X		X		tyč
šteble	X				vysoké boty
šteker, štekier			X		zásuvka
štelovać	X		X		něco seřizovat,

						nastavovat; nastavovat, připravovat lihovinu
štempel (A) / štympeľ (C)	X		X			razítko
štepdeka			X			prošívaná deka
štof			X			látka
štofek			X			dílek bábovky, koláče
štok			X			patro
štokerla			X			židle bez opěradla
štokula			X			patrová vila
štolverk			X			tvrdý bonbón
štopovač			X			zašívát
štos			X			náraz, úder
štosovač			X			skládat na hromadu
štrajchovač			X			natírat
štrample	X		X			punčocháče
štreka	X		X			koleje, (náročná) dlouhá cesta
štrof			X			pokuta
štrom			X			(elektrický) proud
štrucl	X				X	rukávník
štrucla (B) / štrycla (A, C)	X	X	X	X		vánočka; podlouhlý chléb
štrumpandle	X					dámské gumové podvazky
štrych			X			čára
štrychnuť	X					tence namazat (chleba); za něco omylem zachytit
štuzak	X					slamník, matrace
štych			X			steh
štyft			X			čep, nýt
štygzega			X			přímočará pila
štyl			X			násada na nářadí
štymovač		X	X			ladit; souhlasit
šublera (C) / šuflera (A)	X		X			posuvné pravítko
šufan, šufanek	X			X		sběračka
šuflada	X	X	X			zásuvka ve stole, šuplík
šufle	X					zásuvka (u nábytku)
šulkolega			X			spolužák
šus			X			výstřel
šuster	X					obuvník
šuter			X			štěrka
švajcerkes			X			tvrdý sýr
švajšparat			X			elektrická svářečka
švajšovač			X			svářet
švica, švigra	X					sestra

švigerfoter/-tata	X	X	X		tchán
švigermama/-muter	X	X	X		tchýně
švindl			X		podvod
švindlovač			X		podvádět
švung			X		rychlost
švungrot			X		setrvačnick
šyba			X		okenní tabule
šybovač			X		posunovat
tajl			X		část, díl
tajlovač			X		dělit
tinteblaj, tintebblau, tintek			X		inkoustová tužka
toperlajter			X		štafle
tran			X		rybí tuk
trauermarš			X		smuteční pochod
treger			X		nosník
troky (C) / vaštrok (A, C)	X		X	X	necky (na opařování prasete)
tryngeld			X		spropitné
tuml	X				chaos, zmatek
tumlovač	X			X	spěchat
tuplák	X				dvojité pivo; nádoba na něj
tyrarct			X		zvěrolékař
unterhaltovač			X		zabývat se (něčím)
unteroficyr			X		poddůstojník
unteršryft			X		podpis
vachlař			X		vějíř
vachmajster	X		X		strážmistr, velitel stráže
vachovač			X		hlídat
vachtař	X			X	hlídač
vafla			X		oplatka
valcverk	X		X		válcovna
vander			X		procházka, vandr
vaserlajtung	X	X	X		vodovod
vasermón	X		X		vodník
vaseršlok			X		přívod do kanálu
vaserzoda			X		jedlá soda
vaškostňa	X				prádelník
vaškuchňa	X				prádelna
veksel			X		výhybka
velovač			X		vybírat
vercajg	X		X		nářadí
vergl (A) / vergiel (C)	X		X		šunt
vergle	X				kolotoče, houpačky a

						jiné zábavné věci; staré, nepotřebné věci
verglovač	X					s něčím hýbat, co k hýbání není určeno
verk	X				X	závod, fabrika, dílna
verkšuc			X			závodní stráž
vermacht			X			armáda
vert			X			hodnota
vertovač			X			oceňovat, listovat
vihajster			X			těžko pojmenovatelný předmět
vikslajvant	X		X			omyvatelný ubrus z PVC
virbel, virgl						kravál, rachot
voga			X			váha, hmotnost
vuřt		X	X			salám
vybiglovač			X			vyžehlít
vycajchnovač			X			vyznamenat se
ybercyjer			X			převlečník (dlouhý kabát)
yberzecung			X			řetězový převod, talíř na kole
zaft		X	X			šťáva, sirup
zic			X			sedadlo
zicher			X			určitě
zicherhajcka, zicherka	X		X			zavírací špendlík
zicherunk			X			pojistka
zoda			X			limonáda
zofort			X			rychle
zulc			X			rosol
zupa			X		X	polévka
zymft		X	X			hořčice
zimla			X	X		velká houska, bageta, vecka